

Załącznik nr 1 Uwagi zgłoszone do projektów opisów celów szczegółowych w zakresie EFRR w okresie prekonsultacji społecznych – wraz z odpowiedziami.

Priorytet 1 – Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie

Cel polityki 1 CSz (i) – Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 1	15	Cel szczegółowy (i)	W opisie interwencji w ramach Funduszy wskazane jest, że „ <i>wsparcie będzie się koncentrować na regionalnych inteligentnych specjalizacjach ...</i> ” - konieczność doprecyzowania, albo wskazania dokumentu źródłowego, w którym opisane są regionalne inteligentne specjalizacje.	Pomocne będzie wskazanie dokumentu źródłowego, w którym opisane są regionalne inteligentne specjalizacje.	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga zostanie uwzględniona w finalnej wersji dokumentu, wówczas będzie już przyjęty dokument określający inteligentne specjalizacje regionu i będzie można wskazać do niego odwołanie.
2.	Priorytet 1	15-16	Cel szczegółowy (i) - Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	W kontekście publicznej infrastruktury badawczej wskazano, że przewiduje się jej wykorzystanie do celów gospodarczych i niegospodarczych, a następnie wskazuje się, że ma być dedykowana regionalnej gospodarce i przedsiębiorcom. Mając na uwadze specyfikę laboratoriów medycznych lub wykorzystywanych w medycynie wnioskuję się, aby cele gospodarcze były rozumiane w sposób szeroki, nie ograniczając się jedynie do regionalnego sektora MŚP, ale uwzględniając również zapotrzebowanie instytucji publicznych, a w wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach, również podmioty z kraju i z zagranicy.	Otwarcie możliwości współpracy w celu wykorzystania gospodarczego publicznej infrastruktury badawczej poza sektor regionalnego MŚP pozwoli na rozwój i zatrzymanie w regionie tych naukowców, badaczy o wyjątkowych kompetencjach, na których zapotrzebowanie wykracza znacząco poza możliwości lokalnych przedsiębiorstw lub popyt generowany w regionie jest niewystarczający do utrzymania takiej infrastruktury, szczególnie w sytuacji gdy istnieje potencjał uzyskania konkurencyjności w danej dziedzinie w wymiarze globalnym. Takie działanie miałyby wymiar wspierania eksportu poza region wyspecjalizowanych usług o wysokiej wartości dodanej, co z pewnością ma charakter gospodarczy, a w perspektywie czasu może doprowadzić do przyciągania kapitału do regionu.	Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie	Uwaga zostanie uwzględniona.
3.	Priorytet 1	Str. 16	Cel szczegółowy (i) - Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Grupy docelowe: przedsiębiorstwa, (w szczególności MŚP) mieszkańcy województwa, Instytucje Otoczenia Biznesu, organizacje badawcze, publiczne uczelnie zawodowe Typy beneficjentów: przedsiębiorstwa, partnerstwa przedsiębiorstw; partnerstwa przedsiębiorstw i organizacji badawczych w tym z publicznymi uczelniami zawodowymi , Województwo Zachodniopomorskie, Dopisać do wskaźnika produktu :	PWSZ w Wałczu w perspektywie UE na lata 2007-2014 pozyskała środki z dz.: Oś 1- Gospodarka-Innowacje, Działanie 1.2 Innowacje i transfer technologii, Poddziałanie 1.2.2 Infrastruktura B+R na utworzenie Regionalnego Centrum B+R w Wałczu. Dzięki powstałemu Centrum B+R lokalni przedsiębiorcy korzystają z powstałego obiektu, jego wyposażenia oraz współpracy z pracownikami uczelni. Pragnąc rozwijać tę współpracę oraz rozwijać o nowe obszary w tym głównie związane z inteligentnymi specjalizacjami niezbędne są zapisy w dokumentacji wskazujące jednoznacznie na możliwość aplikacji PWSZ o środki w ramach P1. Z zapisów wskazanych w dokumencie pojawiają się	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Wałczu	Wyjaśnienie: Organizacje badawcze to typ beneficjenta obejmujący wszystkie podmioty mogące realizować projekty B+R, a także dotyczące współpracy i upowszechniania wyników B+R . Zgodnie z definicją zawartą w przepisach o pomocy publicznej organizacja prowadząca badania i upowszechniająca wiedzę oznacza podmiot (jak np. uniwersytet lub instytut badawczy, agencja zajmująca się transferem technologii, pośrednik

				Organizacje badawcze i publiczne uczelnie zawodowe uczestniczące we wspólnych projektach badawczych.	sformułowania wskazujące na możliwość realizacji badań na rzecz biznesu przez organizacje badawcze czy IOB. PWSZ w Wałczu nie wpisuje się swoim statutem w oba te typy beneficjentów i grup docelowych. Tym samym powołane w 2015 r. przez PWSZ w Wałczu Centrum B+R nie będzie mogło aplikować w P1 o środki na rzecz rozwijania współpracy z przedsiębiorcami.		w dziedzinie innowacji, fizyczny lub wirtualny podmiot prowadzący współpracę w dziedzinie badań i rozwoju) niezależnie od jego statusu prawnego (ustanowionego na mocy prawa publicznego lub prywatnego) lub sposobu finansowania, którego podstawowym celem jest samodzielne prowadzenie badań podstawowych, badań przemysłowych lub eksperymentalnych prac rozwojowych lub rozpowszechnianie na szeroką skalę wyników takich działań poprzez nauczanie, publikację lub transfer wiedzy. Należy mieć na uwadze, że są to zapisy zgodne z brzmieniem projektu Umowy Partnerstwa.
4.	Priorytet 1	16	Cel szczegółowy (i) - Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	W opisie celu szczegółowego, wiele uwagi poświęcono popytowej stronie innowacji. Natomiast strona podażowa została w znacznej mierze pominięta. Wspomina się o zakupie usług B+R lub zakłada się realizację takich prac samodzielnie, względnie w partnerstwie z innymi przedsiębiorstwami lub ośrodkami badawczymi. Mając na uwadze relatywnie niski poziom innowacyjności zachodniopomorskich przedsiębiorstw oraz rosnący potencjał naukowo-badawczy zachodniopomorskich uczelni, postawienie na współpracę nauka-biznes oraz wsparcie innowacji generowanych przez zachodniopomorską naukę wydaje się naturalną konsekwencją tego zjawiska. Dlatego postuluje się wykorzystanie pozytywnego doświadczenia programu PROTO-LAB i uruchomienie działania dedykowanego uczelniom i instytucjom badawczym na rozwój innowacji ukierunkowanych na rynek.	Konsekwencją udziału Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie w programie PROTO-LAB jest powołanie do życia spółki typu spin-off pod firmą Instytut Badań Genetycznych sp. z o.o., która docelowo będzie licencjobiorcą jednego z rozwiązań, blisko podpisania jest umowa licencyjna na kolejne rozwiązanie (uzgodniono warunki umowy), zarejestrowano 3 nowe produkty w Urzędzie Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych- technologia ta jest aktualnie rozwijana w ramach porozumienia nauka-biznes, dokonano dwóch zgłoszeń patentowych. Zatem większość rezultatów uzyskanych w ramach projektów już teraz osiągnęło wymiar komercyjny, co jest istotnym dowodem zachodzącej zmiany na uczelniach w podejściu do urynkowania prowadzonych procesów badawczych. Biorąc pod uwagę równie pozytywne doświadczenia z realizacji kolejnych edycji projektu Inkubator Innowacyjności w ramach konsorcjum MareMed oraz doświadczenia innych regionów z realizacji analogicznych przedsięwzięć (np. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego), wniosek przedstawiony obok wydaje się sumiennie uzasadniony.	Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie	Wyjaśnienie: Zapisy FEPZ od początku są konstruowane w taki sposób, by umożliwić również wsparcie podażowej strony innowacji. Należy jednak mieć na uwadze, iż Linia demarkacyjna wyklucza z poziomu regionalnego możliwość wsparcia projektów B+R uczelni.
5.	Priorytet 1	18	Cel szczegółowy (i)	Brak w głównych grupach docelowych (zarówno grupie docelowej, jak i wśród beneficjentów) <u>klastrów</u> .	Mowa w tym celu m.in. o wsparciu zakupu proinnowacyjnych usług świadczonych przez IOB lub klastry, należy więc dodać do grupy docelowej oraz do beneficjentów klastry.	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	Wyjaśnienie: W cs 1(i) beneficjentami mogą być przedsiębiorstwa, które będą chciały realizować projekty z obszaru B+R (w tym projekty we współpracy). Nie jest to wsparcie ukierunkowane na wzmocnienie powiązań klastrów.

							W przywołanym w uzasadnieniu typie projektów beneficjentem będzie przedsiębiorstwo lub przedsiębiorstwa współpracujące z innymi przedsiębiorstwami i organizacjami badawczymi.
6.	Priorytet 1	18	Cel szczegółowy (i)	Rozwinięcie listy głównych grup docelowych – typów beneficjentów o <u>instytucje otoczenia biznesu, nie posiadające akredytację.</u>	Zaproponowana zmiana umożliwi zawarcie w ramach projektów partnerstw pomiędzy IOB.	Urząd Miejski w Stargardzie	Wyjaśnienie: Linia demarkacyjna oraz zapisy projektu Umowy Partnerstwa wskazują akredytację IOB jako warunek konieczny do tego, by IOB mogła być wykonawcą usługi, na którą przedsiębiorca otrzyma wsparcie w ramach cs1(i). Należy jednak mieć na uwadze, że w ramach cs1(iv) będzie możliwość realizacji projektów polegających na budowaniu potencjału IOB (przygotowanie do akredytacji będzie tu jednym z celów, a nie wymogiem dostępowym).
7.	Priorytet 1	18	Cel szczegółowy (i)	Jest: Główne grupy docelowe: Grupy docelowe: przedsiębiorstwa, (w szczególności MŚP) mieszkańcy województwa, Instytucje Otoczenia Biznesu, organizacje badawcze. Typy beneficjentów: przedsiębiorstwa, partnerstwa przedsiębiorstw; partnerstwa przedsiębiorstw i organizacji badawczych, Województwo Zachodniopomorskie. Proponowana zmiana: Główne grupy docelowe: Grupy docelowe: przedsiębiorstwa, (w szczególności MŚP) mieszkańcy województwa, Instytucje Otoczenia Biznesu, organizacje badawcze, podmioty utworzone przez organizacje badawcze w celu komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych (spółki celowe). Typy beneficjentów: przedsiębiorstwa, spółki celowe organizacji badawczych,	Proponowana zmiana dotyczy spółek celowych uczelni, których uczestnictwo sprawdziło się w realizacji 1.1 typ 1 Małe projekty B+R RPO WZ 2014-2020. Ich elastyczność i efektywność we współpracy z przedsiębiorstwami WZ jest bezdyskusyjna. Warto rozszerzyć formułę poprzez kwalifikowanie takich podmiotów jako beneficjentów projektów (w tym w konsorcjach z jednostkami naukowymi), co może wpłynąć na wsparcie większej efektywności we wdrażaniu wyników prac B+R powstających w organizacjach badawczych. Spółki celowe organizacji badawczych należy traktować odmiennie od przedsiębiorstw w klasycznym ujęciu, gdyż są powoływane do określonego celu: komercjalizacji pośredniej wyników działalności naukowej lub know-how związanego z tymi wynikami, zarządzania prawami jednostek naukowych do wyników lub do know-how w zakresie komercjalizacji bezpośredniej i do zarządzania infrastrukturą badawczą (na podstawie odrębnych umów z jednostkami naukowymi – rozdz. VI ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym Dz.U. 2018 poz. 1668). Co więcej, spółka celowa może prowadzić, jako dodatkową, działalność gospodarczą wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo od komercjalizacji pośredniej (zatem warto uwzględnić taką komórkę również jako IOB, lecz nie uzależniając uczestnictwa od CTT uczelni, ale dając możliwość obu kombinacji (z CTT lub samodzielnie, dopuszczalnie też w miksie między uczelniami WZ (CTT i spółkami celowymi).	Akademia Morska w Szczecinie	Wyjaśnienie: „Organizacje badawcze” są bardzo obszernym pojęciem, które obejmuje w zasadzie wszystkie podmioty, które obok przedsiębiorstw mogą uczestniczyć w realizacji projektów B+R, także te dotyczące współpracy i upowszechniania wyników B+R . Zgodnie z definicją zawartą w przepisach o pomocy publicznej organizacja prowadząca badania i upowszechniająca wiedzę oznacza podmiot (jak np. uniwersytet lub instytut badawczy, agencja zajmująca się transferem technologii, pośrednik w dziedzinie innowacji, fizyczny lub wirtualny podmiot prowadzący współpracę w dziedzinie badań i rozwoju) niezależnie od jego statusu prawnego (ustanowionego na mocy prawa publicznego lub prywatnego) lub sposobu finansowania, którego podstawowym celem jest samodzielne prowadzenie badań podstawowych, badań

				partnerstwa przedsiębiorstw; partnerstwa przedsiębiorstw i organizacji badawczych oraz podmiotów utworzonych przez nie w celu komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych (spółek celowych), Województwo Zachodniopomorskie.			przemysłowych lub eksperymentalnych prac rozwojowych lub rozpowszechnianie na szeroką skalę wyników takich działań poprzez nauczanie, publikację lub transfer wiedzy. Natomiast jeśli spółka celowa będzie działała jako IOB, to tak będzie traktowana. Należy mieć jednak na uwadze, że aby IOB mógł być wykonawcą usług proinnowacyjnych będzie musiał przejść proces krajowej akredytacji.
8.	Priorytet 1	19	Cel szczegółowy (i)	W ramach typów beneficjentów wydaje się zasadne ujęcie również organizacji badawczych.	Z opisu interwencji wynikałoby, że jest możliwe realizowanie projektów również przez te kategorię podmiotów.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.
9.	Priorytet 1	19	Cel szczegółowy (i)	Prosimy o wyjaśnienie / doprecyzowanie jak rozumiane jest Województwo Zachodniopomorskie jako typ beneficjenta. Czy jest np. rozumiane jest jako urząd obsługujący samorząd województwa czyli urząd marszałkowski czy urząd obsługujący Wojewodę (urząd wojewódzki) czy jeszcze inaczej.	Termin „Województwo Zachodniopomorskie” nie jest jednoznaczny.	MZ	Wyjaśnienie: Zgodnie z przepisami Ustawy o samorządzie województwa - Województwo ma osobowość prawną, posiada także zdolność prawną i zdolność sądową, może więc występować w procesach cywilnych jako strona. W imieniu województwa, do wykonywania czynności prawnych, uprawniony jest zarząd jako organ wykonawczy województwa. Zapisy ujednolicono (samorząd województwa).
10.	Priorytet 1	19	Cel szczegółowy (i)	Proponowane dodanie we wskaźnikach produktu: Podmioty utworzone przez organizacje badawcze w celu komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych uczestniczące w projektach badawczych.	Proponowana zmiana dotyczy spółek celowych uczelni, których uczestnictwo sprawdziło się w realizacji 1.1 typ 1 Małe projekty B+R RPO WZ 2014-2020. Ich elastyczność i efektywność we współpracy z przedsiębiorstwami WZ jest bezdyskusyjna. Warto rozszerzyć formułę poprzez kwalifikowanie takich podmiotów jako beneficjentów projektów (w tym w konsorcjach z jednostkami naukowymi), co może wpłynąć na wsparcie większej efektywności we wdrażaniu wyników prac B+R powstających w organizacjach badawczych. Spółki celowe organizacji badawczych należy traktować odmiennie od przedsiębiorstw w klasycznym ujęciu, gdyż są powoływane do określonego celu: komercjalizacji pośredniej wyników działalności naukowej lub know-how związanego z tymi wynikami, zarządzania prawami jednostek naukowych do wyników lub do know-how w zakresie komercjalizacji bezpośredniej i do zarządzania infrastrukturą badawczą (na podstawie odrębnych umów z jednostkami	Akademia Morska w Szczecinie	Wyjaśnienie: Tworzenie podmiotów przez organizacje badawcze nie jest celem interwencji cs1(i), w związku z tym podmioty te nie mogą zostać wpisane do wskaźników produktu.

					naukowymi – rozdz. VI ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym Dz.U. 2018 poz. 1668). Co więcej, spółka celowa może prowadzić, jako dodatkową, działalność gospodarczą wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo od komercjalizacji pośredniej (zatem warto uwzględnić taką komórkę również jako IOB, lecz nie uzależniając uczestnictwa od CTT uczelni, ale dając możliwość obu kombinacji (z CTT lub samodzielnie, dopuszczalnie też w miksie między uczelniami WZ (CTT i spółkami celowymi).		
11.	Priorytet 1	19	Cel szczegółowy (i)	Dodać wskaźnik rezultatu: - liczba usług/projektów realizowanych przez klastry na rzecz przedsiębiorstw.	Mowa w tym celu m.in. o wsparciu zakupu proinnowacyjnych usług świadczonych m.in. przez klastry, należy więc dodać do wskaźników rezultatu liczbę proinnowacyjnych usług (bądź projektów) realizowanych na rzecz przedsiębiorstw w ramach tego celu.	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	Wyjaśnienie: W FEPZ podaje się wskaźniki najbardziej adekwatne do głównej interwencji danego celu szczegółowego. Katalog pozostałych wskaźników będzie opracowywany na poziomie dokumentów wdrożeniowych. Głównym celem interwencji cs(i) jest wsparcie przedsiębiorstw prowadzących działalność B+R. Liczba usług realizowanych przez poszczególne grupy wykonawców tych usług sama w sobie nie obrazuje, czy osiągnięto cele programu.
12.	Priorytet 1	19	Cel szczegółowy (i)	Dodać wskaźnik rezultatu: - liczba / wartość zakupionych przez przedsiębiorstwa proinnowacyjnych usług świadczonych przez klastry.	Mowa w tym celu m.in. o wsparciu zakupu proinnowacyjnych usług świadczonych m.in. przez klastry, należy więc dodać do wskaźników rezultatu liczbę takich usług/projektów lub wartość zakupionych proinnowacyjnych usług świadczonych przez klastry.	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	Wyjaśnienie: W FEPZ podaje się wskaźniki najbardziej adekwatne do głównej interwencji danego celu szczegółowego. Katalog pozostałych wskaźników będzie opracowywany na poziomie dokumentów wdrożeniowych. Głównym celem interwencji cs(i) jest wsparcie przedsiębiorstw prowadzących działalność B+R. Liczba/wartość usług zakupionych przez przedsiębiorstwa od poszczególnych grup wykonawców sama w sobie nie obrazuje, czy osiągnięto cele programu.

13.	Priorytet 1	s. 19-20	Cel szczegółowy (i)	Istnieje niespójność pomiędzy zapisem: „Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: Nie dotyczy.”, a opisem wskaźnika RCR 02 „Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)”. Wskaźnik RCO 06 „Naukowcy pracujący we wspieranych obiektach badawczych” występuje zarówno jako wskaźnik produktu, jak i rezultatu”.	Obecne zapisy nie pozwalają jednoznacznie rozstrzygnąć w kontekście przedmiotowego celu, czy zostaną wykorzystane instrumenty finansowe oraz do jakiej kategorii należy RCO 06.	Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	Uwaga zostanie uwzględniona. Obszar wskaźników zostanie dopracowany na dalszych etapach prac nad programem.
14.	Priorytet 1			Jako instytucję otoczenia biznesu interesuje nas to, czy w ramach nowego programu np. w ramach osi I i II grupa docelowa będzie obejmowała III sektor tj. stowarzyszenia, fundacje, izby, cechy itp. Takie organizacje mogą pośredniczyć w dystrybucji pomocy kierowanej do przedsiębiorców, zarówno w postaci finansowej, jak i w postaci wyspecjalizowanych usług i doradztwa (np. audyty cyfrowe lub energetyczne, mapowanie procesów, strategie marketingowe, organizacja misji gospodarczych itp.).		Północna Izba Gospodarcza	Wyjaśnienie: W odniesieniu do Priorytetu 1 jednym z możliwych typów projektów będzie wsparcie zakupu proinnowacyjnych usług świadczonych przez akredytowane IOB. Linia demarkacyjna oraz zapisy projektu Umowy Partnerstwa wskazują akredytację IOB jako warunek konieczny do tego, by IOB mogła być wykonawcą usługi, na którą przedsiębiorca otrzyma wsparcie. Należy jednak mieć na uwadze, że w ramach cs1(iv) będzie możliwość realizacji projektów polegających na budowaniu potencjału IOB (przygotowanie do akredytacji będzie tu jednym z celów, a nie wymogiem dostępowym). W zakresie CP2 nie przewiduje się bezpośredniego wsparcia IOB w celu budowania ich potencjału. Na obecnym etapie przygotowania nowej perspektywy nie przewiduje się w tym CP także wsparcia na budowę systemu certyfikacji opartego o IOB. Być może system certyfikacji będzie konieczny do wdrażania działań w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego.

Priorytet 1 CSz (ii) – Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 1	19 - 21	Cel szczegółowy (ii)	<p>Wszystkie projekty realizowane w ramach celu szczegółowego muszą zapewniać pełny dostęp cyfrowy dla osób ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>Rodzaje wymienionych projektów nie korespondują z oczekiwanymi rezultatami.</p> <p>Informatyzacja obszaru zdrowia wymaga głębokiego przebadania doświadczeń klienta/pacjenta z okresu telemedycyny w okresie pandemicznej.</p> <p>Wskaźnik RCO 13 – wartość usług nie może być w sztukach.</p>	<p>Dostępność cyfrowa stron internetowych i aplikacji mobilnych a także wytworzonych w ramach realizowanych projektów: narzędzi, programów, aplikacji pozwoli na ich wykorzystywanie przez wszystkich obywateli.</p> <p>Założone projekty nie da się ocenić na podstawie proponowanych oczekiwanych rezultatów.</p> <p>Samo dostarczenie infrastruktury teleinformatycznej nie zmieni funkcjonowania medycyny.</p> <p>Błąd przypisania.</p>	<p>Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ</p>	<p>Zgodnie z zapisami programu regionalnego wszelkie projekty dofinansowane środkami unijnymi (nie tylko informatyczne) muszą spełniać warunki pełnej dostępności.</p> <p>Wskaźniki produktu i rezultatu pochodzą z rozporządzenia i nie zawsze pokrywają w 100% planowaną interwencję. Zakłada się realizację projektów informatycznych przez podmioty publiczne, ale na rzecz przedsiębiorstw.</p> <p>Nie przewiduje się projektów z zakresu wyposażania w sprzęt, a projekty z zakresu uruchamiania usług cyfrowych. Wszystkie projekty w obszarze eZdrowia muszą być kompatybilne z projektami centralnymi w tym zakresie.</p> <p>Poprawiono.</p>
2.	Priorytet 1	20	Cel szczegółowy (ii)	<p>W ramach przewidywanych projektów i zapisu:</p> <p>wsparcie rozwoju innowacyjnych usług dla przedsiębiorstw (m.in. w zakresie uświadamiania korzyści wynikających z cyfryzacji i zastosowania rozwiązań w zakresie gospodarki 4.0, rozwój potencjału wybranych instytucji świadczących tego rodzaju usługi (m.in. centra innowacji cyfrowych) - warto dopisać klastry (technologiczne), jako organizacje które mogą wspierać w tym działaniu.</p>	<p>Warto dopisać klastry (technologiczne), jako organizacje które mogą wspierać w tym działaniu np. przy identyfikacji potrzeb przedsiębiorców (audyt technologiczny) oraz w zakresie konsultacji i doradztwa w zakresie cyfrowej transformacji organizacji.</p>	<p>Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie</p>	<p>Wyjaśnienie:</p> <p>W związku ze zmianą podejścia i przeniesieniem wsparcia przedsiębiorstw w zakresie cyfryzacji do cs 1(iii) uzupełniony zapis nie wystąpi.</p>
3.	Priorytet 1	20	Cel szczegółowy (ii)	<p>W przewidywanych typach projektów proponuje się uzupełnienie ostatniego tiret:</p> <p>– podnoszenie kompetencji pracodawców i pracowników, a także wszystkich mieszkańców regionu w zakresie umiejętności cyfrowych, a także</p>	<p>Jest to istotne dopowiedzenie przedstawionej myśli z jednoczesnym wskazaniem różnorodnych ścieżek uczenia się. Propozycja zmiany spójna z ideą LLL, gdzie mowa jest o uczeniu się formalnym, pozaformalnym i nieformalnym.</p>	<p>MEiN</p>	<p>Wyjaśnienie:</p> <p>W związku ze zmianą podejścia i przeniesieniem wsparcia przedsiębiorstw w zakresie cyfryzacji do cs 1(iii) uzupełniony zapis nie wystąpi.</p>

				umożliwienie im potwierdzenia kompetencji w tym obszarze, nabytych w drodze nieformalnego uczenia się;			
4.	Priorytet 1	21	Cel szczegółowy (ii)	Grupa docelowa zawarta w opisie celu pomija uczelnie wyższe w odniesieniu do rodzajów projektów jakie będą realizowane w ramach celu (ii).	Uczelnie wyższe na obecnie etapie uczestniczą w opracowywaniu e-edukacji i prowadzenia zdalnych zajęć. Współpracują również z jednostkami prywatnymi przy opracowaniu nowych rozwiązań cyfrowych, budowaniu infrastruktury instytucjonalnej dla transformacji cyfrowej w różnych dziedzinach życia. Ponadto uczelnie wyższe jako jednostki naukowe dysponują odpowiednią kadrą oraz wyposażeniem technicznym do prowadzenia prac rozwojowych.	Akademia Morska w Szczecinie	W ramach celu szczegółowego 1(ii) przewidywane jest wsparcie rozwoju usług cyfrowych instytucji publicznych jakimi są uczelnie także w zakresie edukacji. Prowadzenie prac rozwojowych na rzecz przedsiębiorstw lub rozwój infrastruktury uczelni możliwe będą w ramach celu szczegółowego 1(i).
5.	Priorytet 1	21-22	Cel szczegółowy (ii)	Należy mieć na uwadze i być może wskazać w treści, że zgodnie z informacjami z kontraktu programowego inwestycje na poziomie regionalnym w obszarze e-zdrowia będą musiały być zgodne z warunkami określonymi i weryfikowanymi w procesie oceny przez MZ.	Wydaje się, że warto uzupełnić dokument o informację, że wsparcie takie będzie warunkowe / poddane dodatkowej koordynacji na poziomie centralnym.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.
6.	Priorytet 1	22	Cel szczegółowy (ii)	dopisać do grup docelowych klastry technologiczne lub szerzej: organizacje non profit działające na rzecz cyfryzacji przedsiębiorstw	w związku z tym, że klastry technologiczne są organizacjami, które mogą świadczyć takie wsparcie (audyt, doradztwo w zakresie cyfryzacji, itp. jak opisane wyżej) dla innych organizacji, w tym jednostek publicznych, powinny znaleźć się wśród grupy docelowej	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	Wyjaśnienie: W związku ze zmianą podejścia i przeniesieniem wsparcia przedsiębiorstw w zakresie cyfryzacji do cs 1(iii) uzupełniony zapis nie wystąpi.
7.	Priorytet 1	22	Cel szczegółowy (ii)	Uwzględnienie w głównych grupach docelowych / Beneficjentach: <u>spółek komunalnych oraz instytucji otoczenia biznesu (IOB)</u>	Zasadnym jest, aby ze środków na wprowadzenie e-usług mogły korzystać także: - spółki komunalne realizujące zadania publiczne oraz - IOB w zakresie cyfrowej transformacji polskiej gospodarki.	Urząd Miejski w Stargardzie	Wyjaśnienie: Z uwagi na ograniczone środki planowane na realizację tego celu szczegółowego, nie zakłada się rozszerzenia interwencji o projekty dedykowane spółkom komunalnym czy instytucjom otoczenia biznesu.
8.	Priorytet 1	22	Cel szczegółowy (ii)	W tiret mówiącym o „zwiększeniu zaawansowania cyfrowego sektora publicznego i pozarządowego” proponuje się zmienić termin „zaawansowanie cyfrowe” na „dojrzałość cyfrowa”	Dojrzałość cyfrowa to powszechnie stosowany termin.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.
9.	Priorytet 1	23	Cel szczegółowy (ii)	W opisie grup docelowych brakuje podmiotów leczniczych.	Skoro cyfryzacja ma objąć e-zdrowie i telemedycynę, to należałoby je wskazać jako grupę docelową.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.

Priorytet 1 CSz (iii) – Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 1	24	Cel szczegółowy (iii) - Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Doceniając zaangażowanie na rzecz wspierania start-upów, uwagę zwraca wątpliwość czy uwzględniono aktywność badaczy w obszarze przedsiębiorczości akademickiej. Czy podmioty utworzone przez twórców przy udziale kapitałowym uczelni lub powołanych w tym celu spółek celowych uczelni będą uznawane za analogiczne start-upy jak te utworzone przez osoby fizyczne lub inne przedsiębiorstwa?	Zapis wydaje się nieprecyzyjny, ze względu na potencjalne wykluczenie z ekosystemu start-upowego podmiotów przedsiębiorczości akademickiej. Choć należy zauważyć, iż jest to sektor raczkujący w regionie, to jednak przewidywany jest w tym zakresie wzrost aktywności spółki celowej CIT PUM sp. z o.o., a powołanie do życia klasycznego spin-offu pod firmą Instytut Badań Genetycznych sp. z o.o. jest najlepszym tego przykładem. W związku z tym postuluje się uwzględnienie również tej kategorii podmiotów w działaniach wspierających rozwój ekosystemu.	Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie	Wyjaśnienie: Zapisy FEPZ nie różnicują możliwości wsparcia przedsiębiorstw (w tym startup) od sposobu ich utworzenia czy rodzaju udziałowca. Żaden z zapisów FEPZ nie eliminuje ze wsparcia przedsiębiorczości akademickiej (której nie należy zawęzać tylko do spółek typu spin – off).
2.	Priorytet 1	24	Cel szczegółowy (iii)	Zakłada się wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości, wsparcie przedsiębiorstw oraz osób fizycznych planujących założyć działalność gospodarczą (w szczególności tych, których działalność opiera się na nowych rozwiązaniach technologicznych <u>Proponowane uzupełnienie:</u> wsparcie w formule CAPITAL VENTURE	Wsparcie dotacyjne w wielu przypadkach nie jest efektywne. Wiele dotacji w poprzednich okresach finansowania przeznaczone były dla osób fizycznych, które po zakończeniu okresu trwałości zamykały swoją działalność. Wsparcie dla spółek było do tej pory ograniczone finansowo. Brak możliwości dofinansowania w szerszym zakresie firm (spółek) i w dłuższej perspektywie czasowej zamyka możliwość stworzenia przedsiębiorstwa z innowacyjnymi pomysłami, które potrzebuje kapitału i okresu na wdrożenie swoich produktów, ugruntowania się na rynku.	Fundacja Nauka dla Środowiska	Wyjaśnienie: Na bazie doświadczeń perspektywy finansowej 2014 – 2020 oraz mając na względzie ograniczoną alokację na CP1 nie przewiduje się w FEPZ wsparcia w formie capital venture. W FEPZ dostępny będzie szeroki wachlarz instrumentów finansowych i mieszanych, zaś wsparcie dotacyjne – zgodnie z zapisami projektu Umowy Partnerstwa oraz linii demarkacyjnej – będzie ograniczać się do szczególnych obszarów wynegocjowanych z KE i wskazanych w programie. Na rynku dostępna jest duża oferta funduszy VC, które działają na terenie całego kraju.
3.	Priorytet 1	s. 25-28	Cel szczegółowy (iii)	W opisie celu szczegółowego (iii) określono trend wsparcia dużych ośrodków miejskich województwa zachodniopomorskiego kosztem pozostałych jednostek funkcjonalnych. Brakuje jednak precyzyjnego stwierdzenia, czy przedmiotowy cel szczegółowy będzie wyłącznie dotyczył terenów wchodzących w skład SSW i ZIT czy tylko będzie preferował wskazane obszary.	Doprecyzowanie opisu pozwoli jasno określić teren objęty wsparciem.	Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	Uwaga zostanie uwzględniona. Zapisy zostaną przeformułowane. Co do zasady wsparciem będą mogły być objęte wszystkie MŚP działające w regionie. Natomiast wsparcie działalności gospodarczej na terenie SSW zostanie objęte preferencyjnymi warunkami.

4.	Priorytet 1	25-27	Cel szczegółowy (iii)	<p>W części dot. opisanych przewidywanych rodzajów projektów, wskazane jest, iż wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP dot. będzie obszaru SSW.</p> <p><u>Nie należy ograniczać się jedynie do obszaru SSW.</u></p>	<p>Konieczne jest wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP także na obszarach poza SSW.</p> <p>Aby nie dyskwalifikować MŚP położonych poza SSW - propozycja premiowania MŚP z obszaru SSW, a nie ograniczenie projektów jedynie do tego obszaru.</p> <p>Ponadto covid spowodował, że dużo firm boryka się z kryzysem, staje przed koniecznością zwolnień pracowników – należy więc wsparciem objąć również przedsiębiorców z terenów gmin spoza SSW.</p>	Urząd Miejski w Stargardzie	<p>Uwaga zostanie uwzględniona .</p> <p>Zapisy zostaną przeformułowane. Co do zasady wsparciem będą mogły być objęte wszystkie MŚP działające w regionie. Natomiast wsparcie działalności gospodarczej na terenie SSW zostanie objęte preferencyjnymi warunkami.</p>
5.	Priorytet 1	25	Cel szczegółowy (iii)	<p>w tym celu przy przewidywanych projektach w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie innowacyjnych inwestycji przedsiębiorstw, warto uwzględnić klastry które mogą świadczyć takie usługi jak np. audyt technologiczny i doradztwo na rzecz organizacji i inwestycji na rzecz cyfryzacji 	<p>Poszczególne klastry branżowe (np. IT) mogą świadczyć usługi np. audytu technologicznego i doradzać organizacjom w zakresie inwestycji na rzecz cyfryzacji</p>	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	<p>Wyjaśnienie:</p> <p>Nie ma żadnych ograniczeń, by przedsiębiorca otrzymujący wsparcie na inwestycje (z modułem doradczym) zdecydował się zakupić daną usługę w klastrze (o ile zostaną spełnione warunki w zakresie kwalifikowalności i zasady konkurencyjności). Nie wymaga to dodatkowych zapisów w programie FEPZ.</p>
6.	Priorytet 1	26	Cel szczegółowy (iii)	<p>Zgodnie z opisem interwencji w ramach Funduszy:</p> <p><i>„(...) systemem wsparcia dotacyjnego i mieszanego mogą zostać objęte te branże, które <u>mają szczególne znaczenie dla rozwoju regionu (...)</u>”</i></p>	<p>Konieczność doprecyzowania branż, albo wskazanie dokumentu źródłowego, w którym opisane są przedmiotowe branże.</p>	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga zostanie uwzględniona .
7.	Priorytet 1	26	Cel szczegółowy (iii)	<p>warto dopisać klastry:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie i wdrożenie nowych modeli biznesowych przedsiębiorstw (w tym wspólne projekty przedsiębiorstw i IOB oraz <u>klastrów</u>). 	<p>Klastry również obok IOB mogą świadczyć usługi w zakresie rozwoju i wdrażania modeli biznesowych (ukierunkowując na innowacyjność)</p>	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	Uwaga zostanie uwzględniona .
8.	Priorytet 1	26	Cel szczegółowy (iii)	<p>W dobie kryzysu gospodarczego kluczowe jest wspieranie tam znaczących inwestycji przedsiębiorstw, które wygenerują liczne i trwałe miejsca pracy oraz przyczynią do rozwijania kooperacji z lokalnymi dostawcami, samorządami i IOB. – brakuje w tym zapisie klastrów</p>	<p>Klastry, jako organizacje które zajmują się sieciowaniem i networkingiem, wspierając przedsiębiorstwa we wzroście i konkurencyjności są bardzo istotnym partnerem do współpracy dla przedsiębiorstw.</p>	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	Uwaga zostanie uwzględniona .
9.	Priorytet 1	28	Cel szczegółowy (iii)	<p>we wskaźniku rezultatu brakuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów ukierunkowanych na tworzenie i wdrażanie innowacji w 	<p>Cel szczegółowy III dotyczy zwiększania konkurencyjności przedsiębiorstw, więc warto uwzględnić w działaniach projekty na rzecz przedsiębiorstw, ukierunkowane na zwiększenie wykorzystania wiedzy i nowoczesnych</p>	Stowarzyszenie Klaster ICT	W FEPZ podaje się wskaźniki najbardziej adekwatne do głównej

				organizacjach, w tym zwiększenie wykorzystania wiedzy i nowoczesnych rozwiązań technologicznych	rozwiązań technologicznych (potencjalnym usługodawcą tutaj może być klaster technologiczny, który zrzesza firmy, które rozwijają najnowsze technologie - wiedzą o tym może się dzielić z innymi przedsiębiorcami z regionu).	Pomorze Zachodnie	interwencji danego celu szczegółowego. Katalog pozostałych wskaźników będzie opracowywany na poziomie dokumentów wdrożeniowych. Wskazane wsparcie zostanie objęte wskaźnikiem „Liczba wspartych przedsiębiorstw”.
10.	Priorytet 1	28	Cel szczegółowy (iii) TYPY BENEFICJENTÓW	Rozszerzenie katalogu beneficjentów o IOB.	Wskazane w opisie typy projektów mogą realizować także Agencje Rozwoju Lokalnego oraz izby gospodarcze (IOB).	Urząd Miejski w Stargardzie	Wyjaśnienie: W cs 1(iii) IOB mogą być beneficjentami niektórych z podanych typów projektów.
11.	Priorytet 1		Cel szczegółowy (iii)	W opisie działania wymieniono: adaptacji budynków na cele planowanej działalności gospodarczej służącej więcej niż jednemu przedsiębiorcy. Brak natomiast jest zapisów o możliwości budowy inkubatora przedsiębiorczości na terenach zielonych.	Obecnie niewiele jest tego typu obiektów w województwie Zachodniopomorskim, zwłaszcza inkubatora przedsiębiorczości na terenach zielonych, gdzie kolejnym krokiem w rozwoju po inkubacyjnym może być zakup działki i budowa swojego obiektu produkcyjnego bądź usługowego. Obecnie jest niewielka liczba tego typu form wsparcia dla przedsiębiorców gdzie przedsiębiorca na początkowym etapie rozwoju może liczyć na różnego rodzaju formy wsparcia i obniżenie kosztów działalności w początkowej fazie rozwoju, w tym korzystnym wynajmie powierzchni produkcyjnej. Działalność inkubatora wpłynie pozytywnie na cały proces lokalnego rozwoju ekonomicznego miast, regionu poprzez rozwój początkujących przedsiębiorstw, tzw. start-upów, i spowoduje przyspieszenie ich wzrostu a także osiągnięcie sukcesu.	Stargardzka Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o.	Wyjaśnienie: W FEPZ 2021-2027 w celu szczegółowym 1(iii) zaplanowano wsparcie dla inkubatorów przedsiębiorczości. Na tym etapie zapisy nie wykluczają możliwości wsparcia działań infrastrukturalnych w inkubatorach przedsiębiorczości. Tego typu projekty wymagać będą jednak szczególnego uzasadnienia i wykazania popytu na usługi inkubacji na danym terenie. Usług inkubacji nie można sprowadzać głównie do oferowania młodym firmom powierzchni na wynajem.
12.	Priorytet 1			Uwzględnienie w celach/typach projektów możliwości sfinansowania <u>budowy hal</u> pod wynajem - Inkubatora Przedsiębiorczości.	Budowa Inkubatora Przedsiębiorczości (hali) jest niezbędna na rzecz lokalnego rozwoju ekonomicznego mikro, małych i średnich przedsiębiorców, jako miejsce lokowania MMŚP, którym potrzebny jest impuls i wsparcie do rozpoczęcia działalności oraz rozwoju.	Urząd Miejski w Stargardzie	Wyjaśnienie: W FEPZ 2021-2027 zaplanowano wsparcie w zakresie rozwoju terenów inwestycyjnych/infrastruktury biznesowej. W ramach tego typu projektów realizowane będą mogły być przedsięwzięcia w infrastrukturę okołobiznesową i tereny inwestycyjne mające na celu poprawę warunków do prowadzenia działalności przedsiębiorstw. Należy mieć przy tym na uwadze, że planowane jest przeniesienie tego

							<p>typu projektów z CP1 do CP5 (z uwagi na stanowisko KE wykluczające realizację przedmiotowych działań w CP1).</p> <p>Natomiast budowa hali pod wynajem nie jest jednoznaczna z powstaniem Inkubatora Przedsiębiorczości. Usługi inkubatora przedsiębiorczości powinny dotyczyć merytorycznego wsparcia startupów, a nie tylko i wyłącznie czy przede wszystkim udostępnienia powierzchni biurowej i produkcyjnej. Tego typu wsparcie również zostało przewidziane w FEPZ</p>
13.	Priorytet 1	27-28	Cel szczegółowy (iii)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	<p>Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów. Tak więc wpisanie podmiotu zarządzającego portem na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich, bądź spółek komunalnych wydaje się zasadne w celu aktywizacji funkcji gospodarczych. W centralnej części regionu sytuacja pandemiczna od roku 2020 dała dowód na monofunkcyjność obszarów produkcyjnych, a jedynie na terenie portów realizowana była ciągła praca co potwierdza lokowanie usprawnień w ten obszar oraz pozwoli na realizację celów szczegółowych i priorytetów strategii.</p>	Zarząd Portu Morskiego Kołobrzeg Sp. z o.o. (ZPM Kołobrzeg)	<p>Wyjaśnienie:</p> <p>Wskazane typy przedsiębiorstw tj. mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa odpowiadają strukturze przedsiębiorstw możliwych do objęcia wsparciem. Status przedsiębiorstwa oraz charakter przeznaczenia pomocy determinuje możliwość udzielenia pomocy publicznej.</p> <p>W zakresie wsparcia rozwoju terenów inwestycyjnych/ infrastruktury biznesowej typy beneficjentów zostaną uzupełnione o podmioty zarządzające terenami inwestycyjnymi, jednostki organizacyjne jst, związki jst.</p> <p>Należy mieć przy tym na uwadze, że planowane jest przeniesienie tego typu projektów z CP1 do CP5 (z uwagi na stanowisko KE wykluczające realizację przedmiotowych działań w CP1).</p>
14.	Priorytet 1	27-28	Cel szczegółowy (iii)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	<p>Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw i firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM</p>	Ministerstwo Infrastruktury	<p>Wyjaśnienie:</p> <p>Wskazane typy przedsiębiorstw tj. mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa odpowiadają strukturze przedsiębiorstw możliwych do objęcia wsparciem. Status przedsiębiorstwa</p>

					Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów.		oraz charakter przeznaczenia pomocy determinuje możliwość udzielenia pomocy publicznej. W zakresie wsparcia rozwoju terenów inwestycyjnych/ infrastruktury biznesowej typy beneficjentów zostaną uzupełnione o podmioty zarządzające terenami inwestycyjnymi, jednostki organizacyjne jst, związki jst. Należy mieć przy tym na uwadze, że planowane jest przeniesienie tego typu projektów z CP1 do CP5 (z uwagi na stanowisko KE wykluczające realizację przedmiotowych działań w CP1).
15.	Priorytet 1	28	Cel szczegółowy (iii)	Wnioskujemy o zabezpieczenie działania na rzecz rozwoju stref inwestycyjnych z obszaru ZIT KKBOF/przedsiębiorczości (Gospodarka 4.0).	Działanie zostało zdiagnozowane w oparciu o potrzeby zgłoszone gminy Partnerstwa ZIT KKBOF.	ZIT KKBOF	Ustalenie zakresu interwencji na potrzeby realizacji instrumentu ZIT zostanie przeprowadzone na dalszym etapie budowania systemu realizacji FEPZ w porozumieniu z partnerstwami JST w oparciu o dokumenty strategiczne/ założenia dokumentów strategicznych opracowywanych na potrzeby rozwoju obszarów funkcjonalnych. Należy mieć przy tym na uwadze, że planowane jest przeniesienie tego typu projektów z CP1 do CP5 (z uwagi na stanowisko KE wykluczające realizację przedmiotowych działań w CP1).
16.	Priorytet 1		Cel szczegółowy (iii)	W ostatecznym programie regionalnym powinny również znaleźć się działania bezpośrednio dedykowane rozwojowi innowacji w ramach start-upów np. w postaci tworzenia i rozwoju platform start-upowych oraz Hubów technologicznych.		Północna Izba Gospodarcza	W FEPZ planowane jest wsparcie ekosystemu startupów. Zakres interwencji zostanie dopasowany do zdiagnozowanych potrzeb potencjalnych przedsiębiorców i potencjału realizacyjnego Instytucji Otoczenia Biznesu.
17.	Priorytet 1	s. 29	Cel szczegółowy (iii)	Propozycja doprecyzowania wskaźnika RCO 05 „Nowe przedsiębiorstwa objęte wsparciem”.	Nazwa wskaźnika nie wskazuje konkretnych typów nowych przedsiębiorstw. Trudno również rozstrzygnąć, czy wskaźnik dotyczy przedsiębiorstw powstałych w wyniku wsparcia, czy	Koszalińska Agencja Rozwoju	Dobór wskaźników do FEPZ opiera się o WLWK (wspólną listę wskaźników kluczowych) – dokument tworzony

					także tych, które zostały zarejestrowane bez wsparcia. Jaki okres czasu obejmuje przymiotnik „nowe”?	Regionalnego S.A.	<p>przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Wskaźniki będą na tym poziomie posiadały definicje. Ich zastosowanie nie będzie budziło wątpliwości.</p> <p>Planowane brzmienie definicji przedmiotowego wskaźnika:</p> <p>Liczba nowych przedsiębiorstw objętych wsparciem. Za nowe uznaje się przedsiębiorstwo, które nie istniało trzy lata przed złożeniem wniosku o udzielone wsparcie. Przedsiębiorstwo nie zostanie uznane za nowe, jeśli zmieni się tylko jego forma prawna. Wskaźnik obejmuje również przedsiębiorstwa typu spin-off.</p>
--	--	--	--	--	--	-------------------	---

Priorytet 1 CSz (iv) – Rozwijanie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 1	26	Cel szczegółowy (iv)	<p>Główne grupy docelowe:</p> <p>Przedsiębiorstwa, mieszkańcy województwa, jednostki samorządu terytorialnego, Instytucje Otoczenia Biznesu, klastry, publiczne uczelnie zawodowe, Województwo Zachodniopomorskie.</p> <p>Typy beneficjentów: Województwo Zachodniopomorskie, IOB, publiczne uczelnie zawodowe</p>	<p>PWSZ w Wałczu w perspektywie UE na lata 2007-2014 pozyskała środki z dz.: Oś 1- Gospodarka-Innowacje, Działanie 1.2 Innowacje i transfer technologii, Poddziałanie 1.2.2 Infrastruktura B+R na utworzenie Regionalnego Centrum B+R w Wałczu</p> <p>Dzięki powstałemu Centrum B+R lokalni przedsiębiorcy korzystają z powstałego obiektu, jego wyposażenia oraz współpracy z pracownikami uczelni. Pragnąc rozwijać tę współpracę oraz rozwijać o nowe obszary w tym głównie związane z inteligentnymi specjalizacjami niezbędne są zapisy w dokumentacji wskazujące jednoznacznie na możliwość aplikacji PWSZ o środki w ramach P1</p> <p>Z zapisów wskazanych w dokumencie pojawiają się sformułowania wskazujące na możliwość realizacji badań na rzecz biznesu przez organizacje badawcze czy IOB. PWSZ w Wałczu nie wpisuje się swoim statutem w oba te typy beneficjentów i grup docelowych. Tym samym powołane w 2015 r. przez PWSZ w Wałczu Centrum B+R nie będzie mogło aplikować w P1 o środki na rzecz rozwijania współpracy z przedsiębiorcami.</p>	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Wałczu	<p>Wyjaśnienie:</p> <p>Cel szczegółowy 1(iv) dedykowany jest na działania w sposób pośredni wspierające współpracę nauki z biznesem.</p> <p>Należy zwrócić uwagę, iż nie nazwa podmiotu a zakres świadczonych usług determinuje możliwość uczestniczenia w kreowaniu współpracy B+R pomiędzy nauką a biznesem.</p> <p>Generalnie każdy podmiot, który chce realizować prace B+R współfinansowane z FEPZ (w tym na rzecz przedsiębiorstw) jest organizacją badawczą lub przedsiębiorstwem realizującym prace B+R na zlecenie. Jeśli PWSZ w Wałczu nie wpisuje się swoim statutem w oba te typy podmiotów, to należy zastanowić się jakiego</p>

							rodzaju usługi na rzecz przedsiębiorstw świadczy (nie każda usługa na rzecz przedsiębiorcy spełnia bowiem definicję prac B+R).
2.	Priorytet 1	29	Cel szczegółowy (iv)	<p>W wyliczeniu działań zwiększających potencjał gospodarki do tworzenia innowacyjnych rozwiązań, proponuje się następującą modyfikację w drugim tiret:</p> <p>- wsparcie rozwoju współpracy między: (1) przedsiębiorstwami, (2) przedsiębiorstwami a sektorem nauki oraz (3) przedsiębiorstwami, sektorem nauki, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz podmiotami sektora publicznego w procesie tworzenia, rozwoju i wdrażania innowacji oraz rozwoju mechanizmów dyfuzji wiedzy i transferu technologii oraz identyfikowania zapotrzebowania na nowe kompetencje i kwalifikacje.</p>	Zgodnie z rekomendacjami wynikającymi z raportu końcowego z badania ewaluacyjnego: „Rola RPO WZ we wzmacnianiu regionalnych inteligentnych specjalizacji”, potrzeby i oczekiwania zachodniopomorskich przedsiębiorstw w zakresie rozwoju działalności innowacyjnej są w dużej mierze powiązane z jakością kapitału ludzkiego. Rzuca to zarówno na dostępność kadry o kwalifikacjach adekwatnych do potrzeb przedsiębiorstw, jak i możliwości rozwoju działalności badawczo-rozwojowej. W związku z powyższym w raporcie zarekomendowano cykliczne badanie diagnozujące (na bazie innych danych niż pochodzące ze statystyki publicznej) zapotrzebowanie przedsiębiorstw na zawody i kompetencje przyszłości.	MEiN	<p>Wyjaśnienie:</p> <p>Wsparcie w zakresie kwalifikacji i kompetencji co do zasady planowane jest w ramach interwencji EFS.</p>
3.	Priorytet 1	30	Cel szczegółowy (iv)	<p>Na stronie jest cyt. „- <i>wzmocnienie podaży innowacji ze strony sektora nauki, w szczególności w zakresie zwiększenia stopnia gotowości rozwiązań do komercjalizacji;</i>” Aby tak podaż była większa i miała charakter celowany należy stworzyć mechanizmy wspierające prowadzenie badań na uczelniach regionalnych finansowanych w 100% w obszarach innowacji interesujących grupy lokalnych przedsiębiorców realizowanych na wyższych poziomach TRL niż obecnie np. działania typu: lokalne programy B+R dla Klastrow mające na celu propozycje rozwiązywania kluczowych wyzwań stojących przez daną branżę i realizacje prac B+R zleczanych przez klastry na uczelniach jakie będą doprowadzone przynajmniej do poziomu gotowości do wdrożenia TRL IV-V. W programie powinien być umieszczony zapis dotyczący możliwości finansowania takich działań, gdzie beneficjentem grupowym będą firmy z regionu skupione/działające w ramach danych organizacji/klastrow. Propozycja, aby w tzw. grupa interesariuszy danego projektu np. grupa min. 5 przedsiębiorców był przynajmniej 50% udział firm z zachodniopomorskiego. Taka forma wsparcia celowanego może być umieszczona w ramach celu IV lub celu</p>	Obecnie programy wspierania badań realizowanych przez grupy przedsiębiorców zrzeszonych w organizacjach typu stowarzyszenia/klastry typu CORNET są realizowane na poziomie krajowym, gdzie klastry z regionu w nim uczestniczą z sukcesem, ale działania te są z reguły realizowane dla przedsiębiorców z całej Polski z dość niewielkim uczestnictwem firm z naszego regionu. Podobne działania przeniesione na poziom regionalny mogłyby być ciekawą formą wsparcia powstawania rozwiązań dedykowanych „na zamówienie” realizowanych na regionalnych uczelniach adresowanych do lokalnych grup przedsiębiorców zgodnie z artykułowymi przez nich potrzebami koordynowanych przez klastry/stowarzyszenia skupiające przedsiębiorców danej branży, które finansują w 100% badania na uczelniach. Takie badania kończące się na TRL IV-V mogłyby być następnie przez zainteresowane firmy z regionu na zasadach bezpłatnego dostępu wykorzystywane już w docelowych indywidualnych lub grupowych projektach wdrożeniowych.	Natureef	<p>Uwaga o charakterze wdrożeniowym. Tak szczegółowych zapisów nie wprowadza się na poziomie programu operacyjnego. Uwaga zostanie rozważona na poziomie dokumentów wdrożeniowych.</p> <p>Należy mieć na uwadze, że generalnie interwencja na poziomie regionalnym nie powinna pokrywać się z tą oferowaną na poziomie centralnym.</p>

				szczegółowego (i) - Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. Ważne, aby regionalne organizacje skupiające grupę zainteresowanych przedsiębiorców otrzymywały maksymalne możliwe w ramach programu finansowanie np. w 100% (jeżeli to nie będzie możliwe to na pewno na poziomie zdecydowanie wyższym niż będą wspierane takie prace B+R zamawiane/realizowane przez indywidualne podmioty gospodarcze.			
4.	Priorytet 1	30	Cel szczegółowy (iv)	Biorąc pod uwagę cele określone w dokumentach strategicznych, zakłada się ciągły proces wymagający inicjowania nowych form współpracy, zwiększenie powiązań kooperacyjnych, <u>a także integracji środowisk i animacji poszczególnych inteligentnych specjalizacji</u> oraz stworzenia silnych organizacji klastrowych i rozwój IOB dostarczających usług niezbędnych do rozwoju świadomości innowacyjnej przedsiębiorstw.	Warto dopisać: a także integracji środowisk i animacji poszczególnych inteligentnych specjalizacji gdyż współpraca środowisk i transfer wiedzy wpływa na innowacyjność przedsiębiorstw.	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	Uwaga zostanie uwzględniona.
5.	Priorytet 1	30	Cel szczegółowy (iv)	W akapicie piątym proponuje się następujące uzupełnienie: Nie mniej kluczowe jest budowanie świadomości i skoordynowanie rozwoju niezbędnych dla nowoczesnej gospodarki kwalifikacji, kompetencji i umiejętności przedsiębiorców, managerów i pracowników (w sektorze prywatnym i publicznym) – w zakresie nowoczesnych technologii, GOZ, transformacji przemysłowej czy wykorzystywania szans rozwoju w obszarze zielonych technologii.	Należy rozróżnić kwalifikacje i kompetencje zgodnie z: - treścią Ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji Dz. U. 2016 poz. 64 - ROZPORZĄDZENIEM PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) z dn. 30.5.2018 r.	MEiN	Zapisy zostaną przeformułowane.
6.	Priorytet 1	31	Cel szczegółowy (iv)	Uwzględnienie w typach beneficjentów: JST.	Jednym z działań, które planuje się wspierać w ramach celu iv jest: „wsparcie rozwoju współpracy między (...) (3) przedsiębiorstwami, sektorem nauki, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz <u>podmiotami sektora publicznego (...)</u> ”	Urząd Miejski w Stargardzie	Wyjaśnienie: Co do zasady Beneficjentem wskazanego wsparcia będzie Województwo Zachodniopomorskie, a podmioty zaangażowane we współpracę na rzecz rozwoju gospodarczego regionu będą pośrednimi odbiorcami wsparcia, tzn. będą stanowiły grupę docelową

							objętą wsparciem w ramach projektu własnego Województwa.
7.	Priorytet 1	32	Cel szczegółowy (iv)	<p>Do wskaźnika produktu bądź rezultatu warto dopisać:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba przedsiębiorstw/ jednostek naukowych/ organizacji klastrowych otrzymująca wsparcie na realizację projektów wpisujących się w rozwój inteligentnych specjalizacji, - liczba projektów, kierowanych do klastrów, jako liderów i animatorów poszczególnych inteligentnych specjalizacji, - wartość/ liczba projektów dotycząca sieciowania przedsiębiorstw oraz zwiększania stopnia współpracy i dzielenia się wiedzą (np. w ramach inicjatyw klastrowych). 	<p>Warto w rezultatach określić liczbę i wartość projektów, które będą miały na celu rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości.</p> <p>Do realizacji PPO mają być zaangażowane m.in. klastry, więc warto we wskaźniku rezultatów wprowadzić zapis:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów, kierowanych do klastrów, jako liderów i animatorów poszczególnych inteligentnych specjalizacji, <p>a także:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wartość/ liczba projektów dotycząca sieciowania przedsiębiorstw oraz zwiększania stopnia współpracy i dzielenia się wiedzą (np. w ramach inicjatyw klastrowych). 	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	<p>Wyjaśnienie:</p> <p>Trwają prace nad krajową wspólną listą wskaźników kluczowych, która będzie źródłem wskaźników do programu (uzupełniająco względem wskaźników z rozporządzenia).</p>
8.	Priorytet 1		Cel szczegółowy (iv)	<p>we wskaźniku produktu powinien pojawić się zapis:</p> <p>Udział podmiotów realizujących projekt/ usługi w procesie przedsiębiorczego odkrywania.</p>	<p>Jednostką miary powinny być IOB lub klastry, gdyż to one będą w ten proces zaangażowane (jako realizatorzy projektów).</p>	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	<p>Wyjaśnienie:</p> <p>Trwają prace nad krajową wspólną listą wskaźników kluczowych (WLWK), która będzie źródłem wskaźników do programu (uzupełniająco względem wskaźników z rozporządzenia).</p>
9.	Priorytet 1	30-31	Cel IV - Rozwijanie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	<p>W części opisowej „Interwencja w ramach Funduszy” mowa jest o wspieraniu współpracy przedsiębiorstw oraz sektora nauki, a wśród grup docelowych nie wskazano jednostek naukowych.</p>		Akademia Morska w Szczecinie	<p>Uwaga zostanie uwzględniona.</p>

Uwagi ogólne do priorytetu

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 1	17 22 25 29	Cel (i) Cel (ii) Cel (iii) Cel (iv)	<p>Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:</p> <p>Działania zostaną uzupełnione w późniejszym terminie.</p>	<p>Proszę o zwrócenie uwagi, czy docelowe zapisy nie będą naruszać postanowień Umowy Partnerstwa w zakresie realizacji współpracy transnarodowej na poziomie krajowym w ramach CP4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”.</p>	Departament EFS, MFiPR	<p>Uwaga zostanie uwzględniona na dalszym etapie prac nad dokumentem.</p>

II Priorytet 2 – Zielone Pomorze Zachodnie

Cel polityki 2 CSz (i) – Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 2	28	Cel szczegółowy (i)	<p>Wsparcie w zakresie źródeł ciepła będzie uwzględniało, że gaz jest uznawany jako paliwo przejściowe i docelowo będzie zastępowany rozwiązaniami bezemisyjnymi.</p> <p>– konieczność modyfikacji dotychczas funkcjonujących zasad udzielania wsparcia dla przedsięwzięć objętych programami wsparcia (np. w Zachodniopomorskim Programie Antysmogowym) – dotyczące hierarchii rozpatrywania wniosków o dofinansowanie w zakresie wymiany nieekologicznych źródeł ciepła.</p>	<p>W realizowanym obecnie Zachodniopomorskim Programie Antysmogowym obowiązuje zasada dot. udzielania wsparcia dla inwestycji dotyczących wymiany nieekologicznych źródeł ciepła według przyjętej hierarchii:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) podłączeniu do sieci ciepłowniczej, 2) zainstalowaniu ogrzewania gazowego, 3) zainstalowaniu innych rodzajów źródeł ciepła: <p>– zainstalowaniu ogrzewania elektrycznego,</p> <p>– zainstalowaniu ogrzewania olejowego,</p> <p>– zainstalowaniu ogrzewania opartego na odnawialnych źródłach energii,</p> <p>– zainstalowaniu ogrzewania opartego na paliwie stałym o niskiej emisyjności.</p> <p>Konieczna jest modyfikacja, ponieważ w tej chwili możliwość przyłączenia nieruchomości do sieci gazowej wyklucza możliwość zastosowania pozostałych, ekologicznych źródeł ciepła.</p> <p>Szczególnie ważne dla obszarów miejskich jest zachowanie dotychczasowych warunków, dzięki którym wsparcie do wymiany nieekologicznych źródeł ciepła kierowane jest do właścicieli mieszkań w zabudowie wielorodzinnej.</p>	Urząd Miejski w Stargardzie	<p>Uwaga uwzględniona do dalszych prac.</p> <p>Na obecnym etapie prac (w tym rozmów z MFiPR i KE) możliwość kontynuacji wsparcia w formie Programu Antysmogowego nie została potwierdzona.</p>
2.	Priorytet 2	29	Cel szczegółowy (i)	<p>Zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych (wraz z audytem). Proponuje się rozbudowanie wsparcia i wprowadzenie narzędzi do przekonania społeczności korzystającej naprzemiennie z kilku źródeł ciepła, w tym tzw. „kopciucha”.</p>	<p>Obecnie liczna grupa mieszkańców posiada dwa źródła ciepła tj. na paliwo stałe oraz gazowe. Używają „kopciucha” w zależności od temperatury na zewnątrz. Przy temperaturach niższych zauważyć można większą emisję gazów. Niezbędna wydaje się kampania zwiększająca świadomość mieszkańców ale także wprowadzenia instrumentów wsparcia do likwidacji pieca na paliwo stałe – również w przypadku korzystania z kilku źródeł ciepła dla danego budynku/lokalu.</p>	Urząd Miejski w Stargardzie	<p>Uwaga uwzględniona.</p> <p>Jeden z typów projektów zakłada realizację zadań uświadamiających. Jest także typ projektu, który zakłada stworzenie regionalnego systemu pomiaru jakości powietrza.</p> <p>Należy jednak zwrócić uwagę na to, że projekty o charakterze promowania postaw ekologicznych w chwili obecnej są zarezerwowane dla krajowego poziomu wsparcia.</p>

3.	Priorytet 2	30 (wg wersji elektronicznej dokumentu)	Cel szczegółowy (i)	Konieczność wsparcia projektów dla ciepłowni, które nie uzyskały status efektywnych systemów ciepłowniczych. Dofinansowanie kotłowni gazowych pozwoli na ich stosunkowo łatwe przystosowanie do spalania wodoru w przyszłości.	Wsparcie systemów nieefektywnych energetycznie pozwoli na ich transformację	MEC sp. z o.o. Kołobrzeg	Uwaga uwzględniona.
4.	Priorytet 2	30 (wg wersji elektronicznej dokumentu)	Cel szczegółowy (i)	Pkt 6 Mowa tylko o modernizacji oświetlenia ulicznego i wymiany na energooszczędne, w mojej ocenie można zapis rozwinąć o wymianę oświetlenia na energooszczędnie w budynkach JST (w tym wszystkich jednostkach organizacyjnych jst) Mam tu na myśli szkoły, przedszkola, urzędy, obiekty spółek. MWiK ma np. warsztaty, gdzie zużywany dużo energii na oświetlenie, czy też budynek zarządu, gdzie ma siedzibę MWiK i TBS.	Zmniejszenie kosztów utrzymania obiektów, zmniejszenie emisji cieplarnianej, zmniejszenie zapotrzebowanie na energię, a tym samym zmniejszenie CO ₂	MWiK Sp. z o.o. Kołobrzeg	Wymiana oświetlenia w budynkach publicznych może być realizowana w ramach typu projektu modernizacji energetycznej budynków publicznych. Tego typu działania muszą być wskazane w ramach audytu energetycznego.
5.	Priorytet 2	33	Cel szczegółowy (i)	W ramach celu szczegółowego uwzględnić działania dotyczące termomodernizacji oraz zmniejszania zapotrzebowania na energię obiektów służących realizacji funkcji z zakresu pożytku publicznego na rzecz osób niepełnosprawnych oraz będących w posiadaniu organizacji pozarządowych	Obiekty służące realizacji działań z zakresu pożytku publicznego powinny być uwzględnione w ramach celu szczegółowego niezależnie od formy własności.	PSONI Szczecin	Uwaga uwzględniona do dalszych prac. Należy mieć na względzie, że KE stoi na stanowisku, że działania w przedmiotowym zakresie winny być realizowane wyłącznie z wykorzystaniem instrumentów finansowych.
6.	Priorytet 2	32	Cel szczegółowy (i) Cel szczegółowy (ii) Cel szczegółowy (iv) Cel szczegółowy (v) Cel szczegółowy (vi)	Zwiększenie ilości środków przeznaczonych na Priorytet 2, 5 i 7 łącznie o kwotę pomniejszenia Priorytetu 6	Działania we wszystkich obszarach celów szczegółowych Priorytetu 2 niezbędne są do osiągnięcia założeń zgodnych z Dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. Realizacja celów z Priorytetu 2 opisanych w dokumencie „roboczy opis celów szczegółowych programu Fundusze europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027 ma kluczowe znaczenie dla rozwoju tak Województwa Zachodniopomorskiego, które kształtuje swój wizerunek jako Modelowy Zielony Region, jak i globalnie. Ratunek dla Planety poprzez interwencje wymienione w obszarach kluczowych celów, wprost przełoży się na osiąganie szeregu celów szczegółowych m.in. z Priorytetu 6.	Urząd Miejski w Koszalinie	Priorytet 6 jest współfinansowany w ramach EFS+, pozostałe Priorytety są współfinansowane w ramach EFRR. Podział pomiędzy funduszami wynika z podziału alokacji w ramach projektu Umowy partnerstwa, w związku z czym nie ma możliwości przesunięcia środków pomiędzy Funduszami.

			Cel szczegółowy (vii)		W Priorytecie 2 zostaną osiągnięte wskaźniki w ramach danego projektu.		
7.	Priorytet 2	34	Cel szczegółowy (i)	Rozszerzenie obszarów wymagających zróżnicowanego podejścia o <u>strefy rewitalizacji</u> .	Obok wskazanych: - Specjalna Strefa Włączenia - Obszar uzdrowiskowy - Strefa przybrzeżna, - Strefa występowania obiektów zabytkowych. - Strefy gdzie liczba zgonów i liczba schorzeń układu oddechowego i układu krążenia są największe w stosunku do 10 tysięcy mieszkańców, strefy rewitalizacji także potrzebują zróżnicowanego podejścia.	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga nieuwzględniona. Działania rewitalizacyjne prowadzone są w obrębie pojedynczych gmin i ich specyfiki i nie mają wymiaru horyzontalnego.
8.	Priorytet 2	35	Cel szczegółowy (i)	Wprowadzenie definicji „obszaru o szczególnie niekorzystnych parametrach ubóstwa energetycznego”	Dla czytelności konieczne jest wprowadzenie np. mapki pokazującej przedmiotowy obszar	Urząd Miejski w Stargardzie	Doszczegółowienie zostanie dokonane na etapie opracowania dokumentów wdrożeniowych.
9.	Priorytet 2	35	Cel szczegółowy (i)	Możliwość pozyskania <u>wsparcia bezzwrotnego</u> także dla wnioskodawców będących spoza obszaru o szczególnie niekorzystnych parametrach ubóstwa energetycznego.	<u>Wsparcie bezzwrotne powinno obejmować także mieszkaniowy zasób gminy z uwagi na charakter tego zasobu, tj. przeznaczenie go dla osób ubogich.</u> Tworzenie tych zasobów jest wspierane bezzwrotnymi instrumentami finansowymi (Fundusz Dopłat BGK), analogicznie więc poprawa energetyczności tych budynków powinna być wspierana takimi narzędziami.	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga uwzględniona do dalszych prac i negocjacji FEPZ z KE. Na obecnym etapie prac nad programem wykonawca ewaluacji instrumentów wsparcia wskazuje na zasadność użycia wsparcia w formie mieszanej (pożyczka z częściowym umorzeniem). Ewentualne umorzenie i jego skala może być zależna na przykład od efektu ekologicznego i zjawiska ubóstwa energetycznego.
10.	Priorytet 2	35	Cel szczegółowy (i)	W części dot. Planowanego wykorzystania instrumentów finansowych jest zapis: <i>„Istotnym elementem decydującym o formie wsparcia będzie <u>wyznacznik ubóstwa energetycznego</u>.”</i> Doprecyzowanie na jakim poziomie.	Dla czytelności zapisów, konieczne jest doprecyzowania na jakim poziomie.	Urząd Miejski w Stargardzie	Doszczegółowienie zostanie dokonane na etapie opracowania dokumentów wdrożeniowych.

11.	Priorytet 2	33-35	Cel szczegółowy (i)	<p>1. Brak czytelnego wskazania możliwości realizacji projektów w formule PPP, uzyskania dofinansowania dla projektów realizowanych w partnerstwie publiczno-prywatnym.</p> <p>2. Doprecyzowania w tekście wymaga fragment dot. – cyt.: „Wymiana źródeł ciepła możliwa będzie w oparciu o hierarchię źródeł ciepła: 1. OZE 2.Cieło systemowe 3. Źródła wykorzystujące paliwo systemowe (...)” celem wyjaśnienia jego konsekwencji dla beneficjentów w procesie ustrukturyzowania projektów.</p> <p>3. Brak czytelnego wskazania, iż dofinansowanie (wsparcie dotacyjne) dla projektów JST jest podstawową formą wsparcia.</p>	<p>1. Zgodnie z danymi Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej sektor efektywności energetycznej stanowi duży udział w liczbie projektów PPP w Polsce. Doświadczenia rynku pokazują duże zainteresowanie realizacją projektów dotyczących efektywności energetycznej w formule PPP, również z wykorzystaniem wsparcia UE. W tym zakresie należy kontynuować doświadczenia z poprzedniego okresu programowania. Będzie to powodować wzmocnienie wykorzystywania formuły PPP w ramach inwestycji publicznych (na rzecz czego działa Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej), jak również zwiększy opłacalność projektów dla JST.</p> <p>2. Zapis nieczytelny, nie dający jednoznacznej odpowiedzi beneficjentowi jakie rozwiązania może przyjmować w projekcie i jaki to będzie miało skutek na punktację.</p> <p>3. Instrumenty zwrotne lub mieszane są uzasadnione dla rynku prywatnego. Z uwagi na aktualny stan gospodarki finansów JST (ograniczenia środków finansowych), wielość zadań koniecznych do realizacji, wskazanym jest, by w przypadku obszarów priorytetowych od których zależy rozwój województwa, wprowadzić dofinansowanie (dotacje) dla projektów JST, a nie instrumenty zwrotne czy też mieszane. Potwierdzeniem osiągnięcia założonych efektów ekologicznych będą osiągnięte wskaźniki w wyniku realizacji projektów. Wieloletnie doświadczenia programów NFOŚiGW opartych na instrumentach zwrotnych pokazują ich małą popularność wśród JST.</p>	<p>Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ</p>	<p>1. Uwaga uwzględniona Uzupełniono zapis u możliwość realizacji w formule PPP i ESCO.</p> <p>2. Uwaga uwzględniona Zmieniono opis hierarchii.</p> <p>3. Uwaga uwzględniona do dalszych prac i negocjacji FEPZ z KE.</p> <p>Należy mieć na uwadze, że zgodnie ze stanowiskiem KE podstawową formą wsparcia w nowej perspektywie jest pożyczka lub kredyt (zarówno dla przedsiębiorstw jak i jednostek publicznych).</p> <p>Przy założeniu, że dotacje nie zostaną uwzględnione w Programie, beneficjenci uzyskają pożyczkę na 100% wydatków kwalifikowalnych, a po zakończeniu realizacji projektu część pożyczki zostanie umorzona. Wysokość umorzenia i szczegółowe zasady umorzenia zostaną określone po wyborze pośrednika finansowego.</p>
12.	Priorytet 2	34-35	Cel szczegółowy (i)	<p>Wnioskujemy o uzupełnienie zapisu: Możliwa będzie także realizacja przedsięwzięć mających na celu poprawę efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej innych niż działania termomodernizacyjne takich jak montaż oraz rozwój systemów zarządzania energią w budynkach czy modernizacja instalacji i oświetlenia wewnętrznego, bądź zewnętrznego ograniczającego zużycie energii elektrycznej, których realizacja może stanowić samodzielne projekty.</p>	<p>Samorządy lokalne borykają się również z problemem modernizacji oświetlenia w budynkach użyteczności publicznej. Umożliwienie realizacji projektów z zakresu modernizacji oświetlenia oraz zastosowania systemów zarządzania energią przyniesie wymierne korzyści.</p>	<p>ZIT KKBOF</p>	<p>W opisie celu szczegółowego zawarto wskazanie:</p> <p><i>.Zakres działań, w odniesieniu do budynków, urządzeń technicznych lub instalacji i procesów technologicznych, powinien wynikać z audytów/ocen energetycznych lub dokumentów równoważnych.</i></p> <p>Takie wskazanie pozwala na realizację projektów szerokiego spektrum operacji w ramach projektu.</p>
13.	Priorytet 2	34-38	Cel szczegółowy (i)	<p>Wnioskujemy o:</p> <p>- wprowadzenie działania umożliwiającego realizację zintegrowanych projektów z zakresu termomodernizacji dla obszaru ZIT KKBOF,</p>	<p>W perspektywie UE 2014-2020 gminy Partnerstwa ZIT KKBOF zostały pozbawione możliwości realizacji projektów termomodernizacyjnych zarówno w programie operacyjnym jak i POiŚ</p>	<p>ZIT KKBOF</p>	<p>Zakres wsparcia w ramach instrumentu terytorialnego zostanie uzgodniony z partnerstwami, które docelowo będą związkami ZIT.</p>

				<p>- dopisanie (str.35) po „... a także Planach Gospodarki niskoemisyjnej oraz strategiach rozwoju ponadlokalnego.”</p> <p>- wprowadzenie (str.35):</p> <p>po:</p> <p>„a) Specjalna Strefa Włączenia...” punktu:</p> <p>b) Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, w szczególności partnerstwa, które nie otrzymały wsparcia w latach 20214-2020,...”</p>			
14.	Priorytet 2	35	Cel szczegółowy (i)	<p>Wnioskujemy o uzupełnienie zapisu: W ramach projektów promowane będzie zastosowanie inteligentnych systemów zarządzania energią oraz wdrażanie technologii inteligentnego domu/budynku publicznego oraz projekty realizowane w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.</p>	<p>Zastosowanie modelu PPP w projektach termomodernizacyjnych przynosi wymierne korzyści względem formuły tradycyjnej o czym świadczą liczne publikacje.</p> <p>Wprowadzenie dodatkowego typu projektu skierowanego na inwestycje realizowane w formule partnerstwa publiczno-prywatnego ułatwi w znaczący sposób o aplikowanie o środki na projekty realizowane w tej formule, których poziom skomplikowania jest trudniejszy oraz bardziej czasochłonny od modelu tradycyjnego. Zastosowanie modelu PPP w projektach termomodernizacyjnych przynosi wymierne korzyści.</p> <p>W analizie SWOT Strategii Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 w szansach stojących przed regionem wskazano na szerokie wykorzystanie mechanizmu partnerstwa publiczno-prywatnego.</p> <p>Ponadto w Strategii Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 na str. 61 odniesiono się do partnerstwa publiczno-prywatnego „(...)mając na uwadze przedsięwzięcia inwestycyjne niezbędne w regionie oraz rosnące problemy z zapewnieniem przez samorządy odpowiedniego montażu finansowego (w tym wkładu własnego do projektów finansowanych ze środków unijnych) uzasadniona jest intensyfikacja działań na rzecz wykorzystania mechanizmu partnerstwa publiczno-prywatnego(...)”.</p>	ZIT KKBOF	<p>Uwaga uwzględniona.</p> <p>Uzupełniono zapis u możliwość realizacji w formule PPP i ESCO.</p>
15.	Priorytet 2	36	Cel szczegółowy (i)	<p>Wnioskujemy o umożliwienie opracowania w ramach tego celu lub pomocy technicznej dokumentów wymaganych do realizacji projektów np. Masterplan energetyczny oświetlenia, audyt, plan adaptacji do zmian klimatu itp.</p>	<p>Koszty dokumentów strategicznych w wielu przypadkach są niemożliwe do udźwignięcia przez gminy partnerstwa ZIT KKBOF</p>	ZIT KKBOF	<p>Uwaga nieuwzględniona.</p> <p>Z uwagi na ograniczone środki nie przewiduje się wsparcia we wskazanym zakresie.</p>

16.	Priorytet 2	36	- Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	<p>Wnioskujemy o dodanie do typów projektu zapisu:</p> <p>Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (wraz z instalacją urządzeń OZE oraz modernizacją instalacji i oświetlenia), realizowane w formule partnerstwa publiczno- prywatnego lub ESCO.</p>	<p>Wprowadzenie dodatkowego typu projektu skierowanego na inwestycje realizowane w formule partnerstwa publiczno- prywatnego ułatwi w znaczący sposób o aplikowanie o środki na projekty realizowane w tej formule, których poziom skomplikowania jest trudniejszy oraz bardziej czasochłonny od modelu tradycyjnego. Zastosowanie modelu PPP w projektach termomodernizacyjnych przynosi wymierne korzyści.</p> <p>W analizie SWOT Strategii Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 w szansach stojących przed regionem wskazano na szerokie wykorzystanie mechanizmu partnerstwa publiczno- prywatnego.</p> <p>Ponadto w Strategii Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 na str. 61 odniesiono się do partnerstwa publiczno- prywatnego „(...)mając na uwadze przedsięwzięcia inwestycyjne niezbędne w regionie oraz rosnące problemy z zapewnieniem przez samorzady odpowiedniego montażu finansowego (w tym wkładu własnego do projektów finansowanych ze środków unijnych) uzasadniona jest intensyfikacja działań na rzecz wykorzystania mechanizmu partnerstwa publiczno- prywatnego(....)”. </p>	ZIT KKBOF	<p>Uwaga uwzględniona.</p> <p>Uzupełniono zapis u możliwość realizacji w formule PPP i ESCO.</p>
17.	Priorytet 2	33-37	Cel szczegółowy (i)	Proponujemy aby w ramach celów wspierane było również wytwarzanie paliw gazowych z odnawialnych źródeł energii, w tym rozwój infrastruktury z tym związanej.	Mając na względzie planowany rozwój sektora biogazu/biometanu proponuje się aby w ramach programu oprócz wspierania wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z odnawialnych źródeł energii, w tym z zakresu energetyki rozproszonej, wspierany był rozwój sektora biogazu/biometanu. Działanie to wpłynie na redukcję emisji gazów cieplarnianych i poprawę jakości powietrza oraz pozwoli na zastępowanie użycia paliw kopalnych.	MRiRW	Przedsięwzięcia polegające na wytwarzaniu paliw gazowych w oparciu o odpady będzie prawdopodobnie możliwe do realizacji w ramach wsparcia rozwoju Gospodarki Obiegu Zamkniętego (w formie instrumentów zwrotnych lub mieszanych). Umorzenie pożyczki i skala tego umorzenia w zależności od efektu ekologicznego.
19.	Priorytet 2	37	Cel szczegółowy (i)	Typy beneficjentów: dopisać terenową administrację rządową lub terenowe organy administracji morskiej	Jednym z typów projektów w ramach tego celu jest zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, który będzie możliwy do realizacji przez tut. Urząd, jeśli będzie potencjalnym beneficjentem.	Ministerstwo Infrastruktury	<p>Uwaga nieuwzględniona.</p> <p>Zgodnie z Linią demarkacyjną wsparcie administracji rządowej przewidziane zostało na poziomie krajowym.</p>

Priorytet 2 CSz (ii) – Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 2	34 (wg wersji elektronicznej dokumentu)	Cel szczegółowy (ii)	Konieczność wsparcia projektów dla ciepłowni, które nie uzyskały status efektywnych systemów ciepłowniczych. Dofinansowanie kotłowni gazowych pozwoli na ich stosunkowo łatwe przystosowanie do spalania wodoru w przyszłości.	Wsparcie systemów nieefektywnych energetycznie pozwoli na ich transformację	MEC sp. z o.o. Kołobrzeg	Uwaga uwzględniona.
2.	Priorytet 2	34 (wg wersji elektronicznej dokumentu)	Cel szczegółowy (ii)	Typy projektów: W punkcie 1 i 2 jest zapis: „wsparcie w formie instrumentów zwrotnych lub mieszanych”.	Co oznacza wsparcie „mieszane”? Nie jest to opisane.	Kołobrzegskie TBS Sp. z o.o.	Wsparcie w formie instrumentów mieszanych dotyczy zastosowania umorzeń na podstawie efektu ekologicznego. Szczegółowe zasady umarzania pożyczek zostaną określone na późniejszym etapie prac w dokumentach wdrożeniowych.
3.	Priorytet 2	34	Cel szczegółowy (ii)	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych (wraz z audytem), w tym zmniejszenia zjawiska ubóstwa energetycznego, w kierunku rozwiązań kompleksowych, (wraz z podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej, czy wraz z instalacją urządzeń OZE); Wsparcie w formie instrumentów zwrotnych lub dotacja dla projektów zlokalizowanych na obszarze o szczególnie niekorzystnych parametrach ubóstwa energetycznego - <u>Proponowane uzupełnienie:</u> Wsparcie powinno objąć również budynki wielorodzinne w tym montaż OZE	W dotychczas stosowanym programach, w tym krajowych pomijane są budynki wielorodzinne (wspólnoty mieszkaniowe). W ramach RPO wspierane były budynki wielorodzinne jedynie pod warunkiem posiadania przez JST co najmniej 50% udziałów. W ramach wsparcia prosumenckiego należałoby wprowadzić jako beneficjenta również jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej jakimi są wspólnoty mieszkaniowe.	Fundacja Nauka dla Środowiska	W ramach celu efektywność energetyczna możliwe jest wsparcie budynków mieszkalnych wielorodzinnych. Jednym z możliwych wnioskodawców są tam wspólnoty mieszkaniowe.
4.	Priorytet 2	35	Cel szczegółowy (ii)	Projekty z zakresu energii rozproszonej (projekty parasolowe) Projekty wspierające wzrost energetyki prosumenckiej. Projekty polegające na wymianie źródeł ciepła opartego o paliwa kopalne, na odnawialne źródła energii. Wprowadzenie możliwości skorzystania z tego typu projektów dla mieszkańców, którzy wymienili już wcześniej źródło ciepła i to udokumentują.	Osoby korzystające obecnie z instrumentów na wymianę źródła ciepła nie będą mogły skorzystać z tego projektu, a niejednokrotnie pytały już o takie rozwiązania.	Urząd Miejski w Stargardzie	Jeśli ktoś uzyskał wsparcie na wymianę źródła ciepła to nie wymaga już wsparcia na wymianę źródła ciepła. W ramach wsparcia projektów wspólnot energetycznych lub spółdzielni energetycznych możliwe będzie uzyskanie wsparcia na działania związane z prosumenckim modelem wytwarzania energii.

5.	Priorytet 2	37-39	Cel szczegółowy (ii)	<p>1. Brak przewidzenia dofinansowań dla JST. Cyt.: „Podstawową formą wsparcia dla projektów MŚP JST będą instrumenty zwrotne lub mieszane (umorzenie w oparciu o uzyskany efekt ekologiczny).</p> <p>2. Zakres wsparcia OZE powinien zostać zawężony i ukierunkowywać środki w obszary, w których inne źródła nie zapewniają wystarczającego wsparcia.</p>	<p>1. Instrumenty zwrotne lub mieszane są uzasadnione dla rynku prywatnego. Z uwagi na aktualny stan gospodarki finansów JST (ograniczenia środków finansowych), wielość zadań koniecznych do realizacji, wskazanym jest, by w przypadku obszarów priorytetowych od których zależy rozwój województwa, wprowadzić dofinansowanie (dotacje) dla projektów JST, a nie instrumenty zwrotne czy też mieszane. Potwierdzeniem osiągnięcia założonych efektów ekologicznych będą osiągnięte wskaźniki w wyniku realizacji projektów. Wieloletnie doświadczenia programów NFOŚiGW opartych na instrumentach zwrotnych pokazują ich małą popularność wśród JST.</p> <p>2. Podstawową formą wsparcia dla projektów JST nie mogą być instrumenty zwrotne lub mieszane (umorzenia w oparciu o uzyskany efekt ekologiczny). Są one uzasadnione jedynie w odniesieniu do przedsięwzięć służących celom biznesowym/gospodarczym, a nie wykorzystaniu OZE w celu realizacji usług publicznych. Sektor publiczny/samorządowy ze względu na charakter swoich działań (realizacja usług publicznych) powinien, tak jak dotychczas móc korzystać ze środków europejskich w formule instrumentów stricte dotacyjnych. Należy mieć tu na uwadze, że instrumenty zwrotne czy mieszane są już dostępne dla JST w oparciu o środki krajowe.</p> <p>Zaproponowana preferencja dla niekoncesjonowanych ciepłowni o niewielkiej skali (np. wytwarzające ciepło w oparciu o ciepło odpadowe) jest ukierunkowana również na cele biznesowe i wydaje się niezrozumiała. Należy mieć na uwadze niekomercyjne projekty związane z instalacjami OZE w obiektach oświatowych, instytucjach kultury czy obiektach infrastruktury społecznej, w których OZE (i towarzyszące im magazyny energii) mogą być z powodzeniem wykorzystywane na potrzeby własne. W Programie można wskazać, że w ramach projektów z zakresu energii rozproszonej (np. klastry energetyczne, spółdzielnie energetyczne) mogą być też realizowane kompleksowe projekty własne JST.</p> <p>Nieuzasadnioną wydaje się kontynuacja wsparcia projektów z zakresu energii rozproszonej (projekty parasolowe) - w tym zakresie również funkcjonują już skuteczne mechanizmy wsparcia na poziomie środków krajowych, obciążone mniejszymi niż środki europejskie zobowiązaniami dokumentacyjno-proceduralnymi. Środki finansowe powinny trafiać w obszary gdzie takiego wsparcia krajowego nie ma. Podobnie nieuzasadnione jest przeznaczanie środków w tym priorytecie na wsparcie projektów badawczych dotyczących wydajności odnawialnych źródeł energii (nie przekładają się one wprost na żaden z zadeklarowanych wskaźników) – z powodzeniem mogą być one finansowane ze środków w</p>	Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ	<p>Uwaga uwzględniona do dalszych prac i negocjacji FEPZ z KE.</p> <p>Należy mieć na uwadze, że zgodnie ze stanowiskiem KE podstawową formą wsparcia w nowej perspektywie jest pożyczka lub kredyt (zarówno dla przedsiębiorstw jak i jednostek publicznych).</p> <p>Przy założeniu, że dotacje nie zostaną uwzględnione w Programie, beneficjenci uzyskają pożyczkę na 100% wydatków kwalifikowalnych, a po zakończeniu realizacji projektu część pożyczki zostanie umorzona. Wysokość umorzenia i szczegółowe zasady umorzenia zostaną określone po wyborze pośrednika finansowego.</p>
----	-------------	-------	----------------------	---	---	--	---

					ramach Priorytetu 1 – Przedsiębiorcze Pomorze Zachodnie.		
6.	Priorytet 2	Str. 43	Cel szczegółowy (ii)	7. Promocja, doradztwo, podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, i przedsiębiorców, władz, m.in. w zakresie działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym efektywności energetycznej i wykorzystania OZE.	Należy zwrócić uwagę, iż Ogólnopolski system doradczy dla sektora publicznego, mieszkaniowego i przedsiębiorstw został zdefiniowany w ramach FENiKS 2021-27. Działania powinny być komplementarne względem obu projektów doradczych.	MKiŚ	Uwaga uwzględniona. Projekty polegające na kształtowaniu postaw ekologicznych będą uzupełniały wsparcie obu projektów doradczych zdefiniowanych w ramach FENiKS.
7.	Priorytet 2	41-42	Cel szczegółowy (ii)	1. Brak jednoznacznego wskazania, iż wymienne typy projektów można realizować z wykorzystaniem dofinansowania (wsparcia dotacyjnego) oraz realizować je z wykorzystaniem formuły PPP. 2. Ograniczenie o kierowaniu wsparcia do miast poniżej 100 tys. mieszkańców.	1. Instrumenty zwrotne lub mieszane są uzasadnione dla rynku prywatnego. Z uwagi na aktualny stan gospodarki finansów JST (ograniczenia środków finansowych), wielość zadań koniecznych do realizacji, wskazanym jest, by w przypadku obszarów priorytetowych od których zależy rozwój województwa, wprowadzić dofinansowanie (dotacje) dla projektów JST, a nie instrumenty zwrotne czy też mieszane. Potwierdzeniem osiągnięcia założonych efektów ekologicznych będą osiągnięte wskaźniki w wyniku realizacji projektów. Wieloletnie doświadczenia programów NFOŚiGW opartych na instrumentach zwrotnych pokazują ich małą popularność wśród JST. Formuła PPP daje możliwość JST pozyskania wiedzy oraz kapitału z rynku prywatnego. Jako model realizacji zadań publicznych jest promowana przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. W tym zakresie należy kontynuować doświadczenia z poprzedniego okresu programowania i umożliwić dofinansowanie dla projektów PPP (projekty hybrydowe). Będzie to powodować wzmocnienie wykorzystywania formuły PPP w ramach inwestycji publicznych, jak również zwiększy opłacalność projektów dla JST. 2. Wprowadzone ograniczenie spowoduje spowolnienie w wprowadzaniu zmian w województwie zachodniopomorskim w tym zakresie. Uzyskanie odpowiedniego efektu wymaga umożliwienia korzystania z przedmiotowej formy wsparcia wszystkim JST w województwie zachodniopomorskim.	Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ	1. Uwaga uwzględniona do dalszych prac i negocjacji FEPZ z KE. Realizacja projektów w formule PPP została wprost dopuszczona. W odniesieniu do wsparcia dotacyjnego należy mieć na uwadze, że zgodnie ze stanowiskiem KE podstawową formą wsparcia w nowej perspektywie jest pożyczka lub kredyt (zarówno dla przedsiębiorstw jak i jednostek publicznych). Przy założeniu, że dotacje nie zostaną uwzględnione w Programie, beneficjenci uzyskają pożyczkę na 100% wydatków kwalifikowalnych, a po zakończeniu realizacji projektu część pożyczki zostanie umorzona. Wysokość umorzenia i szczegółowe zasady umorzenia zostaną określone po wyborze pośrednika finansowego. 2. Ograniczenie wynika z zapisów projektu Umowy Partnerstwa i Linii demarkacyjnej tj. podziału zakresu wsparcia pomiędzy poziom krajowy i regionalny.
8.	Priorytet 2	Str. 43	Cel szczegółowy (ii)	Jest: biogaz: poniżej 05 MWth. Winno być poniżej 0,5 MWth	W przypadku biogazowni nie wstawiono przecinka pomiędzy "0" i "5", co powoduje, że zamiast źródeł do 500 kW, RPO ma finansować źródła do 5 MW.	MKiŚ	Uwaga uwzględniona.
9.	Priorytet 2	43	Cel szczegółowy (ii)	Typy beneficjentów: dopisać terenową administrację rządową lub terenowe organy administracji morskiej	Województwo Zachodniopomorskie kształtuje swój wizerunek jako Modelowy Zielony Region, a UMS jako podmiot działający w tym województwie powinno mieć potencjalną możliwość skorzystania ze wsparcia w tym zakresie np. przy ewentualnej	Ministerstwo Infrastruktury	Uwaga nieuwzględniona. Zgodnie z Linia demarkacyjną wsparcie administracji rządowej przewidziane zostało na poziomie krajowym.

					Budowie/rozbudowie/modernizacji odnawialnych źródeł energii na potrzeby systemów ciepłowniczych o niewielkiej mocy wraz z magazynami ciepła w celu uzyskania statusu efektywnych systemów ciepłowniczych		
--	--	--	--	--	--	--	--

Priorytet 2 CSz iv - Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 2	45	(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania...	Wnioskujemy o dodanie zapisu w pierwszym rodzaju projektów, tj.: „- adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu ... Wsparcie skierowane do miast poniżej 100 tys. mieszkańców oraz miast z terenu obszarów funkcjonalnych. ”	Obecny zapis wyklucza z uzyskania wsparcia miasto Koszalin	ZIT KKBOF	Podział wsparcia pod względem wielkości obszaru wynika z projektu Umowy partnerstwa.
2.	Priorytet 2		(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania...	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów. Tak więc wpisanie podmiotu zarządzającego portem na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich, bądź spółek komunalnych wydaje się zasadne w celu aktywizacji funkcji gospodarczych. W centralnej części regionu sytuacja pandemiczna od roku 2020 dała dowód na monofunkcyjność obszarów produkcyjnych, a jedynie na terenie portów realizowana była ciągła praca co potwierdza lokowanie usprawnień w ten obszar oraz pozwoli na realizację celów szczegółowych i priorytetów strategii.	Zarząd Portu Morskiego Kołobrzeg Sp. z o.o. (ZPM Kołobrzeg)	Uwaga nieuwzględniona. Katalog typów beneficjentów odpowiada zakresowi interwencji przedmiotowego celu szczegółowego.
3.	Priorytet 2	46	(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania...	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i	Ministerstwo Infrastruktury	Uwaga nieuwzględniona. Katalog typów beneficjentów odpowiada zakresowi interwencji przedmiotowego celu szczegółowego.

					<p>rozwój istniejących przedsiębiorstw i firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków,</p> <p>turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów.</p>		
4.	Priorytet 2	45	(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania...	Wnioskujemy o wsparcie projektów mających na celu zabezpieczenie brzegu przed niszczącym działaniem wzniesień sztormowych i powodzią od strony morza, a tym samym zabezpieczenie mieszkańców żyjących w miejscowościach nadmorskich.	<p>Nieodwracalnymi stratami wynikającymi ze zmian klimatycznych w przypadku zaniechania/odstąpienia od jakichkolwiek działań adaptacyjnych mogą być, spowodowane przez powódzie od strony morza, zalania nisko położonych obszarów. W konsekwencji utrata terenów o unikalnych wartościach przyrodniczych, a także zurbanizowane.</p> <p>Inne szacowane straty obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> – utrata dużego obszaru wskutek niszczącego działania wzniesień sztormowych, – osuwiska na klifach w wyniku spękania podczas długich okresów suszy i głębokiej penetracji wody, – utrata terenu, zwiększenie miejsc narażonych na erozję to może przełożyć się na utratę miejsc pracy, zamieszkania 	Ministerstwo Infrastruktury	Z uwagi na skalę, wskazane działania winny być realizowane z poziomu krajowego.
5.	Priorytet 2	46	(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania...	Typy beneficjentów: dopisać urzędy morskie	W związku z powyższym, aby dodane wsparcie mogło być realizowane do typów beneficjentów należy dopisać urząd morski	Ministerstwo Infrastruktury	Z uwagi na skalę, wskazane działania winny być realizowane z poziomu krajowego.

Priorytet 2 CSz (v) - Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 2	48	Cel szczegółowy (v)	<p>Konieczność zwiększenia górnego zakresu RLM do 100 000, przy typach projektów dot.:</p> <p>- Rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, w tym budowy lub przebudowy oczyszczalni ścieków</p>	Zwiększenie górnego zakresu RLM umożliwi takim miastom jak Stargard zrealizowanie inwestycji <u>ważnych z punktu widzenia strategicznego miasta (m.in. poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, pozytywny</u>	Urząd Miejski w Stargardzie	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Linia demarkacyjna rozdziela wsparcie na poziom krajowy i regionalny. Wsparcie dla „dużych aglomeracji” będzie</p>

				<p>zgodnie z priorytetami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz</p> <p>- Zwiększenia efektywności dostaw wody, rozwój systemów ujęć, uzdatniania, zaopatrzenia, dostawy i magazynowania wody (budowa, modernizacja, rozbudowa sieci wodociągowej oraz stacje uzdatniania wody).</p>	<p>wpływ na środowisko, ograniczenie podtopień), tj. m.in.</p> <p>- budowa zamkniętych komór fermentacyjnych wraz z budową zbiornika gazu i instalacji do odzysku energii, budowie instalacji do stabilizacji osadów wapnem wysokoreaktywnym oraz budowę instalacji do odbioru osadów z czyszczenia kanalizacji;</p> <p>- budowa przepompowni nadmiarowej ścieków dopływających w pogodzie deszczowej do Oczyszczalni Ścieków wraz z adaptacją obiektów kubaturowych do gromadzenia tych ścieków oraz z wykonaniem syfonu z niezbędnymi urządzeniami.</p>		<p>zaplanowane w ramach programu FENIKS (kontynuacja POLIŚ).</p> <p>Na obecnym etapie prac nad programem KE postuluje drastyczne ograniczenie wsparcia w zakresie infrastruktury wodno-ściekowej.</p>
2.	Priorytet 2	49	Cel szczegółowy (v)	<p>Zmiana zapisu dot. typu projektu na:</p> <p>9. Projekty polegające na oczyszczaniu śródlądowych wód stojących i płynących (zmniejszenie ilości odpadów niesionych przez wody do morza) <u>wraz z zagospodarowaniem terenów przy wodach / ciekach wodnych</u>. Typ projektu dedykowany <u>PGW Wody Polskie w partnerstwie z JST</u> oraz organizacjami pozarządowymi</p>	<p>Głównym podmiotem odpowiedzialnym za krajową gospodarkę wodną jest Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Natomiast tereny przy wodach / ciekach wodnych mogą należeć do JST.</p>	Urząd Miejski w Stargardzie	<p>Z uwagi na skalę, wskazane działania winny być realizowane z poziomu krajowego.</p>

Priorytet 2 CSz (vi) - Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 2	46	Cel szczegółowy (vi)	Objąć instrumentem ZIT	<p>1/ Partnerstwa (MOF-y) szukają odpowiedzi na pytanie jakie rozwiązanie organizacyjne i technologiczne, optymalnie i perspektywicznie rozwiąże utylizację odpadów - potrzebne są środki sfinansowanie eksperckich opracowań dot. np. zasadności budowy instalacji do termicznej utylizacji odpadów dla grupy gmin z obszaru partnerstwa (MOF).</p> <p>2/ W dalszym ciągu istnieje pełne uzasadnienie budowy scentralizowanych PSZOK dla kilku gmin lub modernizacji subregionalnych instalacji (systemów)</p>	Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ	<p>Zakres wsparcia w ramach instrumentu terytorialnego zostanie uzgodniony z partnerstwami, które docelowo będą związkami ZIT.</p>

					do selektywnego zbierania odpadów komunalnych zapobiegające powstawaniu odpadów.		
2.	Priorytet 2	46	Cel szczegółowy (vi)	Objąć instrumentem ZIT	<p>1/ Partnerstwa (MOF-y) szukają odpowiedzi na pytanie jakie rozwiązanie organizacyjne i technologiczne, optymalnie i perspektywicznie rozwiąże utylizację odpadów – potrzebne są środki sfinansowanie eksperckich opracowań dot. np. zasadności budowy instalacji do termicznej utylizacji odpadów dla grupy gmin z obszaru partnerstwa (MOF).</p> <p>2/ W dalszym ciągu istnieje pełne uzasadnienie budowy scentralizowanych PSZOK dla kilku gmin lub modernizacji subregionalnych instalacji (systemów) do selektywnego zbierania odpadów komunalnych zapobiegające powstawaniu odpadów.</p>	Powiat Świdwiński	Zakres wsparcia w ramach instrumentu terytorialnego zostanie uzgodniony z partnerstwami, które docelowo będą związkami ZIT.
3.	Priorytet 2	52	Cel szczegółowy (vi)	<p>Ogólna uwaga: GOZ to nie jest GOSPODARKA ODPADAMI!!!!!! Opis powinien być przereklamowany w taki sposób, aby promował działania mające na celu realizację zasad GOZ w całym łańcuchu wartości a nie tylko gospodarki odpadami.</p> <p>Niestety obecny opis koncentruje się tylko na zagadnieniu co zrobić z powstającymi odpadami.</p> <p>GOZ to jest cały proces w tym najważniejsze wspieranie i promowanie działań jakie u załączka projektowania nowych produktów/usług nie przewidują powstawania odpadów lub ich zasadniczą minimalizację..... a wręcz wykorzystanie już istniejących odpadów jako bazy surowcowej!!!!</p> <p>Gospodarka surowcowa i robione wszystkiego co możliwe w różnych procesach obrotu surowca/produktu w cyklu zamkniętym tzn. w RAMACH jednej firmy czy w ramach jednego obszaru czy regionu - lepsze wykorzystanie wszystkich surowców jakie posiadamy w regionie a tych jakich obecnie nie mamy a są kluczowe dla rozwoju regionu pozyskiwanie od innych jako np. „obecnie tani odpad i przerabianie do cennego surowca.....” To czego mamy najwięcej jako surowce i nie mamy potencjału (tutaj możemy być eksporterem surowca lub najlepiej wspierać tworzenie firm w regionie aby ten surowiec był przetwarzany zgodnie z zasadami GOZ a nie eksportowany w formie nieprzetworzonej” i z</p>	<p>Potrzeba zdecydowanie głębszej analizy założeń GOZ z poziomu regionu i zamieszczenia już celowanych propozycji działań, które doprowadzą do wzmocnienia już istniejących oraz rozwoju nowych form działalności w obszarach GOZ w naszym regionie. W tej chwili zapisy mają zbyt ogólny charakter bez wskazania działań jakie są kluczowe nie tylko w aspekcie wdrażania wymogów GOZ, ale także mogą doprowadzić do dalszego dynamicznego rozwoju regionu.</p>	Natureef	<p>Uwaga uwzględniona częściowo.</p> <p>Należy mieć na uwadze, że ramy wsparcia są określone w projekcie Umowy Partnerstwa i to one wyznaczają zakres właściwy dla programu regionalnego.</p> <p>Na zakres programowania mają także wpływ wskaźniki określone na poziomie KE i poziomie krajowym (WLWK). Spore znaczenie mają także kategorie interwencji określone na poziomie rozporządzenia UE.</p> <p>W związku z powyższym, pomimo dostrzegania szerokiego spektrum działań mieszczących się w zakresie GOZ, nie wszystkie zadania są możliwe do objęcia wsparciem programu (FEPZ).</p> <p>Odzwierciedleniem takiego podejścia może być ujęcie w opisie celu typu projektu 7. <i>Transformacja procesów produkcyjnych w przedsiębiorstwach, w kierunku GOZ (w tym strategię „zero waste”). Przedsięwzięcia realizowane przez przedsiębiorstwa lub parków przemysłowych.</i></p> <p>Jednocześnie należy mieć na uwadze skalę przedsięwzięć możliwych do realizacji z poziomu regionalnego i ograniczone</p>

			<p>czego możemy produkować tak aby nie być zależnym surowcowo jako region od innych???</p> <p>GOZ do koncepcja wykorzystania surowców jako dobra wg. „od kołyski po grób” najlepiej na jednym terenie bez konieczności importu/eksportu surowców i odpadów. Powinniśmy wspierać lokalnych producentów korzystających z produktów odpadowych i stwarzać mechanizmy wspierające GOZ regionalne: wykorzystanie regionalnych odpadów o ile mamy takie możliwości w naszym regionie – przykład po co eksportować i wywozić makulaturę zamiast wykorzystać je w zakładach papierniczych w regionie – ten program powinien wspierać takie działania.</p> <p>W czym mamy przewagę nad innymi regionami w PL i w EU?</p> <p>Pierwszy pomysł z brzegu..... WSZYSCY MÓWIĄ o UPADAJĄCYM PRZEMYSŁE STOCZNIOWYM.....</p> <p>A może zająć się i promować nie tylko remonty ale także recykling użytkowy statków w stoczniach Szczecina - niewiele krajów to robi A PROBLEM JEST KOŁOSALNY!!!! - nowe miejsca pracy w obszarze po-stoczniowym..... może własna huta z odzyskiwanych surowców - odpadów metalowych.....</p> <p>Takie działania można określić jako strategiczne zapisy rozwojowe dla regionu.....</p> <p>Czemu w regionie nie mogłaby powstać huta jaka pracowałaby np. na odpadach odzyskiwanych z złomowanych statków lub innych odpadach metalowych? Cena stali idzie w górę a zapotrzebowanie będzie cały czas rosło!!!! W regionie mamy wiele firm wykorzystujących surowce metalowe.</p> <p>Czemu nie wychodzimy z tego założenia i nie idziemy w BIOGOSPODARKE (surowce bio-). To nie tylko przemysł spożywczy, ale także inny meblowy, papierniczy, włókienniczy, substancji i produktów pochodzenia naturalnego.</p> <p><i>STR 53: W zakresie recyklingu wsparcie będzie kierowane na budowę, przebudowę i remont oraz wyposażenie infrastruktury związanej z</i></p>			<p>środki na poszczególne obszary interwencji. W zakresie infrastruktury paliw alternatywnych, zgodnie z komunikatem KE– wspierana może być tylko infrastruktura dla pojazdów bezemisyjnych (wodór, energia elektryczna). Infrastruktura „niskoemisyjna” (tj. LNG, CNG, LPG) nie jest kwalifikowalna.</p>
--	--	--	---	--	--	---

				<p>selektywnym zbieraniem odpadów oraz ich zagospodarowaniem w zakresie:</p> <p>- instalacji do przetwarzania bioodpadów (w tym kompostownie odpadów zielonych lub odpadów organicznych wyselekcjonowanych z odpadów zmieszanych oraz instalacje fermentacji bioodpadów);</p> <p>Od lat są propozycje budowy W REGIONIE stacji biorafinacji produktów naturalnych w tym odpadowych BIO do produkcji/przetwarzania do produktów o wyższej wartości..... Projekt powstał już jakiś czas temu... ale bez odzewu i większego zainteresowania ze stron władz regionu. Brak reklamy i programu wspierającego taką inicjatywę. Może program flagowy....., który umożliwi stworzenie takiej jednostki pod patronatem UM...</p> <p>Str. 53: TWORZYWA SZTUCZNE..... Cytat:</p> <p>"instalacji do recyklingu poszczególnych frakcji materiałowych (np. instalacje recyklingu tworzyw sztucznych); "</p> <p>Instalacje do recyklingu tworzyw sztucznych..... to Niemcy robili 20-30 lat temu... patrz Kassel – doświadczenie pracowników ZUT i inne przykłady.... po co jeszcze raz otwierać te same drzwi skro inni już to robili i jakoś w to nie idą..... PYTANIE DLACZEGO??? – może to nie jest właściwa droga – potrzebna debata z osobami jakie mają wiedzę w tym temacie i zainteresowanych przedsiębiorców</p> <p>Problem - selektywna zbiórka i możliwość rozdziału tworzyw sztucznych - jakich tworzyw WSZYSTKICH Czy tylko wybranych,,,,,, to są kluczowe pytania na jakie najpierw musimy odpowiedzieć, aby program ze względu jednak na ograniczone środki wspierał takie działania dają największe realne możliwości rozwoju regionu w obszarach GOZ</p>			
4.	Priorytet 2	55	VI	<p>Typ projektu: „Rekultywacja, w tym remediacja, terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą. Projekty jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenach nie należących do Skarbu Państwa.” zgodnie z ostatnią wersją umowy partnerstwa (z sierpnia 2021r.) powinien być w celu VII a nie VI.</p>	Zgodność z UP	MKiŚ	Uwaga uwzględniona.

Priorytet 2 CSz (vii) - Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 2	53-54	Cel szczegółowy (vii)	Brak jednoznacznego wskazania, iż wymienne typy projektów można realizować z wykorzystaniem dofinansowania (wsparcia dotacyjnego)	Z uwagi na aktualny stan gospodarki finansów JST (ograniczenia środków finansowych), wielość zadań koniecznych do realizacji, wskazanym jest, by w przypadku obszarów priorytetowych od których zależy rozwój województwa, wprowadzić dofinansowanie (dotacje) dla projektów JST. Potwierdzeniem osiągnięcia założonych efektów będą osiągane wskaźniki w wyniku realizacji projektów. Wieloletnie doświadczenia programów NFOŚiGW opartych na instrumentach zwrotnych pokazują ich małą popularność wśród JST.	Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ	Projekty w ramach celu szczegółowego (vii) będą wspierane wyłącznie dotacyjnie. Wskazano brak wykorzystania instrumentów finansowych.
2.	Priorytet 2	54	Cel szczegółowy (vii)	Projekt Programu zakłada m.in. wsparcie przedsięwzięć związanych z ochroną siedlisk i gatunków (ochrona in-situ, ex-situ) zmierzających do zachowania lub zwiększenia różnorodności biologicznej". Proponuje się opisać w jaki sposób będzie to komplementarne wobec wsparcia nowego PO IŚ i PS WPR 2023-2027- str. 54.	Przykładowo w ramach PS WPR planuje się działania związane z ochroną czynną łąk i pastwisk. W ramach WPR wspierane są praktyki rolnicze polegające na ekstensywnym i opóźnionym koszeniu łąk oraz prowadzeniu ekstensywnego wypasu.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Uwaga uwzględniona.
3.	Priorytet 2	57	Cel szczegółowy (vii)	– azyle dla zwierząt Celem interwencji będzie budowa lub przebudowa azyli dla zwierząt egzotycznych (gatunki obce, chronione, niebezpieczne, objęte ochroną gatunkową niezdolne do życia w środowisku przyrodniczym) pochodzących z interwencji, porzuconych lub zatrzymanych na granicy państwa. – brak wsparcia dla działań gmin w zakresie opieki nad zwierzętami bezdomnymi	Jednym z obowiązkowych zadań gmin jest zapewnienie w ramach gminnych programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi (m.in. tworzenie i prowadzenie schronisk dla bezdomnych zwierząt /psy i koty/, sprawowanie opieki nad kotami wolnobytuującymi, rozwój działań ograniczających niekontrolowany rozrost populacji zwierząt bezdomnych poprzez działania adopcyjne, sterylizacje itp., rozwój systemu pomocy zwierzętom bezdomnym i dzikożyjącym, które uległy wypadkom komunikacyjnym. Do tej pory brak jest programów ukierunkowanych na działania gmin w tym zakresie. W szczególności wsparcie ma na celu: – zapewnienie humanitarnych warunków życia zwierzętom bezdomnym, – ograniczenie niekontrolowanego rozrostu populacji zwierząt bezdomnych, – poprawę bezpieczeństwa zwierząt oraz mieszkańców przed zwierzętami bezdomnymi i dzikimi,	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga nieuwzględniona Brak możliwości objęcia wsparciem z programu FEPZ z uwagi na zakres określony rozporządzeniami wykonawczymi oraz projektem Umowy Partnerstwa.

					– wsparcie działań edukacyjnych, m.in. w zakresie oddziaływania zwierząt domowych na zdrowie mieszkańców.		
4.	Priorytet 2	58	Cel szczegółowy (vii)	- rozwój zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich Uzupełnienie zapisu: Projekty te obejmą odnowienie zieleni i nasadzenie nowej, <u>przebudowę terenów zurbanizowanych w celu zwiększenia terenów zielonych, biologicznie czynnych, sprzyjających rozlewaniu się nadmiaru wody z opadów deszczowych.</u>		Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga nieuwzględniona. Opisane działania będą realizowane w ramach celu szczegółowego (iv).
5.	Priorytet 2	58	Cel szczegółowy (vii)	Uwzględnienie w szczególnych terytoriach docelowych, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych, obok SSW – udostępnianie przestrzeni publicznej zachowującej funkcje przyrodnicze, także: <u>obszaru rewitalizacji.</u>	Obszar rewitalizacji, podobnie jak SSW, jest obszarem szczególnym	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga nieuwzględniona. Działania rewitalizacyjne prowadzone są w obrębie pojedynczych gmin i ich specyfiki i nie mają wymiaru horyzontalnego.
6.	Priorytet 2	59	Cel szczegółowy (vii)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów. Tak więc wpisanie podmiotu zarządzającego portem na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich, bądź spółek komunalnych wydaje się zasadne w celu aktywizacji funkcji gospodarczych. W centralnej części regionu sytuacja pandemiczna od roku 2020 dała dowód na monofunkcyjność obszarów produkcyjnych, a jedynie na terenie portów realizowana była ciągła praca co potwierdza lokowanie usprawnień w ten obszar oraz pozwoli na realizację celów szczegółowych i priorytetów strategii.	Zarząd Portu Morskiego Kołobrzeg Sp. z o.o. (ZPM Kołobrzeg)	Uwaga nieuwzględniona. Katalog typów beneficjentów odpowiada zakresowi interwencji przedmiotowego celu szczegółowego.
7.	Priorytet 2	59	Cel szczegółowy (vii)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz	Ministerstwo Infrastruktury	Uwaga nieuwzględniona.

					realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw i firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów.		Katalog typów beneficjentów odpowiada zakresowi interwencji przedmiotowego celu szczegółowego.
8.	Priorytet 2	59-60	VII	Typ projektu: „rozwój zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich Wsparcie ma na celu zapobieganie fragmentaryzacji przestrzeni i krajobrazu, odbudowę i rozwój ekosystemów, zwiększenie powierzchni terenów biologicznie czynnych poprzez realizację projektów w zakresie np. zielonych dachów, zielonych ścian łąk kwietnych, parków kieszonkowych czy miejskich. Projekty te obejmą odnowienie zieleni i nasadzenie nowej.” zgodnie z ostatnią wersją umowy partnerstwa (z sierpnia 2021r.) powinien być w celu IV a nie VII.	Zgodność z UP	MKiŚ	Uwaga nieuwzględniona. Działania są zgodne z zapisami projektu Umowy Partnerstwa z sierpnia 2021 r. (rozdział 2, podrozdział 2.1.2). Możliwość taką również odzwierciedlają wskaźniki produktu i rezultatu przypisane do celów (Zał. I do rozp. PEiR (UE) 2021/1058 z 24 czerwca 2021 r.).

Uwagi ogólne do priorytetu

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 2	Str. 37	-	7. Promocja, doradztwo, podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, i przedsiębiorców, władz, m.in. w zakresie działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym efektywności energetycznej i wykorzystania OZE.	Należy zwrócić uwagę, iż Ogólnopolski system doradczy dla sektora publicznego, mieszkaniowego i przedsiębiorstw został zdefiniowany w ramach FEniKS 2021-27. Działania powinny być komplementarne względem obu projektów doradczych.	MKiŚ	Uwaga uwzględniona. IZ dostrzega konieczność komplementarnego podejścia do projektów doradczych w zakresie efektywności energetycznej.
2.	Priorytet 2	35 40 43 46 52 56	Cel (i) Cel (ii) Cel (iv) Cel (v) Cel (vi) Cel (vii)	Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe: Działania zostaną uzupełnione w późniejszym terminie.	Proszę o zwrócenie uwagi, czy docelowe zapisy nie będą naruszać postanowień Umowy Partnerstwa w zakresie realizacji współpracy transnarodowej na poziomie krajowym w ramach CP4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”.	Departament EFS, MFIPR	Przywołane zapisy zostaną wzięte pod uwagę.

3.	Priorytet 2			<p>1. Jako instytucję otoczenia biznesu interesuje nas to, czy w ramach nowego programu np. w ramach osi I i II grupa docelowa będzie obejmowała III sektor tj. stowarzyszenia, fundacje, izby, cechy itp. Takie organizacje mogą pośredniczyć w dystrybucji pomocy kierowanej do przedsiębiorców, zarówno w postaci finansowej, jak i w postaci wyspecjalizowanych usług i doradztwa (np. audyty cyfrowe lub energetyczne, mapowanie procesów, strategie marketingowe, organizacja misji gospodarczych itp.).</p> <p>W Priorytecie I i II grupę potencjalnych Wnioskodawców w ramach konkursów powinny stanowić również podmioty z III sektora tj. stowarzyszenia, fundacje, izby, cechy, IOB itp. Takie organizacje mogą pośredniczyć w dystrybucji pomocy kierowanej do przedsiębiorców, zarówno w postaci finansowej, jak i w postaci wyspecjalizowanych usług i doradztwa (np. audyty cyfrowe lub energetyczne, mapowanie procesów, strategie marketingowe, organizacja misji gospodarczych itp.)</p> <p>2. W ramach Priorytetu I i II powinien być większy nacisk na dedykowane konkursy dla rozwoju technologii „wodorowych” oraz produkcji wodoru jako paliwa przyszłości.</p>		Północna Izba Gospodarcza	<p>1. Zapisy zostaną doprecyzowane.</p> <p>Nie sam fakt przynależności do III sektora decyduje o ujęciu w danej grupie docelowej. Kluczowy jest charakter i cel planowanego wsparcia.</p> <p>2. FEPZ nie wyklucza możliwości rozwijania technologii wodorowych.</p>
----	-------------	--	--	--	--	---------------------------	---

III Priorytet 3 – Mobilne Pomorze Zachodnie

Priorytet 3 CSz (viii) – wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 3	50-51 (wg wersji elektronicznej dokumentu)	Cel szczegółowy (viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Dla lepszej obsługi mieszkańców dojeżdżających do miast wymagana jest poprawa stanu infrastruktury i funkcjonowania taboru wykorzystywanego w przewozach regionalnych oraz zintegrowanie przewozów kolejowych z transportem miejskim, także w zakresie wspólnego biletu (poprzez np. stworzenie oferty jednej taryfy Kolej - Autobus).	Z uwagi na prowadzony przetarg dotyczący opracowania strategii rozwoju ponadlokalnego KKBOF, warto umieścić w Strategii informacje o transporcie ponadlokalnym.	Komunikacja Miejska sp. z o.o. Kołobrzeg	W ramach Priorytetu 3 wsparcie ukierunkowane jest na mobilność miejską. Transport ponadlokalny może być wspierany w ramach Celu Polityki 3 lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności, który mieści się w priorytecie 4 FEPZ.
2.	Priorytet 3	57-58	Cel szczegółowy (viii)	<p>1. Wskazane zostało, iż „Inwestycje w infrastrukturę drogową transportu publicznego (...) – tylko jako element projektu”. Brak wskazania w jakim udziale/procencie wymienione elementy mogą stanowić koszty kwalifikowane projektu.</p> <p>2. Brak wskazania wskaźnika produktu (głównego) dla projektów dotyczących budowy centrów przesiadkowych.</p> <p>3. Brak jednoznacznego wskazania, iż wymienne typy projektów można realizować z wykorzystaniem dofinansowania (wsparcia dotacyjnego). W treści znajduje się jedynie informacja cyt.: „Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:</p> <p>Nie dotyczy.”</p> <p>4. Brakuje zaakcentowania wsparcia działań dotyczących: rozwoju infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego (np. w ramach stref wolnych od ruchu samochodowego, strefowe uspokojenie ruchu, drogi i pasy rowerowe, spójne sieci tras rowerowych z infrastrukturą towarzyszącą, likwidacja utrudnień i zagrożeń w ruchu pieszym i rowerowym, tworzenie możliwie bezkolizyjnych, ciągłych i bezpośrednich tras pieszych.</p> <p>5. Brak wskazania % dofinansowania kosztów kwalifikowanych.</p> <p>6. Brak czytelnego wskazania możliwości realizacji projektów w formule PPP</p> <p>7. Niezrozumiała priorytetyzacja przebudowy taboru w oparciu o autobusy wodorowe wraz z infrastrukturą towarzyszącą.</p> <p>8. Konieczność preferencji dla inwestycji w miastach które zostały zmarginalizowane w ramach KPO.</p>	<p>1. Informacje ta umożliwi przeliczenie wielkości udziału w wydatkach projektu wydatków kwalifikowanych.</p> <p>2. W przypadku projektów dot. budowy centrów przesiadkowych bez zakupu ekologicznego taboru brak możliwości wykazania produktu (infrastruktura rowerowa stanowić będzie jedynie uzupełnienie infrastruktury centrum przesiadkowego).</p> <p>3. Z uwagi na aktualny stan gospodarki finansów JST (ograniczenia środków finansowych), wielość zadań koniecznych do realizacji, wskazanym jest, by w przypadku obszarów priorytetowych od których zależy rozwój województwa, wprowadzić dofinansowanie (dotacje) dla projektów JST. Potwierdzeniem osiągnięcia założonych efektów będą osiągane wskaźniki w wyniku realizacji projektów. Wieloletnie doświadczenia programów NFOŚiGW opartych na instrumentach zwrotnych pokazują ich małą popularność wśród JST.</p> <p>4. Brak katalogu tych działań nie może w pełni realizować niniejszego celu ze szkodą dla jakości życia mieszkańców i zrównoważonego transportu.</p> <p>5. Informacja istotna pod kątem montażu finansowego projektów.</p> <p>6. Formuła PPP daje możliwość JST pozyskanie wiedzy oraz kapitału z rynku prywatnego. Jako model realizacji zadań publicznych jest promowana przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. W tym zakresie należy kontynuować doświadczenia z poprzedniego okresu programowania i umożliwić dofinansowanie dla projektów PPP (projekty hybrydowe). Będzie to powodować wzmocnienie wykorzystywania formuły PPP w ramach inwestycji publicznych, jak również zwiększy opłacalność projektów dla JST.</p> <p>7. Walory technologii wodorowej w stosunku do obecnie wdrażanych autobusów elektrycznych są</p>	<p>Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ</p>	<p>1. Z uwagi na zbyt dużą szczegółowość nie zakłada się doprecyzowania udziału w wydatkach kwalifikowanych w FEPZ. Zostanie to wskazane w ramach dokumentów wdrożeniowych. Co do zasady element projektu musi stanowić mniej niż 50% wszystkich wydatków.</p> <p>2. Użyte wskaźniki wynikają z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności. Wskaźnik dot. centrów przesiadkowych będzie monitorowany na poziomie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych.</p> <p>3. Wsparcie w ramach celu szczegółowego będzie udzielane jedynie w formie dotacji. Program przygotowany jest na tabeli przygotowanej</p>

			<p>9. Należy wyraźnie wskazać na możliwość modernizacji istniejących zajezdni autobusowych.</p> <p>10. Wszystkie projekty realizowane w ramach celu szczegółowego muszą zapewniać pełny dostęp dla osób ze szczególnymi potrzebami.</p>	<p>dyskusyjne (szczególnie w odniesieniu do dostępności wodoru, kosztów infrastruktury jego tankowania itp.). Preferencja powinna dotyczyć autobusów niezasilanych paliwami kopalnymi (takimi jak olej napędowy czy gaz). Ani na poziomie unijnym, ani na poziomie krajowym, żaden z dokumentów nie wskazuje, że technologie wodorowe mają wyższy priorytet.</p> <p>8. Samorząd Województwa poprzez FEPZ powinien niwelować różnice w dostępie do środków europejskich na zakupy bezemisyjnego taboru autobusowego. Wdrażając KPO, poprzez Program Zielony Transport Publiczny Rząd RP (NFOŚiGW) postanowił zaproponować części samorządów wsparcie dotacyjne na poziomie 20% kosztów kwalifikowanych na zakupy bezemisyjnego taboru autobusowego, podczas gdy inne samorzady (w tym miasta będące na liście miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze) mogą liczyć nawet na 80% lub 90% dofinansowania. 20% dotacja wyłącza opłacalność takich przedsięwzięć w porównaniu do inwestycji w autobusy konwencjonalne – eliminuje zatem dostęp do środków KPO. Zasadna jest zatem preferencja w FEPZ dla projektów samorządów, które w ramach KPO nie mogły uzyskać więcej niż 20% dofinansowania (co prowadziło do ich nieformalnego wyłączenia z możliwości aplikowania).</p> <p>9. Obecny zapis „zajezdnie autobusowe” jest zbyt ogólny i może sugerować, że chodzi o budowę nowych zajezdni, a nie modernizację obiektów istniejących (co w wielu przypadkach może być tańsze i bardziej efektywne środowiskowo).</p> <p>10. Dostępność architektoniczna, cyfrowa i informacyjno- lokalizacyjna realizowanych projektów pozwoli na ich wykorzystywanie przez wszystkich obywateli.</p>		<p>przez Komisję Europejską i w polach które nie dotyczą obszaru wsparcia należy wskazać „nie dotyczy”.</p> <p>4. W zakresie wsparcia w FEPZ wskazano jako jeden z typów:</p> <p>Inwestycje ograniczające indywidualny ruch zmotoryzowany w centrach miast (np. system roweru miejskiego z infrastrukturą rowerową: stojaki, wiaty rowerowe, stacje samoobsługowej naprawy rowerów; drogi rowerowe, ciągi piesze i pieszo-rowerowe; wspólny bilet; przejścia dla pieszych, azyle dla pieszych).</p> <p>5. % dofinansowania będzie wskazany w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych. W obecnym momencie planuje się maksymalny poziom określony regulacjami unijnymi.</p> <p>6. Co do zasady we wszystkich celach FEPZ możliwa jest realizacja projektów PPP, jednak jest to narzędzie, nie kierunek wsparcia.</p> <p>7. W nowej perspektywie nie będzie możliwości wsparcia zakupu autobusów napędzanych na olej napędowy. Podstawowe wsparcie będzie dla taboru zeroemisyjnego, wciąż trwają dyskusje z KE czy tabor niskoemisyjny również będzie wspierany.</p> <p>8. Wsparcie w ramach celu szczegółowego możliwe jest jedynie w ramach</p>
--	--	--	---	--	--	---

							ZIT. Poszczególne miasta będą decydowały w jakim zakresie chcą przeznaczyć środki na tabor autobusowy. 9. Uwaga zostanie uwzględniona. 10. Zgodnie z zapisami FEPZ wszelkie projekty dofinansowane środkami unijnymi muszą spełniać warunki pełnej dostępności.
3.	Priorytet 3	59	Cel szczegółowy (viii)	Proponuje się następująca redakcję zdania: Drogi rowerowe w obszarze funkcjonalnym miast – w przypadku łączenia miejscowości przebieg drogi na obszarze wiejskim nie więcej niż 3 km.	Drogi rowerowe powinny być wspierane na obszarach wiejskich nie tylko w obszarze MOF i bez ograniczeń co do ich długości	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Wsparcie w ramach celu szczegółowego jest ukierunkowane na mobilność miejską, nie na walkę z wykluczeniem transportowym. Ograniczenie ma na celu ukierunkowania wsparcia na obszary zabudowane i inwestycje zmieniające zachowania na większą skalę. Wsparcie tras rowerowych czy turystycznych ścieżek rowerowych możliwe jest w ramach CP4 cs vi lub CP5 cs i. Niezależnie od powyższego, w związku ze zbyt dużą szczegółowością zapisu, przedmiotowa kwestia zostanie doprecyzowane w ramach dokumentów wdrożeniowych FEPZ.
4.	Priorytet 3	61	Cel szczegółowy (viii)	Z uwagi na ukierunkowanie celu szczegółowego na poprawę jakości powietrza oraz zmiany nawyków transportowych planowa jest realizacja działań służących bardziej efektywnemu i przyjaznemu dla środowiska podziałowi zadań przewozowych, w tym rozwój infrastruktury dla niezmotoryzowanych oraz promowanie nowych sposobów na przemieszczanie się po mieście (np. współdzielenia pojazdów lub korzystanie z urządzeń transportu osobistego).	Publiczny transport zbiorowy nie jest jedynym zadaniem gmin, oddziaływującym w znacznym stopniu na jakość powietrza w mieście. Ustawa o elektromobilności i paliwach alternatywnych nakłada na samorządy (i podmioty je obsługujące) obowiązki w zakresie realizacji zadań z wykorzystaniem pojazdów zeroemisyjnych nie tylko w zakresie publicznego transportu zbiorowego, ale również w pozostałych dziedzinach usług komunalnych. Zadania te obejmują m.in.: odbiór odpadów komunalnych z	Urząd Miejski w Stargardzie	Cel szczegółowy jest ukierunkowany na wsparcie mobilności miejskiej, nie na zakres usług publicznych. Zadania z zakresu odbioru odpadów komunalnych, obsługi dróg, mieszkalnictwa czy ciepłownictwa nie mieszczą się w zakresie

				– brak wsparcia dla innych niż przewóz osób usług będących zadaniami gmin, np. transportu miejskiego w zakresie odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości	nieruchomości, obsługę dróg i terenów publicznych, mieszkalnictwo, ciepłownictwo itp. Koniecznym jest wsparcie dla jst i przedsiębiorstw realizujących zadania gmin w tym zakresie.		przedmiotowego celu szczegółowego.
5.	Priorytet 3	62	Cel szczegółowy (viii)	Wnoskujemy o usunięcie ograniczenia 3 km dla dróg na obszarze wiejskim oraz o wprowadzenie zapisu „ Priorytetowo będą traktowane inwestycje w drogi rowerowe łączące już istniejące odcinki infrastruktury rowerowej ”	Gminy partnerstwa ZIT KKBOF są w wielu przypadkach gminami popegeerowskimi, rozporoszonymi, w których mieszkańcy bardzo często przemieszczają się na rowerach (głównie ze względów finansowych)	ZIT KKBOF	Wsparcie w ramach celu szczegółowego jest ukierunkowane na mobilność miejską, nie na walkę z wykluczeniem transportowym. Ograniczenie ma na celu ukierunkowania wsparcia na obszary zabudowane i inwestycje zmieniające zachowania na większą skalę. Wsparcie tras rowerowych czy turystycznych ścieżek rowerowych możliwe jest w ramach CP4 cs vi lub CP5 cs i. Niezależnie od powyższego, w związku ze zbyt dużą szczegółowością zapisu, przedmiotowa kwestia zostanie doprecyzowana w ramach dokumentów wdrożeniowych FEPZ.
6.	Priorytet 3	62	Cel szczegółowy (viii)	Wnoskujemy o rozszerzenie zapisu „Inwestycje (budowa, rozbudowa, modernizacja) związane z systemami zarządzania ruchem i energią. (ITS).”	Rozszerzenie możliwości realizacji inwestycji	ZIT KKBOF	Uwaga zostanie uwzględniona.
7.	Priorytet 3	63	Cel szczegółowy (viii)	Zamiana słów w zdaniu: „Priorytetowo będą traktowane inwestycje dotyczące ~~przebudowy~~ wymiany taboru...”	-	ZIT KKBOF	Uwaga zostanie uwzględniona.
8.	Priorytet 3	63	Cel szczegółowy (viii)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma	Zarząd Portu Morskiego Kołobrzeg Sp. z o.o. (ZPM Kołobrzeg)	W ramach Priorytetu 3 wsparcie ukierunkowane jest na mobilność miejską. Wsparcie portów i przystani nie leży w zakresie interwencji przedmiotowego celu szczegółowego. Jednocześnie wsparcie przewidywane jest jedynie w ramach ZIT.

					przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów. Tak więc wpisanie podmiotu zarządzającego portem na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich, bądź spółek komunalnych wydaje się zasadne w celu aktywizacji funkcji gospodarczych. W centralnej części regionu sytuacja pandemiczna od roku 2020 dała dowód na monofunkcyjność obszarów produkcyjnych, a jedynie na terenie portów realizowana była ciągła praca co potwierdza lokowanie usprawnień w ten obszar oraz pozwoli na realizację celów szczegółowych i priorytetów strategii.		
9.	Priorytet 3	63	Cel szczegółowy (viii)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw i firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów.	Ministerstwo Infrastruktury	W ramach Priorytetu 3 wsparcie ukierunkowane jest na mobilność miejską. Wsparcie portów i przystani nie leży w zakresie interwencji przedmiotowego celu szczegółowego. Jednocześnie wsparcie przewidywane jest jedynie w ramach ZIT.
10.	Priorytet 3	63	Cel szczegółowy (viii)	Typy beneficjentów: dopisać terenową administrację rządową lub terenowe organy administracji morskiej	Elementami transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej jest m.in. stopniowa wymiana pojazdów na niskoemisyjne oraz rozwiązania dla osób o ograniczonej mobilności (systemy informacji wizualnej i głosowej dla osób z innymi niepełnosprawnościami). Aby móc uczestniczyć w tej transformacji, UMS powinien być potencjalnym beneficjentem.	Ministerstwo Infrastruktury	W ramach Priorytetu 3 wsparcie ukierunkowane jest na mobilność miejską, która jest zarządzana i organizowana z poziomu szczebla samorządu lokalnego (wsparcie w ramach celu szczegółowego przewidywane jest jedynie w ramach ZIT).

Uwagi ogólne do priorytetu

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 3	59	Cel (viii)	Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:	Proszę o zwrócenie uwagi, czy docelowe zapisy nie będą naruszać postanowień Umowy Partnerstwa w zakresie realizacji współpracy transnarodowej na poziomie	Departament EFS, MFIPR	Uwaga zostanie uwzględniona na dalszym etapie prac nad dokumentem.

				Działania zostaną uzupełnione w późniejszym terminie.	krajowym w ramach CP4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”.		
2.	Priorytet 3			w Priorytet 3 – Mobilne Pomorze Zachodnie proponujemy wprowadzenie zapisu o priorytetowym traktowaniu przedsięwzięć wynikających z SUMP, czyli planów zrównoważonej mobilności miejskiej.		ZIT KKBOF	W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wspierane będą jedynie przedsięwzięcia wynikające ze strategii ZIT, więc wprowadzanie dodatkowych preferencji nie wydaje się zasadne.

Priorytet 4 – Połączone Pomorze Zachodnie

Priorytet 4 CSz (ii) – rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 4	61-62	Cel szczegółowy (ii) – rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak jednoznacznego wskazania, iż wymienne typy projektów można realizować z wykorzystaniem dofinansowania (wsparcia dotacyjnego). W treści znajduje się jedynie informacja cyt.: „Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: Nie dotyczy.” 2. Brak wskazanie % dofinansowania kosztów kwalifikowanych. 3. Brak czytelnego wskazania możliwości realizacji projektów w formule PPP. 4. Wszystkie projekty realizowane w ramach celu szczegółowego muszą zapewniać pełny dostęp dla osób ze szczególnymi potrzebami. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Z uwagi na aktualny stan gospodarki finansów JST (ograniczenia środków finansowych), wielość zadań koniecznych do realizacji, wskazanym jest, by w przypadku obszarów priorytetowych od których zależy rozwój województwa, wprowadzić dofinansowanie (dotacje) dla projektów JST. Potwierdzeniem osiągnięcia założonych efektów będą osiągane wskaźniki w wyniku realizacji projektów. Wieloletnie doświadczenia programów NFOŚiGW opartych na instrumentach zwrotnych pokazują ich małą popularność wśród JST. 2. Informacja istotna pod kątem montażu finansowego projektów. 3. Formuła PPP daje możliwość JST pozyskanie wiedzy oraz kapitału z rynku prywatnego. Jako model realizacji zadań publicznych jest promowana przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. W tym zakresie należy kontynuować doświadczenia z poprzedniego okresu programowania i umożliwić dofinansowanie dla projektów PPP (projekty hybrydowe). Będzie to powodować wzmocnienie wykorzystywania formuły PPP w ramach inwestycji publicznych, jak również zwiększy opłacalność projektów dla JST. 	<p>Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. W celu szczegółowym planuje się wyłącznie wsparci dotacyjne, stąd w polu odnoszącym się do wsparcia zwrotnego wskazano „nie dotyczy”. 2. % dofinansowania będzie wskazany w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych. W obecnym momencie planuje się maksymalny poziom określony regulacjami unijnymi. 3. We wszystkich celach FEZ możliwa

					4. Dostępność architektoniczna, cyfrowa i informacyjno-lokalizacyjna realizowanych projektów pozwoli na ich wykorzystywanie przez wszystkich obywateli.		jest realizacja projektów PPP, jednak jest to narzędzie, nie kierunek wsparcia.
2.	Priorytet 4	61-62		Proponujemy przeanalizować i ewentualnie rozszerzyć zapisy podrozdziału o zgodności wskazanych wyzwań również ze Strategią Zrównoważonej i Inteligentnej Mobilności UE	W dniu 9 grudnia 2020 r. Komisja Europejska przedstawiła unijną Strategię Zrównoważonej i Inteligentnej Mobilności „Sustainable and Smart Mobility”: https://ec.europa.eu/transport/themes/mobilitystrategy_en Dokument ten określa działania i mechanizmy, dzięki którym system transportowy UE może osiągnąć zieloną i cyfrową transformację oraz stać się bardziej odporny na przyszłe kryzysy.	Ministerstwo Infrastruktury	Uwaga uwzględniona. Propozycja zostanie przeanalizowana.
3.	Priorytet 4	61 - 63	Cel szczegółowy (ii) - rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Proponujemy następującą zmianę brzmienia zdania: <i>W odniesieniu do transportu kolejowego w ramach celu szczegółowego planowana jest dalsza wymiana taboru kolejowego – szczególnie na nisko lub zeroemisyjny oraz dalsze działania inwestycyjne w liniową i punktową infrastrukturę kolejową zarządzaną zarówno przez samorząd terytorialny lub podległe mu jednostki, jak i PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.</i> W związku z powyższym, wskazane byłoby także ujęcie w Programie stosownych wskaźników produktu/rezultatu.	Uzupełnienie zapisów umożliwi kontynuację inwestycji, dla których region realizował projekty przygotowawcze w zakresie infrastruktury kolejowej w ramach RPO 2014-2020.	Ministerstwo Infrastruktury	Inwestycje w liniową i punktową infrastrukturę kolejową będą realizowane w ramach programów krajowych oraz KPO. Ponadto województwo zachodniopomorskie nie finansowało prac przygotowawczych w przedmiotowym zakresie.
4.	Priorytet 4	66	Cel szczegółowy (ii)	Konieczność wprowadzenia w Głównych grupach docelowych (jako beneficjentów): także <u>spółki komunalne</u> .	Bardzo często budowie/przebudowie drogi towarzyszy konieczność budowy/przebudowy sieci wodociągowej, która w przypadku Miasta Stargard, wykonywana jest (w partnerstwie) przez Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	Urząd Miejski w Stargardzie	Beneficjentem w tym przypadku powinna być jednostka samorządu terytorialnego. Spółka może być wykonawcą projektu w imieniu jst.
5.	Priorytet 4	67	Cel szczegółowy (ii)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu.	Zarząd Portu Morskiego Kołobrzeg Sp. z o.o. (ZPM Kołobrzeg)	Ze względu na ograniczenie alokacja dla tego priorytetu zdecydowano o rezygnacji ze wsparcia w zakresie

					Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów. Tak więc wpisanie podmiotu zarządzającego portem na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich, bądź spółek komunalnych wydaje się zasadne w celu aktywizacji funkcji gospodarczych. W centralnej części regionu sytuacja pandemiczna od roku 2020 dała dowód na monofunkcyjność obszarów produkcyjnych, a jedynie na terenie portów realizowana była ciągła praca co potwierdza lokowanie usprawnień w ten obszar oraz pozwoli na realizację celów szczegółowych i priorytetów strategii.		infrastruktury portowej.
6.	Priorytet 4	67	Cel szczegółowy (ii)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw i firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów.	Ministerstwo Infrastruktury	Ze względu na ograniczenie alokacja dla tego priorytetu zdecydowano o rezygnacji ze wsparcia w zakresie infrastruktury portowej.
7.	Priorytet 4	67	Cel szczegółowy (ii)	Główne grupy docelowe (Typy beneficjentów): dopisać terenową administrację rządową lub terenowe organy administracji morskiej	Ponieważ Istotnym obszarem inwestycji jest transport wodny na morskich wodach wewnętrznych oraz śródlądowy. Wspierana będzie poprawa żeglowności istniejących szlaków oraz poprawa dostępności portów morskich i rzecznych, UMS powinien być uwzględniony jako beneficjent tego celu szczegółowego.	Ministerstwo Infrastruktury	Ze względu na ograniczenie alokacja dla tego priorytetu zdecydowano o rezygnacji ze wsparcia w zakresie infrastruktury portowej.
8.	Priorytet 4	65-68	Cel szczegółowy (ii)	ZMPSiS S.A. wnioskuje o wpisanie wśród beneficjentów przedsiębiorców w tym spółek Skarbu Państwa. W chwili obecnej wymieniono jedynie główne grupy docelowe tj. Jednostki samorządu terytorialnego, bez wskazania potencjalnych beneficjentów priorytetu.	Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście S.A. jest podmiotem, który od wielu lat jest siłą napędową rozwoju gospodarki morskiej w regionie. Rozwój ten dotyczy nie tylko gospodarki morskiej ale również dziedzin gospodarczych ściśle powiązanych z ogólnopojętym transportem towarów i osób. Mając na uwadze plany rozwojowe Miasta Szczecin i Województwa Zachodniopomorskiego dotyczące połączeń transportowych i turystyki, ZMPSiS S.A. planuje szereg działań wpisujących się w obie dziedziny. Jednym z nich jest poprawa dostępu do terenów inwestycyjnych oraz poprawa dostępu do sieci TEN-T (działania wymienione na stronie 66) jak	Ministerstwo Infrastruktury	Ze względu na ograniczenie alokacja dla tego priorytetu zdecydowano o rezygnacji ze wsparcia w zakresie infrastruktury portowej.

					<p>również rozwój turystyki w regionie. ZMPSiŚ S.A planuje realizację inwestycji polegającej na budowie terminala przeznaczonego do obsługi dużych statków wycieczkowych (cruiserów), wraz z niezbędną infrastrukturą dostępową drogową i kolejową oraz węzłem przesiadkowym i parkingami w północnej części Ostrowa Grabowskiego. Inwestycja jest konsekwencją realizowanych w obecnej perspektywie projektów jak budowa toru wodnego 12,5m. Budowany tor wodny 12,5m umożliwi wpływanie do portu w Szczecinie nie tylko dużym statkom handlowym, ale również umożliwi wpływanie dużym wycieczkowcom oceanicznym (cruizerom) o długości całkowitej 260 m, szerokości 33 m i zanurzeniu 9 m. W chwili obecnej nie jest możliwe obsługiwanie tego typu statków o takich parametrach przy nabrzeżach przy Bulwarach Chrobrego. Projekt wpłynie nie tylko na realizację celów dotyczących poprawy dostępu do terenów inwestycyjnych znajdujących się obok planowanej inwestycji tj. w części środkowej Ostrowa Grabowskiego, ale również realizuje cele dotyczące dostępu do sieci TEN-T (port Szczecin jest punktem w sieci bazowej TEN-T, autostrada A-3 jest w sieci TEN-T) jak również cele dotyczące rozwoju turystyki niewymienione w tym priorytecie.</p>		
--	--	--	--	--	---	--	--

Uwagi ogólne do priorytetu

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 4	62	Cel (ii)	<p>Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:</p> <p>Działania zostaną uzupełnione w późniejszym terminie.</p>	<p>Proszę o zwrócenie uwagi, czy docelowe zapisy nie będą naruszać postanowień Umowy Partnerstwa w zakresie realizacji współpracy transnarodowej na poziomie krajowym w ramach CP4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”.</p>	Departament EFS, MFiPR	Uwaga zostanie uwzględniona na dalszym etapie prac nad dokumentem.

Priorytet 5 – Przyjazne mieszkankom i mieszkańcom Pomorze Zachodnie

Priorytet 5 CSz (ii) – Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 5	63	<p>Cel szczegółowy (ii) -</p> <p>Cel szczegółowy (iii) -</p> <p>Cel szczegółowy (v) -</p> <p>Cel szczegółowy (vi) -</p>	Zwiększenie ilości środków przeznaczonych na Priorytet 2, 5 i 7 łącznie o kwotę pomniejszenia Priorytetu 6	<p>Uzasadnienie jak w LP 1 (...zmniejszenie ilości środków przeznaczonych na Priorytet 6 o co najmniej 10 %...)</p> <p>Rozdział/Priorytet</p> <p>VI. Priorytet 6 – Aktywne Pomorze Zachodnie</p> <p>W Priorytecie 5 zostaną osiągnięte wskaźniki w ramach danego projektu.</p>	Urząd Miejski w Koszalinie	<p>Priorytet 6 jest współfinansowany w ramach EFS+, pozostałe Priorytety są współfinansowane w ramach EFRR.</p> <p>Podział pomiędzy funduszami wynika z podziału alokacji w ramach projektu Umowy partnerstwa, w związku z czym nie ma możliwości przesunięcia środków pomiędzy Funduszami.</p>
2.	Priorytet 5	63-65	Cel szczegółowy (ii)	<p>1. Brak jednoznaczności w typach projektów, cyt.: „Infrastruktura edukacyjna (...)”. Potrzeba przewidzenia możliwości budowy, rozbudowy, przebudowy szkół, przedszkoli. Potrzeba doprecyzowania zapisów o „wspieraniu innowacyjnej infrastruktury wychowania przedszkolnego, spełniającej wymagania dla obiektów wielofunkcyjnych, która będzie mogła spełniać rolę przedszkola w pierwszej kolejności, szkoły podstawowej oraz miejsca aktywności dla mieszkańców w ramach kultury uczenia się przez całe życie”.</p> <p>2. Brak jednoznacznego wskazania, iż wymienne typy projektów można realizować z wykorzystaniem dofinansowania (wsparcia dotacyjnego). W treści znajduje się jedynie informacja cyt.: „Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: Nie dotyczy.”</p> <p>3. Brak wskazanie % dofinansowania kosztów kwalifikowanych.</p> <p>4. Brak czytelnego wskazania możliwości realizacji projektów w formule PPP.</p> <p>5. Zalecane jest zaakcentowanie potrzeby wspierania nauczania zawodowego w zakresie tradycyjnych rzemiosł i technik, które są niezbędne w procesie konserwacji i restauracji dzieł sztuki oraz zabytków architektury. Renowatorzy oraz mistrzowie – rzemieślnicy stanowią niezbędne ogniwo zapewniające profesjonalne przeprowadzenie wykonawstwo prac konserwatorskich przy zabytkach w</p>	<p>1. Możliwość budowy, rozbudowy, przebudowy szkół realnie poprawi możliwość osiągnięcia celu jakim jest edukacja nowoczesna, skuteczna, poprawi dostępność do wysokiej jakości infrastruktury.</p> <p>Możliwość budowy, rozbudowy, przebudowy przedszkoli wpłynie na rozwiązanie problemu braku miejsc przedszkolnych, a tym samym wpłynie na aktywizację zawodową matek (powrót do pracy). Doprecyzowanie zapisów pozwoli beneficjentom właściwie zaprojektowanie planowanej infrastruktury.</p> <p>2. Z uwagi na aktualny stan gospodarki finansów JST (ograniczenia środków finansowych), wielość zadań koniecznych do realizacji, wskazanym jest, by w przypadku obszarów priorytetowych od których zależy rozwój województwa, wprowadzić dofinansowanie (dotacje) dla projektów JST. Potwierdzeniem osiągnięcia założonych efektów będą osiągnięte wskaźniki w wyniku realizacji projektów. Wieloletnie doświadczenia programów NFOŚiGW opartych na instrumentach zwrotnych pokazują ich małą popularność wśród JST.</p> <p>3. Informacja istotna z pod kątem montażu finansowego projektów.</p> <p>4. Formuła PPP daje możliwość JST pozyskanie wiedzy oraz kapitału z rynku prywatnego. Jako model realizacji zadań publicznych jest promowana przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. W tym zakresie należy kontynuować doświadczenia z poprzedniego okresu programowania i umożliwić dofinansowanie dla projektów PPP (projekty hybrydowe). Będzie to</p>	<p>Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ</p>	<p>1. Typy projektów muszą być ogólne, bo zbierają w całość przedmiotowe wsparcie.</p> <p>2. W celu szczegółowym nie planuje się wsparcia zwrotnego i dlatego wskazano, że przedmiotowe pole „nie dotyczy” omawianego obszaru.</p> <p>3. % dofinansowania będzie wskazany w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych. Obecnie planuje się maksymalny poziom określony regulacjami unijnymi.</p> <p>4. We wszystkich celach FEPZ możliwa jest realizacja projektów PPP, jednak jest to narzędzie, nie kierunek wsparcia.</p> <p>5. W FEPZ przedstawiany jest kierunek i podstawy wsparcia. Uszczegółowienie form kształcenia jest etapem wdrażania wsparcia.</p>

				obszarach nieobjętych studiami wyższymi w zakresie konserwacji i restauracji dzieł sztuki.	powodować wzmocnienie wykorzystywania formuły PPP w ramach inwestycji publicznych, jak również zwiększyć opłacalność projektów dla JST. 5. Od wielu lat na rynku obserwuje się zanik tradycyjnych technik i materiałów budowlanych stosowanych w konserwacji i restauracji dzieł sztuki. Związane jest to z brakiem atrakcyjnej oferty edukacyjnej w tym obszarze, co niekorzystnie wpływa na stan zachowania zabytków ale też efekty finalne ich konserwacji.		
3.	Priorytet 5	64	Cel szczegółowy (ii)	W akapicie piątym, zdanie [...] „Pomimo szeregu zmian w systemie szkolnictwa zawodowego programy nauczania w tych placówkach są nadal niedostosowane do potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy” należy zastąpić zdaniem: „Pomimo szeregu zmian w systemie kształcenia zawodowego programy nauczania zawodów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe są nadal niedostosowane do potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy”	Zgodnie z art. 2 ustawy Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082) system oświaty obejmuje szkoły i placówki. Kształcenie zawodowe obejmuje szkoły prowadzące kształcenie zawodowe oraz publiczne centra kształcenia zawodowego oraz publiczne placówki kształcenia ustawicznego. Ponadto, należy podkreślić, że począwszy do 2019 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej ogłasza prognozę zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy. Oprócz zapotrzebowania na krajowym rynku pracy, obwieszczenie zawiera również wykaz potrzebnych zawodów w poszczególnych województwach. Celem prognozy jest wskazanie w jakim kierunku powinna kształtować się oferta szkolnictwa branżowego w odniesieniu do potrzeb krajowego i wojewódzkiego rynku pracy. Prognoza jest podzielona na części krajową i wojewódzką. Określa ona ułożone alfabetycznie zapotrzebowanie na pracowników w poszczególnych zawodach.	MEiN	Uwaga zostanie uwzględniona.
4.	Priorytet 5	64	Cel szczegółowy (ii)	W akapicie 3, 4 i 5 oraz w całym tekście, określenie „szkół zawodowych” proszę zastąpić określeniem „szkół prowadzących kształcenie zawodowe” oraz określenie „szkolnictwem zawodowym” proszę zastąpić określeniem „kształceniem zawodowym”.	Zgodnie z art. 4 pkt 28a ustawy Prawo oświatowe przez szkoły prowadzące kształcenie zawodowe rozumiemy szkoły, o których mowa w art. 18 ust. 1 pkt 2 lit. b, c, e i f, czyli szkoły pięcioletnie technikum, branżowe szkoły I stopnia, branżowe szkoły II stopnia oraz szkoły policealne prowadzące kształcenie w zawodach określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego [...] oraz szkoły artystyczne.	MEiN	Uwaga zostanie uwzględniona.
5.	Priorytet 5	64-68	Cel szczegółowy (ii)	Brak rozwiązań na rzecz zwiększenia dostępności kształcenia. Należy uzupełnić o działania związane z zapewnieniem włączającego charakteru kształcenia i szkolenia. Przez włączające kształcenie i szkolenia rozumie się taką ich organizację, która odpowiada na potrzeby wszystkich osób uczestniczących w nich i zapewniająca dostęp dla wszystkich osób do kształcenia i szkolenia.	Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych (ratyfikowana przez Polskę) zobowiązuje (art. 24) do zapewnienia włączającego systemu kształcenia. Na potrzebę zapewnienia włączającego systemu edukacji wskazuje również pierwsza zasada Europejskiego Filaru Praw Socjalnych – „Każdy ma prawo do edukacji włączającej, charakteryzującej się dobrą jakością, szkoleń i uczenia się przez całe życie w celu utrzymania i nabywania umiejętności, które pozwolą mu w pełni	MEiN	W celu szczegółowym wskazano, że Wszystkie projekty realizowane w ramach celu szczegółowego muszą zapewniać pełny dostęp dla osób ze szczególnymi potrzebami. Należy zauważyć, że każda infrastruktura finansowana w ramach Funduszy Unijnych musi zapewniać pełną dostępność dla wszystkich osób uczestniczących w danych

				Brak zastosowania zasad uniwersalnego projektowania i racjonalnych dostosowań w kształceniu i szkoleniu.	uczestniczyć w życiu społeczeństwa i skutecznie radzić sobie ze zmianami na rynku pracy.”		działaniach. Organizacja systemu włączającego kształcenia i szkolenia nie znajduje się w zakresie wsparcia z EFRR.
6.	Priorytet 5	65	Cel szczegółowy (ii)	<p>Infrastruktura sportowa jako baza przyszkolna,</p> <p><u>Proponowane uzupełnienie:</u></p> <p>Infrastruktura sportowa jako baza przyszkolna lub/i lokalnych organizacji pozarządowych oraz związków i klubów sportowych posiadających osobowość prawną.</p> <p>Obecne zapisy wskazują na brak możliwości wspierania działalności sportowej poza szkołą.</p>	Skupienie pomocy na wsparcie działań sportowych poprzez poprawę infrastruktury jedynie w formie bazy przyszkolnej w znacznej mierze ograniczy możliwość efektywnego oddziaływania na podmioty prowadzące szereg działań sportowych na obszarze wiejskim województwa. Wiele podmiotów organizuje działania sportowe niezależnie od funkcjonowania szkół, bo część placówek oświatowych jest likwidowana. Często są to podmioty zrzeszone w polskich związkach sportowych i prowadzących profesjonalne zajęcia sportowe na poziomie krajowym, a nawet europejskim i spełniają bardzo ważną rolę w wychowaniu fizycznym dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych. Brak wsparcia infrastrukturalnego szczególnie jest odczuwalny w małych miejscowościach oddalonych od dużych ośrodków miejskich. Na takich obszarach trudno jest zorganizować zajęcia sportowe na odpowiednim poziomie bez spełniającej wymogi sali, boiska czy bieżni. W miejscowościach popegeerowskich często brak nawet infrastruktury przyszkolnej, a posiadana nie spełnia oczekiwań lub jest w złym stanie technicznym.	Fundacja Nauka dla Środowiska	<p>Cel szczegółowy ii ma na celu wzmocnienie i poprawę jakości edukacji.</p> <p>Bieżące działania polskich związków sportowych nie są przewidziane do finansowania w przedmiotowym celu szczegółowym.</p>
7.	Priorytet 5	65	Cel szczegółowy (ii)	<p>Uzupełnienie zdania.</p> <p>Planowane jest wsparcie innowacyjnej infrastruktury wychowania przedszkolnego, zwłaszcza na obszarach wiejskich, (...)</p>	Na obszarach wiejskich występuję ograniczony dostęp do instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Zgodnie z zapisami projektu Umowy Partnerstwa wsparcie na działania mające na celu zwiększenie dostępu do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 realizowane będzie z poziomu krajowego. W związku z powyższym planowane działania nie mogą znaleźć się w zakresie interwencji FEPZ.
8.	Priorytet 5	69	Cel szczegółowy (ii)	<p>Propozycja zmiany zapisu:</p> <p><i>„Z uwagi na wyzwania stojące przed populacją związane z chorobami cywilizacyjnymi planowane są inwestycje w obiekty służące wzmocnieniu sprawności fizycznej uczniów, jak np. <u>infrastruktura boisk przyszkolnych.</u>”</i></p> <p>Na</p> <p><i>„Z uwagi na wyzwania stojące przed populacją związane z chorobami cywilizacyjnymi planowane są inwestycje w obiekty służące wzmocnieniu sprawności fizycznej uczniów, jak np. <u>przyszkolna infrastruktura sportowa.</u>”</i></p>	Wprowadzenie szerszego zapisu pozwalającego na sfinansowanie przyszkolnej infrastruktury sportowej, która ma na celu wzmocnienie sprawności fizycznej m.in. uczniów.	Urząd Miejski w Stargardzie	Wskazany zakres ma charakter otwarty (przykład). Należy mieć jednak na uwadze ograniczenie do infrastruktury bazy edukacyjnej rozumianej jako infrastruktura służąca wychowaniu przedszkolnemu, kształceniu ogólnemu i zawodowemu.

9.	Priorytet 5	69	Cel szczegółowy (ii)	Wprowadzenie zapisu umożliwiającego rozbudowę szkół/placówek oświatowych poprzez „budowę” obiektu.	Aby niwelować dysproporcje w dostępie do infrastruktury edukacyjnej może być konieczna rozbudowa szkoły poprzez budowę nowego obiektu edukacyjnego.	Urząd Miejski w Stargardzie	W opisie celu szczegółowego brak jest zawężenia wsparcia w tym zakresie.
10.	Priorytet 5	70	Cel szczegółowy (ii)	„Planowane jest wsparcie infrastrukturę państwowych wyższych szkół zawodowych z uwzględnieniem preferencji (...)” Opis celu szczegółowego odnosi się jedynie do wsparcia infrastruktury szkół zawodowych oraz państwowych wyższych szkół wyższych. Z informacji o grupie docelowej wynika, że w przypadku uczelni są to uczelnie zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Wskazany jest uwzględnienie również pozostałych rodzajów uczelni (poza zawodowymi), które też prowadzą kształcenie w na kierunkach uczących konkretnych zawodów.	Nie tylko wyższe szkoły zawodowe prowadzącą kształcenie na kierunkach zawodowych, co nie zostało uwzględnione w zapisach Programu.	Akademia Morska w Szczecinie	Uwaga zostanie uwzględniona.
11.	Priorytet 5	71	Cel szczegółowy (ii)	Jednym z typów projektu jest: - Budowa, rozbudowa, adaptacja infrastruktury instytucji popularyzujących naukę i innowacje wraz z niezbędnym wyposażeniem. Zgłoszone zmiany: 1/ Rozszerzenia zapisu: - Budowa, rozbudowa, adaptacja infrastruktury instytucji popularyzujących naukę i innowacje oraz <u>dziedzictwo kulturowe</u> wraz z niezbędnym wyposażeniem. 2/ Wprowadzenie zapisu umożliwiającego sfinansowanie jedynie wyposażenia.	Zgodnie z zapisami celu: “Planuje się <u>wzmocnienie działalności infrastruktury</u> ośrodków popularyzujących naukę poprzez wsparcie wyposażenia wystaw/sal dydaktycznych w tym nowe/uzupełnione wyposażenie”. Nie zawsze będzie związane do z budową, rozbudową oraz adaptacją infrastruktury. Powinna być możliwość sfinansowania jedynie wyposażenia. Rozszerzenie zapisu o dziedzictwo kulturowe umożliwi skorzystanie ze środków przez samorządowe instytucje kultury.	Urząd Miejski w Stargardzie	1. Instytucje popularyzujące naukę i innowacje mają być ukierunkowane na nauki ścisłe. Wsparcie w zakresie dziedzictwa kulturowego możliwe będzie w ramach CP5. 2. Uwaga zostanie uwzględniona.
12.	Priorytet 5	71	Cel szczegółowy (ii)	Konieczność uwzględnienia w typach beneficjentów także samorządowe instytucje kultury.	W przypadku Miasta Stargard – Stargardzkie Centrum Nauki prowadzone jest przez Stargardzkie Centrum Kultury – jednostkę organizacyjną posiadającą osobowość prawną.	Urząd Miejski w Stargardzie	W typach beneficjentów wskazano jednostki organizacyjne JST.
13.	Priorytet 5	72	Cel szczegółowy (ii)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta	Zarząd Portu Morskiego Kołobrzeg Sp. z o.o. (ZPM Kołobrzeg)	Uwaga nieuwzględniona. Katalog typów beneficjentów odpowiada zakresowi interwencji przedmiotowego celu szczegółowego.

					i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów. Tak więc wpisanie podmiotu zarządzającego portem na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich, bądź spółek komunalnych wydaje się zasadne w celu aktywizacji funkcji gospodarczych. W centralnej części regionu sytuacja pandemiczna od roku 2020 dała dowód na monofunkcyjność obszarów produkcyjnych, a jedynie na terenie portów realizowana była ciągła praca co potwierdza lokowanie usprawnień w ten obszar oraz pozwoli na realizację celów szczegółowych i priorytetów strategii.		
14.	Priorytet 5	72	Cel szczegółowy (ii)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw i firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów.	Ministerstwo Infrastruktury	Uwaga nieuwzględniona. Katalog typów beneficjentów odpowiada zakresowi interwencji przedmiotowego celu szczegółowego.
15.	Priorytet 5	65 lub 71	Cel szczegółowy (ii) – Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak przewidzenia typów projektów umożliwiających budowę, rozbudowę, przebudowę żłobków. 2. Brak wskazanie % dofinansowania kosztów kwalifikowanych. 3. Brak czytelnego wskazania możliwości realizacji projektów w formule PPP. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Możliwość budowy, rozbudowy, przebudowy żłobków wpłynie na rozwiązanie problemu braku miejsc w tych placówkach, a tym samym wpłynie na aktywizację zawodową matek (powrót do pracy). 2. Informacja istotna z pod kątem montażu finansowego projektów. 3. Formuła PPP daje możliwość JST pozyskanie wiedzy oraz kapitału z rynku prywatnego. Jako model realizacji zadań publicznych jest promowana przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. W tym zakresie należy kontynuować doświadczenia z poprzedniego okresu 	Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zgodnie z zapisami projektu Umowy partnerskiej wsparcie na działania mające na celu zwiększenie dostępu do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 realizowane będzie z poziomu krajowego. W związku z powyższym planowane działania nie mogą znaleźć się w FEPZ. 2. % dofinansowania będzie wskazany w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych. W obecnym momencie planuje się maksymalny poziom określony regulacjami unijnymi. 3. We wszystkich celach FEZ możliwa jest realizacja projektów PPP, jednak jest to narzędzie, nie kierunek wsparcia.

			zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz on-line lub Cel szczegółowy (v) – zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w		programowania i umożliwić dofinansowanie dla projektów PPP (projekty hybrydowe). Będzie to powodować wzmocnienie wykorzystywania formuły PPP w ramach inwestycji publicznych, jak również zwiększy opłacalność projektów dla JST.		
--	--	--	--	--	---	--	--

Priorytet 5 CSz (iii) – wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 5	63	Cel szczegółowy (iii)	Zwiększenie ilości środków przeznaczonych na Priorytet 2, 5 i 7 łącznie o kwotę pomniejszenia Priorytetu 6	Uzasadnienie jak w LP 2 Rozdział/ Priorytet 6 Aktywne Pomorze Zachodnie W Priorytecie 5 zostaną osiągnięte wskaźniki danego projektu	Urząd Miejski w Koszalinie	Priorytet 6 jest współfinansowany w ramach EFS +, pozostałe Priorytety są współfinansowane w ramach EFRR. Podział pomiędzy funduszami wynika z podziału alokacji w ramach projektu Umowy partnerstwa, w związku z czym nie ma możliwości przesunięcia środków pomiędzy Funduszami.
2.	Priorytet 5	68	Cel szczegółowy (iii)	Oprócz wskazanych typów projektów, uwzględnić infrastrukturę mieszkalnictwa chronionego i treningowego, które zapewnią opiekę osobom z niepełnosprawnościami również w wymiarze krótszym niż całodobowo.	Ilość miejsc w mieszkaniach chronionych oraz treningowych na terenie woj. zachodniopomorskiego jest wciąż zdecydowanie niewystarczająca. Tego typu placówki zapewniają opiekę w zależności od potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, w tym całodobowo.	PSONI Szczecin	Zaplanowano wsparcie w zakresie mieszkań chronionych i wspomaganych. Nie ograniczono infrastruktury tych mieszkań jedynie do opieki całodobowej.
3.	Priorytet 5	67-69	Cel szczegółowy (iii)	1. Proponuje się zaakcentowanie grup do których kierowane będzie wsparcie o: – osoby z niepełnosprawnością, – osoby starsze zależne, – osoby opuszczające zakłady karne.	1. Osoby z niepełnosprawnością oraz osoby starsze zależne, niezależnie od korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, w szczególności zagrożone są trwałą marginalizacją. Działania dedykowane tym grupom nie zawsze mogą być realizowane poprzez wsparcie „rodzin mających pod opieką osoby	Członek Kom. Monitorującego	1. Uwaga zostanie uwzględniona. 2. Uwaga zostanie uwzględniona. 3. Uwaga zostanie uwzględniona.

				<p>2. Proponuje się usunięcie mieszkania treningowego.</p> <p>3. Proponuje się dodanie innych form wsparcia usamodzielnienia osób z niepełnosprawnością:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ośrodki wsparcia dziennego pobytu - Ośrodki wsparcia z miejscami całodobowego okresowego pobytu <p>4. Proponuje się dodanie innych form wsparcia usamodzielnienia osób z niepełnosprawnością:</p> <p>- infrastruktura ośrodków wsparcia.</p> <p>5. Proponuje się następujące rozszerzenie form we wskaźniku produktu: „<i>Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych, mieszkań chronionych, mieszkań wspomaganych, ośrodków wsparcia</i>”</p>	<p>potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu”, w części bezpośrednim odbiorcą działania będzie osoba z niepełnosprawnością lub osoba starsza zależna. Wsparcie działań infrastrukturalnych w tym obszarze jest szczególnie istotne ze względu na potrzebę deinstytucjonalizacji usług. Szczególną grupą zagrożoną trwałą marginalizacją są również osoby opuszczające zakłady karne, przy czym liczba tych osób, w przeciwieństwie do osób korzystających z pomocy społecznej, utrzymuje się na tym samym poziomie.</p> <p>2. Mieszkania treningowe, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej prowadzone mogą być w formie mieszkania chronionego treningowego lub mieszkania chronionego wspieranego.</p> <p>3. Zapewnienie zróżnicowanych form wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, alternatywnych wobec domów pomocy społecznej, jest szczególnie istotne ze względu na potrzebę przyspieszenia procesu deinstytucjonalizacji. Tworzenie ośrodków, gdzie ze wsparcia korzystać będą mogły osoby niezdolne do uczestnictwa w zajęciach warsztatów terapii zajęciowej, czy pracy w zakładach aktywności zawodowej, zapewni kolejnym grupom osób z niepełnosprawnościami korzystanie z usług społecznych wspierających włączenie społeczne.</p> <p>4. Zapewnienie zróżnicowanych form wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, alternatywnych wobec domów pomocy społecznej, jest szczególnie istotne ze względu na potrzebę przyspieszenia procesu deinstytucjonalizacji. Tworzenie ośrodków, gdzie ze wsparcia korzystać będą mogły osoby niezdolne do uczestnictwa w zajęciach warsztatów terapii zajęciowej, czy pracy w zakładach aktywności zawodowej, zapewni kolejnym grupom osób z niepełnosprawnościami korzystanie z usług społecznych wspierających włączenie społeczne.</p> <p>5. Zmiana nazwy wskaźnika adekwatna do realizowanych typów projektów</p>		<p>4. W przedstawionym opisie celu szczegółowego mieszczą się wszystkie formy wsparcia usamodzielnienia się osób z niepełnosprawnością.</p> <p>5. Wskaźniki wynikają z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności i nie ma możliwości ich zmiany.</p>
4.	Priorytet 5	73	Cel szczegółowy (iii)	<p>Rozszerzenie katalogu form usług bytowych tj. mieszkania chronione, socjalne, treningowe, wytchnieniowe, wspomagane</p> <p>o</p> <p>- „ośrodki dziennego i całodobowego wsparcia”</p> <p>- „dzienne domy pobytu”</p>	Konieczność zastosowania szerszego wachlarza usług bytowych.	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga zostanie uwzględniona.

5.	Priorytet 5	74	Cel szczegółowy (iii)	Uzupełnienie typów projektów o projekty dot. dostosowania obiektów i przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Brak typu projektu, który dotyczyły powyższego zapisu umieszczonego w części dot. interwencji w ramach Funduszy: "W związku z powyższym planowane jest celowane wsparcie na dostosowanie obiektów i przestrzeni publicznej w celu poprawienia dostępu dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych oraz innych mieszkańców z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym."	Urząd Miejski w Stargardzie	Pierwszy typ projektu obejmuje wskazany zakres wsparcia.
6.	Priorytet 5	74	Cel szczegółowy (iii)	Konieczność uzupełnienia usług bytowych o działania miękkie związane z funkcjonowaniem lokali.	W związku z bardzo dużymi kosztami związanymi z zatrudnieniem specjalistycznego personelu w liczbie umożliwiającej pobyt całodobowy w ośrodku, niezbędne jest pozyskanie wsparcia na utrzymanie takich ośrodków.	Urząd Miejski w Stargardzie	Wsparcie finansowane w ramach EFS+.
7.	Priorytet 5	74	Cel szczegółowy (iii)	Konieczność uwzględnienia w typach beneficjentów: TBS	W ramach celu możliwe będzie uzyskanie wsparcia na różne formy usług bytowych tj. mieszkania chronione, socjalne, treningowe, wychowawcze, wspomagane, które na terenie GM Stargard realizowane są przez Stargardzkie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o.	Urząd Miejski w Stargardzie	TBS Sp. Z o.o. jest przedsiębiorstwem. Pomimo, że udziałowcem jest jst, to forma prawna wskazuje na typ beneficjenta.
8.	Priorytet 5	75	Cel szczegółowy (iii)	Planuje się wsparcie infrastruktury społecznej powiązanej z prowadzonymi działaniami animacyjnymi, realizowanymi w ramach EFS+ na obszarach SSW, i wynikającej z zapotrzebowania zgłoszonego przez środowisko lokalne, która będzie sprzyjać włączeniu społecznemu oraz rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego.	Dla precyzyjnego dookreślenia typu działania proponujemy dopisać czy działania animacyjne mają być ujmowane i finansowane w ramach tego celu szczegółowego czy np. w ramach celu szczegółowego h.	Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	W treści wskazano, że działania animacyjne będą realizowane z EFS+.
9.	Priorytet 5	s. 75	Cel szczegółowy (iii)	Planuje się wsparcie infrastruktury społecznej powiązanej z prowadzonymi działaniami animacyjnymi, realizowanymi w ramach EFS+ na obszarach SSW, i wynikającej z zapotrzebowania zgłoszonego przez środowisko lokalne, która będzie sprzyjać włączeniu społecznemu oraz rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego.	Dla precyzyjnego dookreślenia typu działania proponujemy dopisać czy działania animacyjne mają być ujmowane i finansowane w ramach tego celu szczegółowego czy np. w ramach celu szczegółowego h.	Sieć Zachodniopomorska Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej	W treści wskazano, że działania animacyjne będą realizowane z EFS+. Oznacza to, że będą finansowane z EFS+.

Priorytet 5 CSz (v) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 5		Cel szczegółowy (v)	Konieczność uwzględnienia w głównych grupach docelowych – typach beneficjentów: JST	<p>Gmina Miasto Stargard prowadzi centrum opiekuńczo-mieszkalne, które dzięki możliwości pozyskania środków zewnętrznych, rozszerzyłoby ofertę usług dla osób niesamodzielnych, umożliwiającą osobom z niepełnosprawnościami pozostanie w środowisku lokalnym, a także zwiększenie ich sprawności oraz bezpieczne, komfortowe i adekwatne do potrzeb wsparcie.</p> <p>Ponadto, odnosząc się do opieki psychiatrycznej opisanej w interwencji w ramach Funduszy, Miasto dąży do poszerzenia oferty w zakresie usług dla osób starszych, o miejsce pobytu dziennego dla osób wymagających wysokiego poziomu wsparcia. Obecnie brak na terenie miasta placówki dla osób z chorobami otępiennymi, w oferującej terapię i aktywizację. Korzystanie z tej formy wsparcia może pomóc uczestnikom w opóźnieniu rozwoju choroby i dłuższe zachowanie sprawności, natomiast członkom ich rodzin pozwala na wytchnienie i daje możliwość dalszej aktywności zawodowej.</p>	Urząd Miejski w Stargardzie	<p>Uwaga zostanie uwzględniona.</p> <p>Należy mieć jednak na uwadze, że wsparcie w ramach celu szczegółowego jest ukierunkowane na wsparcie infrastruktury podmiotów działających w publicznym systemie zdrowia.</p>
2.	Priorytet 5	71	Cel szczegółowy (v)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak przewidzenia typów projektów umożliwiających budowę, rozbudowę, przebudowę żłobków. 2. Brak wskazanie % dofinansowania kosztów kwalifikowanych. 3. Brak czytelnego wskazania możliwości realizacji projektów w formule PPP. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Możliwość budowy, rozbudowy, przebudowy żłobków wpłynie na rozwiązanie problemu braku miejsc w tych placówkach, a tym samym wpłynie na aktywizację zawodową matek (powrót do pracy). 2. Informacja istotna z pod kątem montażu finansowego projektów. 3. Formuła PPP daje możliwość JST pozyskanie wiedzy oraz kapitału z rynku prywatnego. Jako model realizacji zadań publicznych jest promowana przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. W tym zakresie należy kontynuować doświadczenia z poprzedniego okresu programowania i umożliwić dofinansowanie dla projektów PPP (projekty hybrydowe). Będzie to powodować wzmocnienie wykorzystywania formuły PPP w ramach inwestycji publicznych, jak również zwiększy opłacalność projektów dla JST. 	Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zgodnie z zapisami projektu Umowy partnerstwa wsparcie na działania mające na celu zwiększenie dostępu do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 realizowane będzie z poziomu krajowego. W związku z powyższym planowane działania nie mogą znaleźć się w FEPZ. 2. % dofinansowania będzie wskazany w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych. W obecnym momencie planuje się maksymalny poziom określony regulacjami unijnymi. 3. We wszystkich celach FEPZ możliwa jest realizacja projektów PPP, jednak jest to narzędzie, nie kierunek wsparcia.
3.	Priorytet 5	72	Cel szczegółowy (v)	W wyszczególnieniu grup docelowych dodać „organizacje pozarządowe”	Organizacje pozarządowe stale prowadzące działalność pożytku publicznego doskonale znają i są w stanie skutecznie zaspokajać potrzeby mieszkańców, w tym osób z niepełnosprawnościami.	PSONI Szczecin	Należy pamiętać, że wsparcie jest skierowane do placówek świadczących usługi w ramach publicznego systemu usług zdrowotnych. Organizacje pozarządowe świadczące tego typu usługi co do zasady są przedsiębiorcami, którzy są uwzględnieni w katalogu beneficjentów.

4.	Priorytet 5	77	Cel szczegółowy (v)	Prosimy o poprawienie nazwy dokumentu na Zdrowa Przyszłość [...] na właściwą, tj. „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r.”.	Wskazana nazwa jest nieaktualna.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.
5.	Priorytet 5	77	Cel szczegółowy (v)	Termin: „leczenie stacjonarne” prosimy w tym miejscu zmienić na „leczenie szpitalne”. Podobnie termin rodzaj opieki sugerujemy zmienić na „poziom” opieki.	Leczenie szpitalne to nazwa oficjalna tego rodzaju (jednego z 3 wymienionych) poziomu opieki. W przypadku tego celu szczegółowego mowa też o poziomach opieki zdrowotnej a nie rodzajach świadczeń zdrowotnych.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.
6.	Priorytet 5	77	Cel szczegółowy (v)	W zdaniu: „Niezbędna jest poprawa działalności poszczególnych rodzajów opieki zdrowotnej (POZ, AOS, leczenie stacjonarne) między innymi w zakresie opieki nad osobami starszymi, opieki długoterminowej, dziennej, środowiskowej, opieki onkologicznej i psychiatrycznej oraz ratownictwa medycznego.” mowa jest o poprawie działalności. Prosimy o doprecyzowanie co to dokładnie znaczy? W jakim zakresie? Czy chodzi o poprawę dostępności i jakości świadczonych usług? Czy nie chodzi raczej o poprawę koordynacji, współpracy ze sobą tych 3 poziomów opieki zdrowotnej? Albo o wsparcie infrastruktury podmiotów leczniczych w zakresie leczenia osób starszych/onkologii/psychiatrii?	Fragment jest nieczytelny i wymaga uzupełnienia / wyjaśnienia.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.
7.	Priorytet 5	76 Typy beneficjentów	Cel szczegółowy (v)	W Programie wskazano typy beneficjentów: Podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych: samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, przedsiębiorcy, jednostki budżetowe oraz lekarze i pielęgniarki, którzy wykonują swój zawód w ramach działalności leczniczej i udzielają świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Na spotkaniu Grupy Roboczej 03.09.2021 r., po analizie założeń do projektu Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego (FEPZ), zadaliśmy zasadnicze dla nas pytanie:	- Nie wiemy z jakich przepisów wynika możliwość finansowania szpitali klinicznych ze środków unijnych tylko i wyłącznie z poziomu krajowego? - Czy ewentualne ograniczenia dotyczą także programów zdrowotnych. - Chcemy powołać się na sytuację z miesięcy szczytu pandemii COVID-19, gdzie szpitale kliniczne otrzymały dofinansowanie ze środków europejskich na wydatki majątkowe. - Szpital kliniczny SPSK Nr 1 zmierza obecnie do połączenia ze Szpitalem Powiatowym w Pyrzycach. Chcemy upewnić się, czy będziemy mogli liczyć na wsparcie naszych inwestycji obiektu w Pyrzycach ze środków FEPZ.	Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny Nr 1 PUM w Szczecinie	Linia demarkacyjna określa podział zakresu wsparcia. Zgodnie z Linią Demarkacyjną infrastruktura podmiotów leczniczych, dla których organem założycielskim lub prowadzącym jest minister lub wojewoda finansowana jest z poziomu krajowego. Ograniczenia dotyczą jedynie infrastruktury.

			<p>- Czy jako szpital kliniczny będziemy mogli uczestniczyć w nowej perspektywie Programu Regionalnego?</p> <p>Uzyskana odpowiedź: szpitale kliniczne powinny korzystać ze środków krajowych.</p> <p>- Nie wiemy z jakich przepisów wynika możliwość finansowania szpitali klinicznych ze środków unijnych tylko i wyłącznie z poziomu krajowego?</p> <p>- Czy ewentualne ograniczenia dotyczą także programów zdrowotnych.</p> <p>- Chcemy powołać się na sytuację z miesięcy szczytu pandemii COVID-19, gdzie szpitale kliniczne otrzymały dofinansowanie ze środków europejskich na wydatki majątkowe</p>	<p>Jedną z nich jest rozbudowa istniejącego oddziału opiekuńczo – leczniczego wraz z rozbudową systemu poradni i izby przyjęć. Jest to inwestycja jak najbardziej zgodna z mapami potrzeb – także regionalnymi, gdyż potencjał szpitali powinien być wykorzystany w celu zapewnienia niezbędnych świadczeń opiekuńczo – leczniczych w związku z potrzebami starzejącego się społeczeństwa.</p> <p>Zasadność takich inwestycji potwierdza Umowa Partnerstwa CP4, Obszar: ochrona zdrowia i opieka długoterminowa.</p> <p>Dodatkowo Szpital SPSK Nr 1 uzyskał pozytywną opinię IOWISZ na realizację podobnej inwestycji, tym razem na terenie Powiatu Police, gdzie znajduje się kolejna lokalizacja Szpitala. Inwestycja pod nazwą „Uniwersyteckie Centrum Opieki, Terapii i Rewalidacji przy Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym Nr 1 w Szczecinie”, (wartość inwestycji 45 mln) jest również zgodna z mapami potrzeb w zakresie opieki długoterminowej - zapewniając zabezpieczenie potrzeb mieszkańców tamtejszego Powiatu. Czy będziemy mogli wnioskować o dofinansowanie w ramach Priorytetu 5 Celu szczegółowego (v) - zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej?</p> <p>- Reasumując: czy poniżej wymienione inwestycje wnioskowane przez SPSK Nr 1 będą mogły być realizowane w ramach: Priorytetu 5:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Centrum Interwencyjnego Leczenia Udarów Mózgu wraz z rozbudową Zakładu Diagnostyki Obrazowej i Radiologii Interwencyjnej SPSK nr 1 PUM w Szczecinie” – wartość 90 mln, posiadamy pozytywną opinię IOWISZ; 2. „Rozbudowa Szpitalnego Oddziału Ratunkowego z Izbami Przyjęć w SPSK Nr 1 PUM w Szczecinie” - wartość 20 mln, posiadamy pozytywną opinię IOWISZ; 3. „Uniwersyteckie Centrum Opieki, Terapii i Rewalidacji przy Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym Nr 1 w Szczecinie”, wartość inwestycji 45 mln, posiadamy pozytywną opinię IOWISZ; 4. „Rozbudowa istniejącego oddziału opiekuńczo – leczniczego wraz z rozbudową systemu poradni i izby przyjęć w Szpitalu w Pyrzycach - wartość 45 mln, 		
--	--	--	--	---	--	--

					<p>5. „Przebudowa budynku szpitalnego w zakresie ochrony przeciwpożarowej w SPSK Nr 1 PUM w Szczecinie”, wartość inwestycji 10 mln, posiadamy pozytywną opinię IOWISZ;</p> <p>6. Centrum Leczenia Psychiatrycznego w SPSK Nr 1 PUM, wartość inwestycji 50 mln.</p> <p>- Dodatkowe zasadnicze pytanie brzmi czy jednostki ochrony zdrowia aplikujące do środków europejskich, przed przystąpieniem do projektów będą musiały mieć pozytywną opinię IOWISZ.</p> <p>Jako partner w Grupie Roboczej ds. przygotowania nowego PR FEPZ, wnioskujemy o umożliwienie aplikowania szpitalom klinicznym o środki unijne z poziomu regionalnego, gdyż będzie miało to przełożenie na wiele pozytywnych efektów zdrowotnych dla społeczeństwa.</p>		
8.	Priorytet 5	77-79 (cały opis celu szczegółowego)	Cel szczegółowy (v)	Ratownictwo medyczne nie może być wspierane w programach regionalnych (jest to wsparcie planowane jedynie w FENiKS-ie). Poza tym to odrębny element systemu ochrony zdrowia (inny rodzaj świadczeń zdrowotnych) w stosunku do POZ, AOS i leczenia szpitalnego.	Należy poprawić opis celu usuwając z niego informacje na temat wsparcia na rzecz ratownictwa medycznego.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.
9.	Priorytet 5	77-79	Cel szczegółowy (v)	Należy opisać bardziej szczegółowo rodzaj wsparcia dotyczący POZ i AOS lub zwrócić większą uwagę na ten rodzaj interwencji.	W opisie tego celu szczegółowego brak jest jasno wskazanego wsparcia na rzecz POZ i AOS, a cel ten dotyczy wspierania przede wszystkim tych elementów systemu ochrony zdrowia.	MZ	Z uwagi na brak dostępu do informacji na temat reformy ochrony zdrowia, jak również utrudniony dostęp do prac nad tworzeniem planów transformacji, na obecny moment nie ma możliwości uszczegółowienia wsparcia w przedmiotowym zakresie.
10.	Priorytet 5	77-79	Cel szczegółowy (v)	Warto dodać informację, że standard dostępności AOS będzie pilotażowo wdrażany najpierw na poziomie centralnym. Ponadto prosimy o weryfikację czy w przypadku takiej dostępności na pewno chodzi Państwu tylko o osoby z niepełnosprawnością ruchową.	Należy pamiętać, że w przypadku AOS standard dostępności będzie opracowywany na poziomie centralnym. Po pilotażowym wdrożeniu dopiero będzie możliwe wdrażanie tego typu projekty na poziomie regionalnym. Standard ten dotyczy co do zasady nie tylko eliminowania barier architektonicznych (funkcjonalnych), ale i cyfrowych oraz informacyjnych i powinien dotyczyć również osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi czy też intelektualnymi i psychicznymi.	MZ	W treści wyszczególniono w jakim zakresie planuje się wspierać przedmiotowe gabinety. W szczególności chodzi o zlikwidowanie barier funkcjonalnych, takich jak brak dostępu do opieki, np. ginekologicznej (nie z powodu wykluczenia cyfrowego, a z uwagi na brak możliwości wykonania badania pacjentki z niepełnosprawnością ruchową).
11.	Priorytet 5	77	Cel szczegółowy (v)	Prosimy o zmianę terminu opieka paliatywna na „opieka hospicyjno-paliatywna”. Prosimy też o przeformułowanie zdania: „Ważnym działaniem jest zapewnienie odpowiedniej dostępności do opieki zdrowotnej chorym	Opieka paliatywna zgodnie z nazwą oficjalną (ustawową) to opieka hospicyjno-paliatywna i nie jest to element opieki długoterminowej, tylko inny rodzaj świadczeń.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.

				długoterwale, m.in. poprzez stworzenie warunków do bardziej dostępnej opieki długoterminowej, tj. zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, opiekuńczo-leczniczych i opieki paliatywnej, zlokalizowanych blisko miejsca zamieszkania.”, tak aby nie brzmiało w sposób sugerujący, że opieka hospicyjno-paliatywna jest elementem opieki długoterminowej.			
12.	Priorytet 5	77	Cel szczegółowy (v) j	Sugerujemy przeformułowanie zdania: „Istotne przy tym jest odciążenie szpitali specjalistycznych z opieki nad przewlekle chorymi, a objęcie leczeniem szpitalnym jedynie przypadków wymagających specjalistycznej hospitalizacji. Jednocześnie wymagany jest dalszy rozwój alternatywnych form opieki zdrowotnej nad osobami niesamodzielnymi, tj. opieki dziennej, domowej i środowiskowej w pobliżu miejsca zamieszkania, w tym deinstytucjonalizacja usług opiekuńczych i zdrowotnych oraz wprowadzanie świadczenia usług medycznych w modelu telemedycznym.”, wskazując, że należy ograniczać zbędne hospitalizacje.	Wskazany cel i działanie są słuszne, natomiast zdanie jest trochę nielogiczne, ponieważ szpitale specjalistyczne co do zasady powinny udzielać świadczeń specjalistycznych / hospitalizacji w zakresie świadczeń specjalistycznych. Proponujemy zatem uprościć przekaz.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.
13.	Priorytet 5	77	Cel szczegółowy (v)	W zdaniu: „Jednocześnie wymagany jest dalszy rozwój alternatywnych form opieki zdrowotnej nad osobami niesamodzielnymi, tj. opieki dziennej, domowej i środowiskowej w pobliżu miejsca zamieszkania, w tym deinstytucjonalizacja usług opiekuńczych i zdrowotnych oraz wprowadzanie świadczenia usług medycznych w modelu telemedycznym.” sugerujemy zamienić nazwę „alternatywnych” na „zdeinstytucjonalizowanych”.	Drugie określenie jest oficjalnie stosowane.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.
14.	Priorytet 5	78	Cel szczegółowy (v)	W zdaniu: „Głównym kierunkiem zmian w opiece psychiatrycznej musi być wdrożenie środowiskowego modelu ochrony zdrowia psychicznego tj. zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej blisko miejsca ich zamieszkania oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.”	Opisywana w tym celu interwencja dotyczy infrastruktury ochrony zdrowia. A w przypadku wspomnianych form opieki nie wiadomo czy i jak są one powiązane z ochroną zdrowia.	MZ	Uwaga zostanie uwzględniona.

				Mowa jest m.in. o innych formach opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym. Należy wyjaśnić albo usunąć informację na ten temat.			
--	--	--	--	---	--	--	--

Priorytet 5 Csz (vi) – wzmocnienie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 5	74	Cel szczegółowy (vi)	„Planowane wsparcie będzie obejmować: [...] - innowacje społeczne w turystyce, np. Mobilna platforma gąsienicowa dla wózków inwalidzkich EasyMove umożliwiającą przemieszczanie się bez schodzenia z własnego wózka inwalidzkiego po niedostępnych dla wózków podłożach (np. plaża, ścieżki leśne).”	Prosimy o doprecyzowanie informacji na temat charakteru wsparcia. Na czym konkretnie będzie polegać wsparcie „innowacje społeczne w turystyce”? Czy planujecie Państwo jedynie wdrożenie innowacji np. Mobilnej platformy EasyMove, innowacji opracowanej w PO WER? Czy ten typ wsparcia/projektu będzie obejmował też opracowanie innych innowacji? Jest to tyle kluczowe, że innowacyjne działania społeczne mogą być realizowane jedynie na poziomie krajowym. Nie wyklucza to oczywiście możliwości wdrażania na szerszą skalę w FEPZ innowacji opracowanych w PO WER.	Departament EFS, MFIPR	Wskazanie mobilnej platformy jest jedynie przykładem. Zapis zostanie uogólniony.
2.	Priorytet 5	72-76	Cel szczegółowy (vi)	1. Wśród typów projektów jako priorytetowe należy traktować projekty dotyczące szczególnie zagrożonych zabytków architektury ze względu na istniejący stan techniczny udokumentowany stosownymi ekspertyzami. 2. Błędne jest zawężanie katalogu potencjalnych beneficjentów w sektorze kultury i dziedzictwa kulturowego do jedynie samorządu województwa i jego jednostek organizacyjnych. Proponuje się za to rozszerzenie katalogu o jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST, organizacje pozarządowe. Ponadto powinny zostać dopisane typy projektów dotyczących budowy nowych instytucji kultury mających na celu rozwój infrastruktury kulturalnej.	1. Poprzednia perspektywa finansowa UE doprowadziła do zjawiska „przekonserwowania” niektórych zabytków architektury (zwłaszcza sakralnej) kosztem równie cennej obiektów, które znalazły się poza marginesem prowadzonych działań rewaloryzacyjnych, a których obecny stan techniczny zagraża ich materialnemu trwaniu. 2. Realizacja polityki zrównoważonego rozwoju to obowiązek wszystkich partnerów regionalnych (samorządu, biznesu, organizacji pozarządowych, środowisk twórczych oraz innych organizacji społecznych). Budowa m.in. prawidłowych mechanizmów dystrybucji środków i dóbr przyczynia się do zmniejszenia dystansu dzielącego poszczególne regiony Kraju i Europy.	Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ	1. Do wdrożenia na etapie konstruowania kryteriów wyboru. 2. Demarkacja została ustalona zgodnie z Linią demarkacyjną. Pozostałe jednostki mogą uzyskać wsparcie w ramach Osi priorytetowej 7 (CP5).

3.	Priorytet 5	79	Cel szczegółowy (vi)	Konieczność doprecyzowania/wskazania „kluczowych instytucji kultury w województwie”.	Dla czytelności zapisów konieczne jest doprecyzowanie/wskazanie „kluczowych instytucji kultury w województwie”.	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga nieuwzględniona. Instytucje zostały określone w ramach typów beneficjentów.
4.	Priorytet 5	79	Cel szczegółowy (vi)	W związku z zapisem: „ <u>kluczowych instytucji kultury w województwie</u> ” - umożliwienie innym niż wojewódzkie instytucje kultury o zwiększonym zasięgu terytorialnym w granicach powiatu na zwiększenie udziału w kulturze mieszkańców, poprzez inwestycje nakierowane na budowę, rozbudowę i modernizację instytucji kultury przyczyniających się do włączenia społecznego	Instytucje kultury o zwiększonym zasięgu terytorialnym w granicach powiatu pełnią ważną rolę szerzeniu kultury wśród mieszkańców. Przykładem jest planowana inwestycja dot. Amfiteatru w Stargardzie – oferta wydarzeń kulturalnych, które będą się tam odbywać skierowana będzie nie tylko do mieszkańców Stargardu, ale także okolicznych gminy w granicach powiatu. Stargard określany jest jako stolica kultury w powiecie.	Urząd Miejski w Stargardzie	Demarkacja została ustalona zgodnie z Linią demarkacyjną. Pozostałe jednostki mogą uzyskać wsparcie w ramach Osi priorytetowej 7 (CP5).
5.	Priorytet 5	80	Cel szczegółowy (vi)	Wprowadzenie szerszego pojęcia w postaci: „prace restauratorskie i konserwatorskie <u>obiektów</u> zabytkowych i o znaczeniu historycznym” zamiast „budynków”	Umożliwienie uzyskania wsparcia na obiekty zabytkowe, które stanowią istotny element dziedzictwa kulturowego (np. Trasa Muzealna w Stargardzie będąca częścią Pomnika Historii)	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga zostanie uwzględniona, z zastrzeżeniem ograniczeń w zakresie typów beneficjentów.
6.	Priorytet 5	80	Cel szczegółowy (vi)	Rozszerzenie zapisu: „adaptację budynków, budowli i innych obiektów o znaczeniu historycznym wraz z otoczeniem w celu nadania lub rozwinięcia ich funkcji kulturalnych lub turystycznych” o „modernizację/przebudowę/rozbudowę”	Modernizacja/przebudowa/rozbudowa obiektu ma także wpływ na rozwinięcie funkcji kulturalnej znajdującej się w niej instytucji	Urząd Miejski w Stargardzie	Zaproponowane wsparcie jest możliwe do uzyskania w ramach wsparcia instytucji kultury.
7.	Priorytet 5	82	Cel szczegółowy (vi)	Konieczność uwzględnienia w typach beneficjentów w zakresie działań w sektorze kultury i dziedzictwa kulturowego: <u>JST, samorządowych instytucji kultury.</u>	Umożliwienie realizacji projektów przez szerszy katalog beneficjentów.	Urząd Miejski w Stargardzie	Demarkacja została ustalona zgodnie z Linią demarkacyjną. Pozostałe jednostki mogą uzyskać wsparcie w ramach Osi priorytetowej 7 (CP5).
8.	Priorytet 5		Cel szczegółowy (vi)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach	Zarząd Portu Morskiego Kołobrzeg Sp. z o.o. (ZPM Kołobrzeg)	Uwaga nieuwzględniona. Katalog typów beneficjentów odpowiada zakresowi interwencji przedmiotowego celu szczegółowego.

					morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów. Tak więc wpisanie podmiotu zarządzającego portem na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich, bądź spółek komunalnych wydaje się zasadne w celu aktywizacji funkcji gospodarczych. W centralnej części regionu sytuacja pandemiczna od roku 2020 dała dowód na monofunkcyjność obszarów produkcyjnych, a jedynie na terenie portów realizowana była ciągła praca co potwierdza lokowanie usprawnień w ten obszar oraz pozwoli na realizację celów szczegółowych i priorytetów strategii.		
9.	Priorytet 5	83	Cel szczegółowy (vi)	Dodanie do typu beneficjentów Spółek komunalnych z udziałem gminy.	Spółki komunalne – spółki prawa handlowego powołane zostały przez gminy do realizacji szeregu zadań, w tym między innymi zadań publicznych. ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw i firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów.	Ministerstwo Infrastruktury	Uwaga nieuwzględniona. Katalog typów beneficjentów odpowiada zakresowi interwencji przedmiotowego celu szczegółowego.
10.	Priorytet 5		Cel szczegółowy (vi)	Zróżnicowanego podejścia wymagają takie obszary jak obszar uzdrowiskowy. Obszary uzdrowiskowe powinny zostać wpisane do Priorytetu 5 – Przyjazne mieszkańcom Pomorze Zachodnie , cel szczegółowy (vi) i mieć zapewnione wsparcie inwestycyjne turystyki prozdrowotnej i uzdrowiskowej pod nazwą Zachodniopomorskie Uzdrowiska . Wnosimy o dofinansowanie budowy i modernizacja infrastruktury uzdrowiskowej i rekreacyjnej ze szczególnym uwzględnieniem elementów ogólnodostępnych, parków rekreacyjnych, budowy całorocznych atrakcji turystycznych, uzdrowiskowego zeroemisyjnego transportu, nowoczesnych parkingów, ekologicznego oświetlenia, nowych atrakcji	W ostatnich latach ogromne znaczenie zyskuje turystyka zdrowotna oraz uzdrowiskowa. Rosnąca świadomość społeczeństwa, związana z poprawą kondycji oraz moda na zdrowy styl życia mogą być elementami wspomagającymi rozwój turystyki i zapewniającymi dynamiczny rozwój miejscowości o szczególnych walorach turystycznych oraz uzdrowiskowych. Pomimo rozwoju medycyny, wciąż najskuteczniejsze i najbardziej poszukiwane są naturalne metody leczenia. Szczególną rolę odgrywa tu profilaktyka oraz leczenie uzdrowiskowe, ukierunkowane na konkretne schorzenia. Tu z kolei niezmiernie istotnym aspektem są lecznicze właściwości klimatu, położenie danego miejsca, jego zasoby naturalne oraz pobliskie atrakcje. Ze względu na społeczeństwo starzejące się, seniorzy stanowią coraz większy segment rynku turystycznego. Są oni z punktu widzenia rozwoju miejscowości turystycznych i uzdrowiskowych bardzo istotną grupą, gdyż mogą	Gmina Miasto Kołobrzeg	Uwaga przyjęta do analizy w ramach dalszych pracach. Należy zauważyć, że zaplanowane wsparcie przewiduje dofinansowanie budowy i modernizacji również infrastruktury uzdrowiskowej i rekreacyjnej ze szczególnym uwzględnieniem elementów ogólnodostępnych, parków rekreacyjnych, budowy całorocznych atrakcji turystycznych. Jednocześnie transport zeroemisyjny będzie wspierany w ramach instrumentu ZIT i również przewidziane zostały na to środki.

				<p>turystycznych i rekreacyjno-sportowych, modernizacji obiektów wielofunkcyjnych oraz sportowo – widowiskowych.</p>	<p>korzystać z oferty poza ścisłym sezonem turystycznym, przyczyniając się tym samym do rozwoju gospodarczego miejscowości uzdrowiskowych oraz tych położonych w ich najbliższym sąsiedztwie.</p> <p>Rolę turystyki zdrowotnej będziemy obserwować już w najbliższych latach, kiedy po epidemii COVID-19 wiele osób, zarówno starszych, jak i młodszych, będzie szukało ofert i możliwości poprawy zdrowia po przebytej chorobie. Spodziewać należy się również tendencji do jeszcze większej dbałości o zdrowie. Województwo Zachodniopomorskie powinno stać się liderem w rozwoju turystyki zdrowotnej i uzdrowiskowej. Pięć uzdrowisk w regionie, nadmorski klimat, czyste powietrze, wspaniałe tereny zielone oraz niezrównane możliwości aktywności na świeżym powietrzu to ogromny potencjał</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--

Uwagi ogólne do priorytetu

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 5	66 69 72 75	Cel (ii) Cel (iii) Cel (v) Cel (vi)	<p>Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:</p> <p>Działania zostaną uzupełnione w późniejszym terminie.</p>	<p>Proszę o zwrócenie uwagi, czy docelowe zapisy nie będą naruszać postanowień Umowy Partnerstwa w zakresie realizacji współpracy transnarodowej na poziomie krajowym w ramach CP4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”.</p>	Departament EFS, MFiPR	Uwaga zostanie uwzględniona na dalszym etapie prac nad dokumentem

VII Priorytet 7 - Uspołecznione Pomorze Zachodnie

Priorytet 7 CSz (i) - wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 7	114	Cel szczegółowy (i)	Zwiększenie ilości środków przeznaczonych na Priorytet 2, 5 i 7 łącznie o kwotę pomniejszenia Priorytetu 6	Zwiększenie ilości środków na Priorytet 7 m.in. wpłynie na wzmocnienie efektywności w realizacji projektów polegających m.in. na zagospodarowaniu otoczenia, przebudowie, rozbudowie przestrzeni miejskiej, miejsc spotkań, zapewniających min. 30% powierzchni biologicznie czynnej co wzmocni realizację Priorytetu 2. Ponadto wzmocni działania rewitalizacyjne i wpłynie na rozwój gospodarczy miejskich obszarów funkcjonalnych i gospodarki turystycznej – waloru Pomorza Zachodniego. W Priorytecie 7 zostaną osiągnięte wskaźniki w ramach danego projektu.	Urząd Miejski w Koszalinie	<p>Priorytet 6 jest współfinansowany w ramach EFS +, pozostałe Priorytety są współfinansowane w ramach EFRR. Podział pomiędzy funduszami wynika z podziału alokacji w ramach Umowy partnerstwa. Region nie ma możliwości przesuwania środków pomiędzy Funduszami.</p> <p>Jednocześnie należy mieć na względzie, że w zakresie Priorytetów 2, 6 i 7 zakładana jest realizacja działań wynikających ze strategii ZIT w ramach alokacji przypisanych poszczególnym związkom ZIT.</p>
2.	Priorytet 7	115	Cel szczegółowy (i)	„Planowane wsparcie będzie obejmować: [...] innowacje społeczne w turystyce, np. Mobilna platforma gąsienicowa dla wózków inwalidzkich EasyMove umożliwiająca przemieszczanie się po podłożach (np. plaża, ścieżki leśne) dotychczas niedostępnych dla osób na wózku inwalidzkim.”	Prosimy o doprecyzowanie informacji na temat charakteru wsparcia. Na czym konkretnie będzie polegać wsparcie „innowacje społeczne w turystyce”? Czy planujecie Państwo jedynie wdrożenie innowacji np. Mobilnej platformy EasyMove, innowacji opracowanej w PO WER? Czy ten typ wsparcia/projektu będzie obejmował też opracowanie innych innowacji? Jest to tyle kluczowe, że innowacyjne działania społeczne mogą być realizowane jedynie na poziomie krajowym. Nie wyklucza to oczywiście możliwości wdrażania na szerszą skalę w FEPZ innowacji opracowanych w PO WER.	Departament EFS, MFIPR	<p>Wskazanie mobilnej platformy jest jedynie przykładem. Uogólniono zapis.</p> <p>Z zapisów UP nie wynika, że wsparcie innowacji społecznych w turystyce (infrastruktura) może być wspierane jedynie z poziomu krajowego.</p>
3.	Priorytet 7	117	Cel szczegółowy (i)	Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe: Działania zostaną uzupełnione w późniejszym terminie.	Proszę o zwrócenie uwagi, czy docelowe zapisy nie będą naruszać postanowień Umowy Partnerstwa w zakresie realizacji współpracy transnarodowej na poziomie krajowym w ramach CP4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”.	Departament EFS, MFIPR	Uwaga zostanie uwzględniona na dalszym etapie prac nad dokumentem.

4.	Priorytet 7	114-118	Cel szczegółowy (i)	<p>1. Wśród typów projektów jako priorytetowe należy traktować projekty dotyczące szczególnie zagrożonych zabytków architektury ze względu na istniejący stan techniczny udokumentowany stosownymi ekspertyzami.</p> <p>2. Wszystkie projekty realizowane w ramach celu szczegółowego muszą zapewniać pełny dostęp dla osób ze szczególnymi potrzebami.</p>	<p>1. Poprzednia perspektywa finansowa UE doprowadziła do zjawiska „przekonserwowania” niektórych zabytków architektury (zwłaszcza sakralnej) kosztem równie cennych obiektów, które znalazły się poza marginesem prowadzonych działań rewaloryzacyjnych, a których obecny stan techniczny zagraża ich materialnemu trwaniu.</p> <p>2. Dostępność architektoniczna, cyfrowa i informacyjno- lokalizacyjna realizowanych projektów pozwoli na ich wykorzystywanie przez wszystkich obywateli.</p>	Członek Komitetu Monitorującego RPO WZ.	<p>1. Do wdrożenia na etapie konstruowania kryteriów wyboru.</p> <p>2. Wszystkie projekty dofinansowane środkami FEPZ muszą spełniać warunki pełnej dostępności.</p>
5.	Priorytet 7	125	Cel szczegółowy (i)	Konieczność uzasadnienia „instrumentów z komponentem umarzalnym”	<p>W jakim % i przy jakich warunkach nastąpi umorzenie?</p> <p>Propozycja, aby nastąpiło umorzenie min. 85% przy spełnieniu określonych warunków.</p>	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga przyjęta do dalszych prac.
6.	Priorytet 7	125	Cel szczegółowy (i)	<p>Zgodnie z obecnym zapisem, na obszarach pozostałych gmin działania rewitalizacyjne będą realizowane z użyciem instrumentów z komponentem umarzalnym.</p> <p>Jednakże interwencje w obszary rewitalizacji wskazane w Gminnych Programach Rewitalizacji także powinny być objęte dotacjami.</p>	<p>Ze względu na społeczny charakter rewitalizacji ukierunkowany w stronę osób najuboższych, zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wręcz wykluczonych.</p> <p>Równocześnie zachodzi potrzeba głębokiej interwencji w przestrzeń oraz w infrastrukturę niezbędną do wyrównywania jakości życia w porównaniu do pozostałych części miasta.</p>	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga przyjęta do dalszych prac.
7.	Priorytet 7	127	Cel szczegółowy (i)	<p>Wprowadzenie szerszego pojęcia w postaci:</p> <p>„prace restauratorskie i konserwatorskie <u>obiektów</u> zabytkowych i o znaczeniu historycznym” zamiast „budynków”</p>	<p>Umożliwienie uzyskania wsparcia na obiekty zabytkowe, które stanowią istotny element dziedzictwa kulturowego (np. Trasa Muzealna w Stargardzie będąca częścią Pomnika Historii).</p>	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga uwzględniona.
8.	Priorytet 7	127	Cel szczegółowy (i)	<p>Rozszerzenie zapisu:</p> <p>„adaptację budynków, budowli i innych obiektów o znaczeniu historycznym wraz z otoczeniem w celu nadania lub rozwinięcia ich funkcji kulturalnych lub turystycznych”</p> <p>o „<u>modernizację/przebudowę/rozbudowę</u>”,</p>	<p>Modernizacja/przebudowa/rozbudowa obiektu ma także wpływ na rozwinięcie funkcji kulturalnej znajdującej się w niej instytucji.</p>	Urząd Miejski w Stargardzie	Uwaga uwzględniona.
9.	Priorytet 7	127	Cel szczegółowy (i)	<p>Wnioskujemy o uzupełnienie zapisu „...Wszystkie projekty z zakresu turystyki muszą wynikać z endogenicznych potencjałów wskazanych w spójnej strategii rozwoju ponadlokalnego, Planu działań ZIT lub Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych”</p>	-	ZIT KKBOF	Uwaga uwzględniona.
10.	Priorytet 7	129	Cel szczegółowy (i)	Dodanie do typu beneficjentów podmiot zarządzający portem.	<p>ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM</p>	Zarząd Portu Morskiego Kołobrzeg Sp. z o.o. (ZPM Kołobrzeg)	<p>Wśród beneficjentów wskazano „przedsiębiorców”. Spółka komunalna jest przedsiębiorstwem, bez</p>

					Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów. Tak więc wpisanie podmiotu zarządzającego portem na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich, bądź spółek komunalnych wydaje się zasadne w celu aktywizacji funkcji gospodarczych. W centralnej części regionu sytuacja pandemiczna od roku 2020 dała dowód na monofunkcyjność obszarów produkcyjnych, a jedynie na terenie portów realizowana była ciągła praca co potwierdza lokowanie usprawnień w ten obszar oraz pozwoli na realizację celów szczegółowych i priorytetów strategii.		względu na to kto jest udziałowcem.
11.	Priorytet 7	129	Cel szczegółowy (i)	Dodanie do typu beneficjentów podmiot zarządzający portem.	ZPM Kołobrzeg Sp. z o.o. administruje gruntami i infrastrukturą portową oraz realizuje inwestycje które umożliwiają powołanie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw i firm nie tylko na terenie portu, ale również w obrębie miasta i regionu. Spółka ZPM Kołobrzeg jako podmiot zarządzający terenami portowymi na mocy ustawy o portach i przystaniach morskich skupia w sobie szereg istotnych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, ochrony środowiska, ochrony zabytków, turystyki, kultury oraz wpływa na komunikację w mieście co ma przełożenie na poprawę życia mieszkańców i turystów.	Ministerstwo Infrastruktury	Wśród beneficjentów wskazano „przedsiębiorców”. Spółka komunalna jest przedsiębiorstwem, bez względu na to kto jest udziałowcem.
12.	Priorytet 7	125-130	Cel szczegółowy (i)	Propozycja uzupełnienia opisu celu szczegółowego.	W opisie celu szczegółowego brakuje uwzględnienia specyfiki procesów rewitalizacyjnych na obszarów wiejskich związanych z problemami typowymi dla terenów popeeagerowskich, niskim poziomem kapitału społecznego oraz niezrealizowanym potencjałem organizacji pozarządowych. Należy także uwypuklić i usamodzielić kwestię komponentu miękkiego rewitalizacji, tj. aktywizacji społecznej społeczności lokalnych np. poprzez animację lokalną, czy stymulowania aktywności lokalnych organizacji pozarządowych (a także ich tworzenia i sieciowania oraz świadczenia usług doradczych). Obecnie w projekcie dokumencie „Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego” – mimo zapewnienia wymogu finansowania krzyżowego – rewitalizację rozumie się przede wszystkim przez pryzmat dużych przedsięwzięć infrastrukturalnych. Tymczasem kluczowa w kontekście trwałości efektów jest aktywizacja społeczności lokalnych, zwłaszcza na terenach wiejskich. Dlatego tak istotna jest kontynuacja tzw. inwestycji małych skali (zob. „Raport o stanie realizacji programów rewitalizacji	Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	Uwaga przyjęta do dalszych prac. Trwają analizy w przedmiotowym zakresie. Należy mieć na względzie, że wsparcie w zakresie rewitalizacji od roku 2024 możliwe będzie jedynie na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Wsparcie projektów z przedstawionego zakresu (inwestycje małej skali), jest zakładane w ramach Priorytetu 5 i 6. Nie planuje się w ramach FEZ wsparcia aktualizacji programów rewitalizacji. Tego typu wsparcie w formie doradztwa jest realizowane w

					w województwie zachodniopomorskim”, s. 7), w których wyrażają się idee rozproszenia środków i maksymalnej koncentracji na aspekcie lokalnym rewitalizacji. Zmiany zachodzące w najbliższym otoczeniu, jakkolwiek małe, stanowią istotny bodziec aktywizacji społecznej. Brakuje również informacji o przewidywanym wsparciu dla jednostek samorządu terytorialnego w związku z koniecznością aktualizacji programów rewitalizacji. Sytuacja dotyczy większości JST – w województwie zaledwie 6 gmin posiada tzw. gminny program rewitalizacji.		ramach projektu Regiony Rewitalizacji.
--	--	--	--	--	--	--	--

Uwagi ogólne do priorytetu

Lp.	Rozdział/Priorytet	Nr strony	Cel szczegółowy	Uwaga	Uzasadnienie	Instytucja zgłaszająca	Odpowiedź
1.	Priorytet 7	117	Cel szczegółowy (i)	Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe: Działania zostaną uzupełnione w późniejszym terminie.	Proszę o zwrócenie uwagi, czy docelowe zapisy nie będą naruszać postanowień Umowy Partnerstwa w zakresie realizacji współpracy transnarodowej na poziomie krajowym w ramach CP4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”.	Departament EFS, MFiPR	Uwaga zostanie uwzględniona na dalszym etapie prac nad dokumentem.